

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁS-
VÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: **KIS ADOLF.**

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

Megjelenik minden hó 10-én és 25-én. Előfizetési ár egy évre 20 korona.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, II. ker., Fő-utca 23. szám.
Telefon: 93-99. Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911

Az angol munkásbiztosítási törvény hatása a betegsegélyző egyesületekre.

Írta: **Sir Thomas Oliver.**

Amikor a munkásbiztosítási törvénynek a segélyző egyesületekre való hatásáról néhány megjegyzést teszünk, aligha remélhetjük, hogy valamennyien egy szempontból nézzük a kérdést, vagy hogy teljesen egy véleményen leszünk erről a fontos tárgyról. A törvény szükségességére és a törekvésében álló előnyök kívánatos voltára nézve kevés eltérés lehet a vélemények között. A törvény alkalmazása az, ami kifogás alá esik.

A törvény eredeti intenciója tulajdonképpen az volt, hogy a munkásnak és családjának a megélhetés eszközeit nyújtsa azalatt, amíg a kenyérkereső sérülése következtében képtelen foglalkozását űzni. De mellékkérdések merültek fel, amelyek a segélyző egyesületeket érintik olyanformán, hogy azok vezetőségeit jogosan nyugtalanítják abban az irányban, vajjon alapfőkéjük kibirja-e a folytonosan fokozódó terheket, amelyeket rájuk rónak? És kibirják-e ugyanakkor, amikor köztudomású, hogy a segélyző egyesületek taglétszáma nem emelkedik olyan arányban, mint régebben. A pénztárakra háruló követelések számának emelkedése csőddel fenyeget. Nem túlzás, ha azt mondjuk, hogy 1906 óta a halálos kimenetelű balesetek száma lényegesen emelkedett, noha nagyobb gondot fordítanak a gépeknek védőkészülékekkel való ellátására és a munkások egészségének védelmére általában. Több iparágban a gépek gyorsítását okozzák a gyakoribb balesetekért. De ezt nem lehet valamennyi iparágról elmondani. Például a szénbányászatban, hacsak valamely katasztrófaszerű robbanás nem történt, a halálos végű balesetek száma nem emelkedett az utolsó évtized alatt. Ami azonban a nem halálos baleseteket illeti, amíg a két hétnél rövidebb idő alatt gyógyuló sérülések száma csökkent, a két hétig vagy annál tovább gyógyuló sérülések száma az utóbbi tíz év alatt csaknem megháromszorozódott. Az emelkedés különösen feltűnő 1906-ban. Az »Order of Druids« egyesület azelőtt igen tekintélyes összegeket osztott ki baleseteknél. A vállalkozók felelősségét megállapító törvény (Employers' Liability Act) azonban annyira fokozta a követelések számát, hogy az egyesület 1905-ben kénytelen volt megszüntetni a baleseti segélyezésre vonatkozó szabályait. A halálos végű baleseteknél nem az a kérdés többé, hogy azt hanyagság vagy az illető sérült önhibája okozta-e, hanem egyszerűen csak az, vajjon

megtörtént-e. Valamennyi segélyező egyesület megérzi a pénzügyi megterhelést. A segélyező egyesületek országos értekezletén, amelyet 1909-ben tartottak King's Lynnben, George Wilde elnöki megnyitójában megállapította, hogy a munkásbiztosítási törvény végrehajtása rendkívül káros hatással volt a segélyegyesületek betegsegélyező alapjára. Ezt az alapot csak a különleges betegségekben való támogatásra szánták és nem akkorra, amikor baleset teszi a tagot képtelenné mestersége folytatására. Az egyesületek különböző csoportjainak pénzügyi csődjét a megnövekedett számú balesetek és a velük járó hosszantartó rokkantság okozza. Mindezekből kitűnik, hogy ha továbbra is fizetni akarják a baleseti segélyeket, kénytelenek lesznek a járulékokat emelni.

Hogy röviden a szénbányászatra visszatérjünk, a halálos végű balesetek száma nem emelkedett lényegesen 1906 óta, amikor a törvény életbe lépett, de a nem halálos végű balesetek száma a háromszorosára emelkedett. Ma háromszorta annyi bányász húz baleseti járadékot, mint a törvény életbeléptetése előtt. Nyilvánvaló, hogy valahol hiba van, nemcsak a bányászatból, hanem a más iparágakból származó követeléseket illetően is. Egy nagyobb üzem adatai vannak a kezeim között. Ebben az üzemben az utóbbi 17 év óta szokás volt, hogy minden balesetet bejelentettek, még akkor is, ha a sérülés csak egy napra tette munkaképtelenné az illető munkást. 1910-ben ebben az üzemben százzal kevesebb munkás dolgozott, mint 1897-ben, a vállalkozók felelősségéről szóló törvény életbeléptetése előtt való esztendőben. 1909-ben 200-zal, 1908-ban 500-zal kevesebb ember dolgozott. Míg a hét napnál rövidebb idő alatt gyógyuló sérülések száma alig emelkedett ezalatt a 17 év alatt, a hét napnál tovább, de 14 napnál hamarabb gyógyuló sérülések száma 1906 óta csaknem megkétszereződött, azalatt a 14 napnál tovább tartó sérülések száma 94-ről 260-ra emelkedett. A munkásokat ért baleset százalék szerint 4·8 volt 1897-ben. 1898-ban, amikor a vállalkozók felelősségéről szóló törvény életbelépett, ez a százalék 6·9-re és 1910-ben 10·7-re emelkedett, bár csaknem százzal kevesebb munkás dolgozott az üzemben. Itt, épúgy mint a szénbányászatban, a követelések száma több, mint a kétszeresére emelkedett.

Azt hiszik, hogy a munkások nagyobb számban maradnak el a kisebb sérülések miatt, mint azelőtt és nem térnek vissza olyan hamar a munkába, mint azelőtt, míg az 1906-iki törvény életbe nem lépett. Tovább terhelik az alapot. Hogy ezeket a követeléseket kielégíthessék, a segélyező egyesületek felére, sőt egyharmadára szállították le ezeket a segélyeket arra az időre, amíg a tag balesetjára járadékot húz. A vállalkozók felelősségéről szóló törvény előtt a szakszervezetek is adtak segélyt sérült tagjaiknak. Ez a segély elég csekély volt, sokszor 8–10 shillingnél nem több és a sérült munkás igyekezett minél előbb meggyógyulni és sietett vissza a munkába, mihelyt csak tehetett. De amikor az 1897-iki törvény életbelépett, a sérült munkás a fizetésének a felét kapta. Két helyről huzott segélyt; a saját szakegyesületétől és a munkáltatótól, hogy ne szóljunk egyéb forrásokról, segélyegyesületekről, amelyeknek véletlenül tagja volt. Közismert tény, hogy annak következtében, hogy több forrásból is kaphattak segélyt, visszaélések származtak, annyira, hogy a munkaképtelenné vált munkás segély alakjában fizetésének kétszeresét, sőt a háromszorosát is megkaphatta. A kártérítés iránt való előszeretettel és az utána való vágyódás nem fejleszti valami nagyon a munkásokban a férfias tulajdonságokat, mint ahogyan nem fejleszti a magasabbrendű tisztesség érzetét a hasonló motívumoktól vezetett közép- és magasabb osztályokban.

A segélyegyesületekben mostanában bejelentett nagyobb számú baleset megszorította a hivatalnokok munkáját és több idejüket veszi igénybe. Maga ez a körülmény megnövelte a segélyegyesületek kiadásait. Bár a munkásosztály meglehetősen megismerkedett a törvénnyel és tud arról,

hogy a balesetért kártérítés jár, sok munkás megfosztja magát annak jótéményétől, amennyiben nem indítja meg keresetét a kiszabott időn belül.

A balesetek számának emelkedése nem szorítkozik kizárólag Angliára. Franciaországban 1904-ben a bányákban dolgozó 1000 munkás közül 139'7 sérült meg, vagy halt meg baleset következtében; 1905-ben 1000 munkás közül 146'2 és 1906-ban 171'2. A követelések számának emelkedésére nézve különösen figyelemreméltók az időleges munkaképtelenség és az állandó részleges munkaképtelenség esetei. Míg a balesetek száma emelkedésének kimutatását a bejelentések szigorúbb volta okozhatja, a balesetért járó kártalanítás fokozott költségeit a rokkantságnak fölöslegesen hosszú időre való kiterjesztése okozza.

Azt mondják néha, hogy a bíróságok a munkásokkal rokonszenveznek. Jelen voltam a grófsági bíróságoknál a kártérítési pörök tárgyalásainál, ahol a munkások megnyerték, vagy el is veszítették pörüket, de nem mondhatnám, hogy találtam olyan bírót, aki megengedte volna azt, hogy készakarva félrevezettesse magát, vagy más ítéletet hozzon, mint amilyent a törvény értelmezése szerint helyesnek talált. Ahol a bírót az orvosi vélemény nem támogatja, hanem inkább félrevezeti, ott nem tehet egyebet, mint hogy a józan ész szerint tekintetbe vegye a sérülésnek a munkás betegségéhez, vagy a bekövetkezett halálához való viszonyát. A nehézség nem magában a baleset tényében, hanem inkább annak következményeiben rejlik. Az orvosi tanácsadó segítségére lehet a bírónak.

Meg kell említeni a munkásbiztosítási törvénynek még egy hatását és ez az, hogy a biztosító társaságokkal szemben támasztott követelések emelkedése következtében a vállalkozók sokkal óvatosabbak a munkások felvételénél. A negyvenöt éves kort meghaladó munkások mindegyre nehezebben jutnak új foglalkozáshoz, ugyanakkor, amikor életük és szolgálatuk a legértékesebb a családjukra nézve és amikor a műhelyben való maradásukkal tapasztalataikat a legjobban tudnák értékesíteni munkáltatóik javára. A tapasztalat és az érett korú ember gondossága mindenesetre épp olyan értékes a munkáltatóra, mint a munkásra, feltéve, hogy a munkás egészséges és a fizikuma jó. Ha az érzékek, mint a látás és a hallás, jó, a test fürgesége és ruganyossága nem csökkent mindjárt az ötvenes évek után, semmi ok arra, hogy maga a kor diszkvalifikáljon a munkára. A kor tulajdonképpen csak viszonylagos megállapítás. Mindamellet el kell ismerni, hogy a baleset jobban megviseli az öregebb embert, mint a fiatal és előrehaladottabb korban a szervezet gyógyulásra való ereje is csökken. Nem akarom ennél a pontnál föltenni azt a kérdést, vajjon a korról emelkedik-e a balesetek száma. A belügyi kormány egyik legutóbbi jelentése figyelmeztet arra a körülményre, hogy a hajóépítő telepeken a fiatal gyermekeket ért balesetek száma emelkedett és arra, hogy nem kívánatos 16 évesnél fiatalabb gyermekeknek veszedelmes helyeken való alkalmazása. Ez viszont azt mutatja, hogy a fiatalság és a tapasztalat hiánya okozza a baleseteket és ezen körülmények között a kártérítések dolgában a fiatalság épp olyan terheket ró némely iparágra, mint az öregség. Azok az emberek, akik már elérték a közepes kort, érzik, hogy a fiatalok kiszorítják őket a helyükből és ha egyszer elbocsátják őket a munkából, nagyon nehezen kapnak újra rendes és állandó foglalkozást. Ez a körülmény nemcsak a munkanélküliek seregének a szaporításához járulhat, hanem a munkás munkanélkülivé válván, könnyen kieshetik a segélypénztárból is, miután a legtöbbje nem tudja tovább fizetni a járulékait. Aligha lehet igazságosnak nevezni azt a törvényt, amely közvetlenül vagy közvetve korlátozza a dolgozás lehetőségét, ha méltánytalanul megrövidíti a munkás életének dolgozó korszakát, ha büntetéssel sújtja a tapasztalatot és bátoratlanná teszi a takarékoságot.

Ha a balesetbiztosítási törvény következtében a hosszú szolgálati

idővel bíró munkásokat nagy számban bocsátják el a gyárakból az egész országban, újabb nagy terheket rónak a szakegyesületekre és minden valószínűség szerint a községekre és a jótékonyági egyesületekre is. Ennek a bajnak a csökkentésére alkalmas volna olyan törvényes intézkedés, amely megengedi, hogy a hatvan évesnél idősebb munkások munkáltatóikkal külön szerződést kötnének, amelyben lemondanának az őket illető kártérítés egy részéről, amit nekik a törvény biztosít, annak a fejében, hogy előrehaladt korukban foglalkoztatják őket. Ennek a kívánságnak a támogatására a németországi munkáltatók biztosítási szövetségének adatait hozom fel. Ezekből kitűnik, hogy 1000 munkásra eső baleset közül jutott a 20—30 év között 5'4, 30—40 év között 9'2, 40—50 között 12'3, 50—60 között 13'8. Vagyis az 50—60 éves munkásokat ért balesetek száma két és félszer akkora, mint a 20—30 éves munkásokat ért balesetek száma. A balesetbiztosítási törvényben megadott jogok negyven vagy kevesebb százalékaról való önkéntes lemondással a kor többféle hátrányát meg lehetne szüntetni. A kor, amint már mondtam, nem minden foglalkozási ágban diszkvalifikál a munkára. A dolgok ideális állapota kétségtelenül az volna, hogy a munkás ne dolgozzék hetven éves korán túl, hanem módot kellene neki adni arra, hogy nyugodtan élvezhesse élete alkonyát, aminek a lehetőségét szerintem csak az adhatja meg, hogy megalkossák a járulék fizetésével járó kötelező rokkant- és aggkori biztosítást.

Balesetek és betegségek viszonya. A belső betegségek ritkán baleset következményei. Amikor a kártérítést megadják, rendszerint nem igen szokták figyelembe venni az igényjogosult előző egészségi állapotát. Nem mindig könnyű fölfedezni az egészség előzőleg megvolt hiányát és a betegségre vagy a balesetre való hajlamot, sem arra a feltevésre nincsen jogunk, hogy még ott is, ahol az egészség nem volt tökéletes, az mindig csökkenti a munkaképességet. Mindenesetre a munkáltatóknál fokozódik az az irányzat, hogy ragaszkodnak ahhoz, hogy a munkások felvétel előtt orvosi vizsgálat alá vessék magukat, hogy megállapítsák, nincsen-e a jelentkezőnek szív baja, tüdőbaja, vagy nem találják-e nála előző baleset vagy sérülés nyomait. Ahol ezt megteszik, tekintetbe kell venni mindazon jelenségeket, amelyek azt mutatják, vajjon a munkát kereső nem alkoholistá-e, miután az alkohol túlságos élvezete által okozott gondatlanságot és degeneráló hatásokat sokszor lehet felelőssé tenni a megtörtént balesetekért.

Ha a halál nyomban a baleset után következett be, mint annak következménye, a hozzátartozóknak rendszerint nem kerül nagy fáradságukba, hogy a nekik járó kártérítést megkapják. Csak az olyan esetekben támad ellentét az orvosi vélemények között, amikor a sérülés okozott betegséget, vagy ha a halál csak hosszabb idő után következett be és ahol oly bajok keletkeztek, mint, mondjuk, tuberkulózis vagy rák. Valamely sérülés annyira csökkenthette a munkás ellentállóképességét, — oly körülmény, amelyhez hozzájárulhatott a táplálkozás hiánya, mivel munkanélkül volt — hogy sokkal könnyebben áldozatul eshetik valamely betegségnek, amely különben elkerülte volna, vagy meglehet, hogy az a baleset idején lappangó volt és csak a sérülés befolyására várt, hogy teljes aktivitással kitörhessen. Mindkét hasonló esetben a sérülés csak siettetné a halált. Csak akkor volna helye a módosított kártérítésnek, amikor olyan munkást ért halálos vagy súlyos baleset, aki, bár rendszeren elbirja végezni munkáját, mégis olyan betegségben szenved, amely maga is megrövidítené életét. Ha a munkások nem fogadnak el ilyen meghatározott feltételeket, a munkáltatók nem fogják kockáztatni azt, hogy beteges munkást alkalmazzanak. A munkásoknak maguknak kell egymás között megállapodniok abban, hogy e két lehetőség közül melyik az előnyösebb.

Igen helyes, hogy a munkásbiztosítási törvénybe belefoglaltak 24 ipari betegséget. Mindig az volt a véleményem, hogy az ember foglal-

kozásának, mialatt az jövedelmének forrása és családjával együtt megélhetésének eszköze, sohasem szabad egészsége közvetlen megrontójának vagy élete megrövidítőjének lenni. A munkaképtelenség tekintetében nincsen különbség azon ember között, akinek az ólomgyárban a karját törí a ráeső ólommal telt hordó, és aközött, akinek a hordó töltése közben az ólompor belélegzése paralizálja a kezefejét és a csuklóját, hacsak nem az a különbség, hogy a paralizáltat súlyosabban éri a baj, mert felgyógyulása tovább tart és ezért hosszabb ideig szorul a segélyalapra. Az igaz, hogy az egyik nem olyan hirtelen, mint a másik, de mind a kettő lehető esemény, amely a foglalkozását űző embert érheti, mint munkájának közvetlen következménye. Az ipari betegség és a baleset közötti különbséget megszüntette egy jól ismert eset. A munkás mirigygyulladásban halt meg, amely betegséget a fertőzött bőrökön és a külföldi gyapjún található különleges mikro-organizmusok belélegzése okozza. Egy munkás, miközben egy fertőzött bál gyapjut felbontott, anthrax-bacillusokat tartalmazó port lélegzett be és néhány órán belül rosszindulatu típusú tüdőgyulladásban meghalt. Ebben az esetben a munkásra épp oly hirtelen, épp oly váratlanul és végzetesen csaptak rá a bacillusok, mintha csak látható fizikai sérülés érte volna, amely néhány óra múlva halált okozhat. Az anthrax, bár betegség, így balesetté vált, mert ha az illető munkás nem dolgozott volna azzal a bizonyos fertőzött bál gyapjuval, nem kapta volna meg a halálos betegséget. Mert bizonyos ipari betegségeket felsoroltak, ebből még nem következik az, hogy a jelenségek és a betegségek, amelyek a jelenségeket okozzák, szükségszerűen és mindig a foglalkozásból erednek. Az ólommal dolgozók között megvan a hajlandóság arra, hogy minden beteges jelenséget a foglalkozásuknak tulajdonítsanak. Az ólom munkások, éppúgy, mint mások, ki vannak téve olyan megbetegedéseknek, amelyek okozásában az ólommal való foglalkozásnak semmi része nincsen. Az orvosoknak tehát a legnagyobb gondot kell arra fordítaniok, hogy a törvényben felsorolt betegségeknek azt a körét határolják el, amit a foglalkozás okozott.

Egy másik körülmény, amely a segélyegyesületek pénztárának a kiürítéséhez nagyban hozzájárul, a sérült tagok *szimulálása*. A legkisebb kétség sincsen aziránt, hogy a munkásbiztosításról szóló törvény szimulálásra buzdít. Németországban a kötelező balesetbiztosítás bevezetése óta ugyanazt az irányzatot figyelték meg, mint Angliában. Vannak emberek, akik szeretik a könnyű életet, a kényelmet és a kórházi ellátást, akik mindent elkövetnek, hogy ne kelljen dolgozniok. Ezekhez csatlakoznak még azok, akiket könnyebb sérülés ér, de akiket csábít a kártérítés reménye. Miért valószínűbb, hogy a szimulálást inkább baleset után, mint betegség után követik el? A szimuláns szellemi és fizikai magatartása nem szorítkozik kizárólag a munkásosztályra. Igen gyakran megfigyelték vasuti szerencsétlenségek alkalmából, és legjobb bizonyosága, hogy ezen esetek közül sok az autoszugesztio, hogy a kártérítés gyakran meggyógyítja azt, akit az orvos és a sebész nem tudott meggyógyítani. Kétségtelen, hogy komoly természetű baleset erős utóbenyomást okoz, amin a sérült egyén töprengeni hajlandó. Ez a töprengés annyira erőt vesz a betegen, hogy valóságnak képzelel el azt, ami egyáltalán nincsen, kivéve a sérült ember agyában. Sajátságos tény a szimulálást illetőleg, hogy az leggyakrabban ott fordul elő, ahol a baleset jelentéktelen jellegű volt és a sérülés is csekély. Azonkívül a beteg kora is befolyással van. Nagyon sok esetben a szimulánsok már meghaladták a közepes életkort. Ezeknél még akkor is, ha teljesen egészségesek, fokozatosan csökken annak a lehetősége, hogy a jövőben is rendesen kereshessenek, úgy érzik, hogy rájuk nézve a kártérítés fejében kapott heti járadék életbevágó fontosságú. Azt mondják, hogy a fiatal ember, ha szimulál, vagy ha igazán megsérült is, szivesebben fogad el nagyobb összeget végkielégítésül. Németországban a

biztosítási intézetek is szivesebben fizetnek végkielégítést, nem törődve azzal, hogy a sérült később felépül és visszatérhet a mesterségéhez. A fel fogás az, hogy az a munkás, aki végkielégítést kapott és felépül, társadalmi szempontból többet ér, ha dolgozik, mintha egyáltalán semmit sem csinálna. Nem valami kellemes az orvosra, hogy a detektív szerepét játssza abban az értelemben, amint a közönség ezt a szót a legjobban ismeri. És mégis az orvosi karra róják azt a feladatot, hogy leleplezze a tettettett betegeket és így támogassa a munkáltatókat és a biztosítási intézeteket és megóvja a segélyegyletek pénztárát. A végtagok elvesztésén és a csuklók bénulásán kívül nagyon kevés olyan munkaképtelenség van, amely az embert megakadályozza abban, hogy valamilyen munkát végezzen. Sajnos, hogy munkabeosztásunk követelményei nem bátorítják a sérüléséből vagy betegségéből felépülő munkást, hogy fokozatosan visszazoktassa magát a gyárhoz és eleinte — mondjuk — csak félnapot dolgozzék, vagy hogy előbbi helyén egyelőre könnyebb munkára vállalkozzék. Nagyon sokat kívánnak a betegségből felgyógyult embertől, ha azt kívánják, hogy azonnal visszatérjen teljes nehéz és fárasztó munkájához. A munkások tudják ezt és épen ezért hajlandók, amennyire csak lehet, elhalasztani a munka megkezdését, főként pedig addig, amíg a kártérítésre való igényjoguk ki nem merült. Azt a tényt, hogy a sebészeti baleset, mint például csonttörés, ma mégegyszer annyi ideig gyógyul, mint azelőtt, annak a körülménynek lehet betudni, hogy a sérült a kártérítést is megkapja és a segélyegylettől is kap támogatást. Általában minden részen elismerik, hogy a sebészeti szolgálat jobb ma, mint bármikor azelőtt és a gyógyulás késését nem az orvosi kezelés okozza, hanem az a kilátás, hogy a sérült jó sokáig huzhatja a baleset-járadékot.

Ahol sérülések fordultak elő, de főként ott, ahol a szem, vagy a fül megsérült, kívánatos, hogy minél előbb a legjobb orvosi vagy sebészeti kezelésben részesítsék a beteget. A munkáltató a munkásokkal együtt sokat tehet a baleset-okozta betegség megrövidítésére, ha a sérültet azonnal antiszeptikus kezelésben részesítik. Az olyan gyárakban, ahol gyakrabban fordul elő baleset, minden munkásnak, vagy legalább is a megbizottaknak, gyakorlattal kellene birniok az első segély nyújtásában. Külön szobát is kellene berendezni erre a célra. Több helyen kitünő eredményeket értek el az ilyen berendezésekkel. A sebnek antiszeptikus kezelése nem teszi feleslegessé a sebész későbbi munkáját, de javít a beteg állapotán és megakadályozza a nyílt sebnek csirákkal való megfertőzését, egyúttal pedig megrövidíti a betegség tartamát és így megkönnyíti bizonyos fokig a segélyegyletekre rótt terheket.

VII. nemzetközi tuberkulózis kongresszus Rómában.*)

Irta: **dr. Gáspár Ferenc.**

A közelmúltban Rómában lezajlott VII. nemzetközi tuberkulózis kongresszus több tekintetben lényegesen különbözött a nemzetközi orvosi kongresszusoknak szokásos típusától. Ugyanis noha a környezetnek — az »örök város«-nak — az érdeklődést a legnagyobb mértékben lebilincselő művészeti szépségei állandó csábítást és ingert fejtettek ki arra, hogy a

*) Előző számunk egyikében (1912. év 9. szám) már ismertettük az ez évi április hóban Rómában lezajlott tuberkulózis kongresszus tárgyait és előadásait. Tekintettel azonban egyrészt a kérdés nagy horderejére, másrészt a kongresszuson tárgyalt témák közérdekű, szociális jelentőségére, szívesen ragadjuk meg az alkalmat, hogy visszatérve a tárgyra, az előző cikkünkben már megemlített előadások némelyikét ezúttal bővebben ismertessük.

Rómába özönlő tudósokat a tudomány szerény szentélyéből átkerülvén a művészetnek káprázatosan gyönyörű alkotásokkal telt csarnokaiba, mindazonáltal a kongresszus tagjai elismerésre méltó buzgalommal gyülekeztek naponként a Castello Sancti Angelobae, az Angyalvárba, amelynek udvarán emelt ideiglenes — és valljuk meg — nagyon szerény, igen barátságatlan, szűk helyiségekben tartották az előadásokat.

A kongresszusra gyülekezett tagok túlnyomó része természetesen olasz földről került Romába, és ép oly természetes, hogy a legkisebb része — magyar földről származott. Sajnálatosan kevesen voltunk jelen magyarok.

A kongresszus munkálatait és feladatait több osztályra (sectiona) elosztva dolgozták fel, nagyobbára a már előzőleg megbízott referensek előadásai alapján.

Az I. szekció tárgya a »gümőkór elleni védekezés« nagy kérdése volt. Fontos és érdekes feladat jutott ebben a kérdésben a nőnek, mint a társadalom és a család tagjának. Chaptal kisasszony (Paris) fejtegette, hogy a gümőkór elleni védekezés nagy munkájában első sorban az előkelő és vagyonos családok művelt nőtagjai nemes és eredményes munkásságot fejthetnek ki. Menjenek el a munkáscsalád asszonyaihoz, ezeknek magyarázzák meg a veszedelem lényegét és tanítsák meg, hogy miképpen védekezzenek ellene.

Chaptal kisasszonynak bizalomteljes felfogásával éles ellentétben állott egy másik nőreferensnek: Rabinowitsch Lydia tanárnőnek (Berlin) kevésbé bizalomteljes fölfogása. Szerinte a folytonos ijesztgetés és az állandó rettegés következtében még a művelt körök asszonyai is több kárt, mint hasznot okoznak. Helyes volt az a megjegyzése, hogy a küzdelmet a tuberkulózis ellen, nem pedig — amint sajnálatosan oly gyakran történik — a tuberkulotikusok ellen kell folytatni.

Dr. Friedheim főorvos meggyőzőleg magyarázta, hogy a nő természetes hajlami és lelki tulajdonságai következtében családi és társadalmi ténykedése folytán elsőrendűen hivatott küzdő fél ezen, oly temérdek elesettől borított harctéren.

Az iskola higiéniája volt a második nagytantosságú feladat. A kérdés nagy horderejére való tekintettel előzőleg öt jeles tudós biztatott meg a referálással. Maggiora és Badaloni, két olasz tudós adta elő a referátumot, amelyhez a tudósok nemzetközi serege szólott hozzá. Talán felesleges kiemelni, hogy — iskolakérdésről lévén szó — a hozzászólók között túlnyomó számban a németek voltak. A diszkusszió végeredményeként megállapították, hogy a tuberkulózis infekció az esetek túlnyomó részében a gyermekkorra esik. Az iskolák legnagyobb veszélye — főleg a zsenge korúakra — a sok por, a kevés levegő és kevés világosság. Követelték a növendékek gondos megvizsgálását és többek közt nagy súlyt helyeztek a gyermekek odvas fogaiban rejlő veszélyre, mint az infekció egyik kapujára.

A gümőkórban szenvedő tanító elsőrendű veszély a növendékekre; míg meg nem gyógyulnak, a tanítástól eltiltandók volnának. (Hogy aztán a szegény tanító, akire nézve amúgy is szörnyű csapás a betegsége, az állása elvesztése után miből éljen meg, arra — sajnos — nem hozhattak határozatot.)

Az iskola higiéniájával kapcsolatban diszkusszió tárgya volt az erdei iskola és erdei üdülőtételek kérdése. Lennhoff tanár (Berlin) sok évi tapasztalatai nyomán arra a meggyőződésre jutott, hogy a »szabadlevegő-iskolában« elsőrendű tényezőt nyernénk a gümőkór elleni védekezésben. A test edzése és erősítése sokkal eredményesebben érhető el a szabadlevegő-iskolában, mint a poros, dohos, rossz padú iskolák zárt termeiben.

Fleury professzor (Paris) szerint egyoldalú intézkedés nem elég erre

a nagy küzdelemre; csak számos társadalmi tényezőnek *együttes működése* vezethet eredményre. Ennek igazolására ismertette azokat a szociális-humánus berendezéseket és intézkedéseket, amelyek hazájában évek óta vannak foganatosítva: a kisdedóvodákat és csecsemő-intézeteket, amelyekben munkásszülők gyermekeit ápolják és táplálják, természetesen díjtalanul; intézeteket, ahol az anya maga táplálhatja és ápolhatja csecsemőjét, vagy ahol ez nem lehetséges, a csecsemő feltétlenül kifogástalan tejet kap. Emberséges az az intézkedés, hogy gyárakba, amelyeknek anya-munkásnői a helyiségből el nem távozhatnak, behozzák a csecsemőket szoptatás végett. Romlott, vagy züllött szülőktől elveszik a csecsemőt és elhelyezik falun; iskolás gyermekeknek tápláló, meleg ételeket osztogatnak egész éven át ugyancsak teljesen díjtalanul; 70 ezer gyermeket visznek nyaralni az erdőbe, a hegyekre, a tenger partjára. Az »ecoles ménagarèses«-ben pedig tanítják az asszonyokat, lányokat, miképen lehet még a szerény munkáslakást is a hygiénikus követelményeknek megfelelően vezetni, főleg azonban tisztán tartani. Humánus rendelkezése van a Gaucher-féle intézménynek: tuberkulotikus szülőknél a gyermekeit elhelyezik és felnevelik falun, egészséges környezetben.

Élénk diskusszióra adott alkalmat a *tuberkulózis kötelező bejelentése*. A referensek: Hope (Liverpool), Kun (Angicourt) és Gualdi (Roma) javasolták a bejelentési kötelezettség keresztülvételét, amelyet a kongresszus, illetve annak I. osztálya határozatilag el is fogadott.

A *háziállatok tuberkulózisa* szintén egyike volt a legérdekesebb és legtöbbet vitatott kérdéseknek (III. szekció). A konferencia elfogadta az előadónak azt a nézetét, hogy igenis: az emberi és állati tuberkulózis között veszedelmes összefüggés áll fenn. A kongresszuson azonban sokkal enyhébbnek tűnt fel a veszély. Az ellenkező nézetet valló két heves ellenfél fejtegetése alapján a kongresszus alábbi határozatokat fogadta el:

a) az ember tüdő-tuberkulózisa — rendkívül kisszámú kivétellel — az emberi tüdővész-bacillussal (typus humanus) történt infekción alapul;

b) a tüdővérszel történt fertőzésnek forrása csaknem kizárólag az emberben keresendő;

c) az állati tuberkulózis (typus bovinus) bacillusának a tej útján, vagy gümőkóros állatok húásával történő fölvétele által létrejött ragályozás igen alárendelt szerepet játszik a tüdővész terjedésében;

d) a tuberkulózis — mint népbetegség — elleni küzdelemben csak olyan óvintézkedések vezethetnek eredményhez, amelyek alkalmasak arra, hogy a ragályozást emberről emberre megszüntessék vagy lefokozzák.

Lényegesen változott a római kongresszuson az *infekció útjairól és a bacillusnak a szervezetbe jutásáról* eddig fennálló nézet is.

A tény megvilágításához nagy mértékben hozzájárult Calmette (Lille) és Weleminszky (Praga) előadók rendkívül gondos munkája. Az eddig általánosan elfogadott nézet, hogy a tüdővész a tuberkulózis bacillusának belélegzése folytán keletkezik, azaz, hogy a ragály a légutakon át jut a szervezetbe, Calmette és Weleminszky kísérletei által nagyon megrendült. Szerintök az infekció minden nyitott kapun át bejuthat a szervezetbe, de a rendes vagy megszokottabb útja az infekciónak mégis az emésztési csatorna.

A betegség további haladása a nyirkutakon történik és a gyermekek nyirkmirigyjeiben sok ideig lokalizálva marad. Innen van, hogy a tuberkulózisnak rendes alakja gyermekeknél a nyaki mirigyek megbetegedése és az iskolai években a tüdő-tuberkulózis még a ritkaságok közé tartozik. Majdnem bizonyos tehát, hogy a felnőttek tuberkulózisának leggyakoribb alakja, a tüdővész, igen sok esetben nem kívülről jövő, eredeti (primär) megbetegülés, hanem csak folytatása a gyermekkori mirigy-tuberkulózisnak.

Érdekesebb téma volt *továbbá a tuberkulózis és az alkohol kö-*

zötti viszonynak megállapítása. Tiberti (Terrara), Triboulet (Paris) és Sims (Cambridge) referensek által előadott ügy a kongresszus számos nagynevű tagjának hozzászólását vonta maga után és általános érdeklődést keltett.

Valamennyi hozzászóló elismerte, hogy az alkohol mind közvetett, mind közvetlen úton nagy mértékben elősegíti a tuberkulózis keletkezését.

Kimutatták továbbá, hogy nemcsak az alkoholisták organizmusára hat kártékonyabban a tuberkulózis, hanem az alkoholistáknak még a gyermekein is kimutatható az alkohol átka és akadtak statisztikusok, akik szerint a szülők alkoholizmusa praedisponálóbbá teszi az ivadékokat tuberkulózisra, mint maga a szülők tuberkulózisa! A kifejtettekre való figyelemmel határozatilag elfogadtatott az a kívánság, hogy a tuberkulózis elleni küzdelemben párhuzamosan lépést kell tartania az alkohol elleni küzdelemnek.

Az I. szakosztály feladatai között szóba került a *kivándorlás és tuberkulózis közötti viszony is*. Főleg a gyarmatok fölött rendelkező államok orvosait érdekelte a kérdés első sorban.¹ A gümőkór behurcolásának veszélye nemcsak arra az országra nézve áll fenn, ahol a kivándorló letelepszik, hanem arra az országra nézve is, ahonnan a kivándorló kimegy és ahova rendszeresen visszatér.

Mindenekelőtt megakadályozandó volna, hogy a tuberkulotikusoknak, a betegsége hajlamosoknak a kivándorlás megengedtesse. Kivánatos, hogy a betegen visszatérők fölött hatósági felügyelet gyakoroltassék, hogy a beteg azonnal megfelelő elhelyezés és ellátás alá kerüljön.

Ezzel a kérdéssel kapcsolatba hozhatók Calmette (Lille) tanárnak a francia kolóniákon a tuberkulinreakcióval végzett nagyszabású és nagyszámú kísérletei az emberen.

Tapasztalatai szerint a tuberkulózis éppen olyan hűséges követője a civilizációnak, mint akár a kutya az embernek. Ahova a civilizáció még nem jutott el, azaz ahol európai még nem telepedett le, ott nincs tuberkulózis. Támogatta ezt a kijelentését azzal, hogy ahol kolóniákon a tuberkulózis már kimutatható, ott túlnyomóan a benszülött férfiak betegülnek meg, akik első sorban és legsűrűbben jönnek érintkezésbe az idegenekkel, míg ellenben nők és gyermekek aránytalanul ritkábban kapják meg a betegséget.²)

A II. szakosztály főleg a *tuberkulózis kórtanával és terápiájával foglalkozott*. A rengeteg anyaghalmaznak célszerűbb beosztása céljából a szakosztályt két alosztályra, a munkálatokat pedig két főcsoportba osztották be. A két főcsoportra való beosztásban főleg a tuberkulózis terápiájának megosztására voltak tekintettel, hogy különválaszszák a belgyógyászati kezelést a sebészeti kezeléstől.

Az első alosztály munkájában — a diagnostikában — az ősz olasz tudós, Maragliano (Genova) vitte a vezérszerepet, amennyiben a Röntgen fényképezésnek diagnosztikai szempontból való nagy fontosságát teljes mértékben méltányolta. És mert éppen a Röntgen az, amelylyel a tuberkulózis legkezdetibb stádiuma aránylag még a legbiztosabban megállapítható, ennél fogva önként értetődik, hogy mily nagy szerep jut a tuberkulózis kérdésében az áldásos sugaraknak.

Hutinel azt a tételt állította fel, hogy a *tuberkulózis közvetlenül öröklékeny*. Eddig tudniillik általános volt az a felfogás, hogy csak a disz-

¹) Nekünk — magyaroknak — ugyan egy talpalattnyi kolóniánk nincs, de — sajnos — a kérdés ránk nézve oly nagy érdekű, mintha elsőrendű kolóniáink lennének a földgömb különböző pontjain. (Lásd: Fiume, Cunard-Line, Amerika, Canada, stb.)

²) E sorok írójának több ízben volt alkalmja olyan kolóniákon tartózkodni, ahol európai alig pár évvel előbb telepedett meg, vagy ahol igen kevés számú letelepedő élt. Az ott észlelt tapasztalataim alapján kevés okom van arra, hogy Calmette tanárnak ebben a kérdésben kifejtett nézetét, mint minden tekintetben helyt állót, elfogadjam.

E kijelentésem indokolására ezúttal a helyszűke miatt nem lehet kiterjeszkednem.

pozíció öröklékeny. Azt azonban ő is elismeri, hogy azokban az esetekben, amelyekben már a csecsemő tuberkulózisban szenved, az esetek túlnyomó számában a bántalom nem örökölt, hanem szerzett. Ez utóbbi esetben a betegség csirái a csecsemő környezetében, a levegőben lebegnek és csak kivételes esetekben okozza a betegséget a tej.

Citron szerint (Berlin) az infekció az esetek nagyobb számában a gyermekkorra esik, de a tünetek sokkal később nyilvánulnak. A gyógykezelésnek akkor kellene kezdődni, amely időben az infekció megtörtént; hogy pedig történt infekció, azt a *Pirquet-féle tuberkulinreakció* csaknem biztosan kimutatja.

Önként merül fel a kérdés, hogy az előbbiekre való tekintettel vajjon nem lenne-e célszerű a praeventiv beoltásokat alkalmazni, mielőtt még az infekció megtörtént és így elejét venni a megbetegedésnek. Sajnos, nem; Teissier és Arlong tanárok (Lyon) kimutatták, hogy a praeventiv beoltások eredménytelenek maradtak.

A tuberkulózis *gyógykezelésében* nagy szerepet tulajdonított a római kongresszus a *napfény behatásának, az insolációnak*.

Az ügynek kiváló szószólói voltak Schrötter és Rollier tanárok. A bemutatott esetek némelyike valóban bámulatra méltó eredmény mellett szólt. Az insolatio hatása főleg a chirurgiai esetekben volt szembetűnő. A betegségtől szétroncsolt végtagok, szétmállott ujjak, a rettentően eltorzított arc bámulatosan szépen gyógyult az istenadta napsugár áldásos hatására. A bemutatott és ismertetett esetek nagyobb része a magas hegyeken gyógyult.

Nem kevésbé áldásos hatást értek el a tuberkulotikusok gyógyításában a *tengeri gyógyfürdőkben*, amelyeknek hatásáról Calvé (Berk-sur-Mer) Lalesque (Arcachon) és Hajech (Milano) tartottak előadást. A tengeri gyógyfürdők ugyan rendkívül jótékonyan befolyásolják a betegséget, mindazonáltal a tenger csak az egyik tényező a gyógykezelésben.

A tengeren kívül tekintetbe jön a többi tényező is: a napsugár, az egyenletes hőmérséklet, az abszolút pormentesség. Fontos továbbá az esetek megválogatása; csak a kezdeti stádiumban odakerülő betegekre van a tenger jó hatással. A betegség előrehaladt állapotában — a cachektikus stádiumban — inkább árt, mint használ.

Érdekes témát tárgyaltak Bossi, Bar és Martin tanárok (Genova, Paris, Berlin): *a terhesség megszakítását a tuberkulotikus nőknél*.

Bossi több, mint husz éve foglalkozik a kérdéssel és a magángyakorlatban előfordult számos esettől eltekintve, hetvenhárom olyan esetről számolt be a kongresszuson, amelyeket a rendelkezésre állított egyetemi szülészeti osztályon hajtott végre ezen indikáció alapján.

A terhesség megszakításának indikációi közé kell sorolnunk a tuberkulózist is, mely betegség az anyát okvetlenül megöli a gyerekágyban, ha ugyan a szegény nőt már a terhesség alatt meg nem öli.

És mikor történjék a megszakítás?

Már az első hónapokban, ha:

a) a kezdeti stádiumban levő tuberkulotikus betegség aggasztóan fejlődik;

b) a fenyegető betegség a terhesség folytatása következtében az anyára nézve feltétlenül válságosnak mutatkozik.

Mindenesetre azonban a műtét úgy hajtandó végre, hogy a nő koncipiáló képessége sértetlen maradjon.

Talán valamennyi tárgyalt kérdés között a legérdekesebb és a legszélesebb alapon megvitatott kérdés volt a *tüdőgümőkór gyógyítása a mesterséges pneumothorax (légmellúség) által*.

Hogy megérthető legyen a kérdés rendkívül fontossága, mindenekeelőtt öjjünk tisztába azzal, hogy mi a pneumothorax.

A tüdők nem fekszenek közvetlenül a mellkasban; a tüdők és a mellkas belső fala között légüres tér van: az úgynevezett *pleura-ür*. Ezt a pleura-üri a tüdő- vagy mellhártya alkotja, az a finom hártya, mely egyfelől a tüdőt, másfelől pedig a mellkas belső falát borítja. A pleura-ür kiterjedése természetesen nem lehet minden időben ugyanazon kiterjedésű. Belélegzés alkalmával, amikor a tüdő levegővel megtelik és a tüdő kitágul, magától értetődik, hogy a pleura-ür kisebb lesz; kilégzés alkalmával pedig, amikor a tüdő a benne tartalmazott levegőt magából kinyomja, vagy úgyszólván kisajtolja, a tüdő dimenziója kisebbedik, a pleura-ür természetesen nagyobbodik.

Ha már most valamely úton-módon — mondjuk kívülről jövő sebzés vagy a beteg tüdőszövet megrepedése következtében — *pleura-ürbe levegő jut, azaz létrejön a pneumothorax*, akkor az a tüdőfél, amely oldalon a pneumothorax létrejött, a tüdő nem tud többé kitágulni, levegő felvételére alkalmatlan. Ez a tüdőfél tehát a lélegzésben nem vesz részt.

Nos tehát, a tüdőnek azt a tulajdonságát, hogy levegőnek a pleura-ürbe való jutása folytán összenyomódik és nem mozdul, használta fel Forlanini, parisi professzor arra, hogy meggyógyítsa a beteg tüdőt a mesterséges pneumothorax útján. Forlanini ugyanis a szokásos készülékkel átszúrta a mellkast — és egyúttal a mellhártyának azt a rétegét, mely a mellkas belső falát borítja — levegőt nyomott bele a beteg tüdőt körülvevő pleura-ürbe. Mesterséges pneumothoraxot hozott tehát létre azért, hogy összenyomta a tüdőt és kizárta azt a működésből. Pihenő helyzetbe hozta a beteg tüdőt, épen úgy, mint ahogyan a nyak körül kötött kendőbe felkötik a sérült vagy beteg kart. Megjegyzendő, hogy a pleura-ürbe nem levegőt nyomnak be, hanem nitrogéniumot, de nem abból a célból, mintha a nitrogéniumnak — mint gáznak — a nyomáson kívül valamely specifikus gyógyító tulajdonsága is volna, hanem azért, mert a nitrogénium legnehezebben resorbálódik a pleura-ürben.

Az egyoldali tüdő lélegzése épen úgy kielégíti a szükségletet, mint például az egy vese kiirtása alkalmával a megmaradt vese egyedül végzi a vizeletkiválasztást, de mindenesetre nagyobb munka révén. Így megakadályoztatik a beteg tüdőben kiválasztott toxinok (mérgező anyagok) resorpciója; tehát a szervezet valóságosan megszabadíttatik a mérgező anyagoktól. Végül pedig a pihenési idő alatt a beteg tüdőnek alkalom nyújtatik az anatómiai gyógyulásra.

A geniális gyógymódnak, amelynek segítségével már számos gyönyörű eredményt értek el, megvannak — sajnos — az árnyoldalai is. Mindenekelőtt nem alkalmazható ott, ahol mindkét tüdő beteg; másodsor pedig a beszűrés egyszerű műtéte néha elgördíthetetlen akadályokba ütközik. Mint az akadályok között legsűrűbben előfordulót, megemlítem a pleuralis összenövés jelenlétét, amely az által jött létre, hogy a tüdőt meg a mellkas belső falát borító két hártyalemez az előrement lobok következtében helyenként összenőtt. Ebben az esetben a Forlanini eljárása nagy veszélyekkel jár, amelyeket elkerülni a legbiztosabb technika sem mindig képes.

Ezen a nagy bajon segítő, lépett fel Brauer tanár (Hamburg) az ő methodusával, mely Forlanini elveinek szigorú betartásával, de az általa követett »punctió« eljárástól abban a lényeges momentumban különbözik, hogy a hidrogéniumot nem egyszerű punkció útján — tehát mondhatni: vaktában — viszi be a pleura-ürbe, hanem kisebb szabású műtét útján föltárja a pleura-ürt és céltudatosan oda meg ott nyomja be a nitrogéniumot, amely hely erre a legmegfelelőbbnek mutatkozik.

Mindkét eljárásnak sok a híve; az egyik párt dicsőíti a Forlanini eljárás egyszerűségét, amelynél mellőzhető a sebészi beavatkozás; a Brauer-párt pedig híve a kisebb szabású műtét révén nyert biztonságnak, meg a céltudatos eljárásnak. De mert a gyógyeljárás mindkét methodusa áldásos

a szegény betegekre, gondolható, hogy az e kérdésben fölmerült vita a romai kongresszus legélénkebb és legérdekesebb vitáját provokálta.

Noha csak töredékekben, a legszűkebb keretekre szorított vázlatokban, soroltam fel a kongresszuson tárgyalt kérdéseket, azt hiszem, mégis sikerült igazolnom fenti azt az állításomat, hogy az ezidei római kongresszus több tekintetben lényegesen eltért a kongresszusok szokásos típusától. Ez a kongresszus ugyanis sokat dolgozott és legégetőbb szociális kérdéseink egyikének előrevitelében eredményes munkát végezett.

SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY.

A proletárgyermekek testi visszamaradottsága.

A munkások gyermekei csaknem kivétel nélkül rosszul tápláltak, gyenge szervezetüket mintegy örökségképpen hozzák magukkal a világra, hol fejlődésükre kedvező viszonyokat egyáltalában nem találnak. Ennek következményei mutatkoznak testi és lelki visszamaradottságukban. Ezeket a jelenségeket a szegények gyermekeinél az orvosok és pedagógusok már régóta vizsgálják és vizsgálataik eredményei mutatják, hogy milyen befolyással vannak a gazdasági szociális viszonyok a gyermekek fejlődésére. Ujabban Rühle Ottó „A proletárgyermek” címmel, erős érzéssel megírott monografiát adott ki, melyben a szóban forgó tárggyal behatóan foglalkozik. Szerző utal a proletárgyermekek testi és szellemi hiányaira, kik mint hervadó növények fonnadnak szegényes termőföldben és kik a kedvezőtlen növényi feltételek és a szeretetnélküli szociális temperatura minden jelenségét mutatják. Rühle adatai szerint proletárgyermekek iskolai higiénikus megfigyelései egyenesen ijesztő adatokat szolgáltatnak. Hivatalos megbízásból ily vizsgálatokat már évtizedek óta végeznek Svédországban, Belgiumban, 1882. óta Dániában, azután Amerikában és Angliában, végül Orosz- és Németországban. E vizsgálatok kivétel nélkül ugyanazon eredményt szolgáltatottak, hogy ugyanis a nép gyermekei súlyban és testmagasságban a vagyonos osztály gyermekeivel szemben lényegesen hátramaradtak. Szászországban a freibergi tanfelügyelőség területén a bányászok gyermekei és más gyermekek közt a testi magasságot illetőleg nagy különbség volt észlelhető. 10 éves korukban a jobb anyagi viszonyok közt élő gyermekek átlagosan 5'1 cm.-rel voltak magasabbak, mint a proletárgyermekek. A 14. életévben a magasságkülönbség 4'7 cm. volt. Bécsben a szegények gyermekein végzett vizsgálatok átlag 3 kgr. súlykülönbséget és 7'5 cm. magasságkülönbötet mutattak. Különösen a proletárok leánygyermekei maradnak vissza testi fejlődésükben és súlyukat és magasságukat illetőleg szerencsésebb osztálybeli társnőikkel szemben nagy hátrányban vannak.

A nyert adatok okaira jellemző azon tény, hogy a gyermekeknél nyert kedvező vagy kedvezőtlen fejlettségi adatok mindig párhuzamosak az iskola magasabb vagy alacsonyabb rangjával. Polgári iskolai tanulók jobb szervezettel bírnak, mint az elemi népiskolák tanulói, amazokat ismét túlszárnyalják a gimnáziumok vagy felsőbb leányiskolák tanulói. Míg tehát a középiskolák a polgárság jól táplált vagy sokszor túlhízalt választékát mutatják, a polgári iskolákat pedig oly tanulók látogatják, kik nincsenek mindig rosszul táplálva vagy ápolva, addig népiskolai tanulókon végzett szervezet-vizsgálatok, különösen nagy iparvárosok proletárnegyedeiben azt mutatják, hogy a kielégítő táplálás és egyéb testi ápolás teljesen hiányzik.

A proletárgyermekek egyéb nyomorúságát még a következő adatok illusztrálják: Berlinben 33.000 megvizsgált «ABC.» tanuló közül 31·6⁰/₀, Nürnbergben 50⁰/₀, Drezdában 50·5⁰/₀, Lipcsében 40⁰/₀ felül mutatott testi vagy szellemi defektusokat. Wiesbadenben 883 iskolába lépő gyermek közül 583 többé-kevésbé beteg volt, egy második vizsgálatnál 985 közül 748, vagyis 76⁰/₀ szenvedett különféle betegségekben, 200 megvizsgált iskolás gyermek közül 185 volt skrofutotikus, 160 volt odvasfogú, 21 rövidlátó, 18-nak volt orrbetegsége, 12-nek torok- és mandulabaja és 12 nagyot hallott.

Schönebergben 1.555 gyermek közül egy sem volt teljesen egészségesnek mondható. Egy másik esetben a szegények gyermekei közül csaknem 80⁰/₀ volt angolkóros vagy skrofutotikus. Ha a kapitalisztikus termelési rendszert izzó országok gyermekmunkájának statisztikáját olvassuk és ismerjük a dolgozó nép életviszonyait a nyomorult lakásviszonyokkal egyetemben, akkor ezen itt közölt adatok nem lephetnek meg. A proletárgyermek a mai gazdasági és szociális társadalmi rendszerünknek az áldozata. Közülök azok, kik nem mennek már csecsemőkorukban tönkre, fiatal életüket nehéz teherként hordják és fejlődésük szakait jellemzik a nélkülözés és sorvadás.

Magyarországban ezirányú vizsgálatok és kutatások mindeddig tudunkkal teljesen hiányoznak.

A Törvényes Munkásvédelem Magyarországi Egyesülete által rendezett gyermekmunka-ankéton dr. Friedrich főorvos hangoztatta az iskolás-gyermekek megfigyelését iskolaorvosokkal, de több szó eme fontos és a nép fejlődésére életbevágó kérdéstről nem esett, bár a tárgy nagyon is megérdemelte volna. Fölvívjuk a magyar iskolaorvosok figyelmét e kérdésre.

A X-ik nemzetközi lakásügyi kongresszus Hágában. A nemzetközi lakásügyi kongresszusok nemzetközi bizottsága a legutóbb Brüsszelben tartott ülésében megállapította az 1913. év szeptemberében Hágában tartandó X-ik nemzetközi lakásügyi kongresszus napirendjére tűzendő kérdéseket és felkérte a magyarországi tagjait (dr. Bárczy István polgármester, dr. Wildner Ödön tanácsnok és dr. Ferenczi Imre szociálpolitikai szakelőadó), hogy nevezzék meg az egyes kérdések magyar előadóit.

A kongresszus kérdései a következők:

I. *A lakásviszonyok megjavítása a falvakban.* Kivánnak tájékoztatást mindarról, ami a falusi lakásviszonyok megjavítása érdekében az országban történt, a törvényhozás esetleges rendelkezéseinek megemlítésével. Kivánják továbbá az eddigi eredményeknek tapasztalati alapon való elbírálását és az akár a törvényhozás, akár a gyakorlat terén szükségesnek mutatkozó pótlások vagy módosítások megjelölését.

Meg kell különböztetni: a) a házakat, amelyek a lakók tulajdonában vannak; b) a házakat, amelyekről vállalkozó gondoskodik; c) végül a házakat, amelyeket mások bocsátanak bérbe, mint a b) alatt említettek. Tárgyalni kell azokat a törekvéseket is, amelyeknek célja a falusi munkások részére kertet, illetve hasznföldet biztosítani. Különös fontosságot tulajdonítanak a saját házukban lakók részére nyújtandó javítási, átalakítási vagy újjáépítési hitel kérdésének. Kérlik, hogy különös tényeket és statisztikai adatokat közöljenek, valamint a végeredményeket foglalják össze.

II. *Rossz lakásoknak megjavítása és használaton kívül helyezése.* Micsoda intézkedések vannak érvényben országukban: a) a hibás lakások megjavítása; b) a javításra már alkalmatlan lakásoknak használaton kívül helyezése (pl. kisajátítás, lakhatatlannak nyilvánítás) tárgyában? c) különösen az egészségtelen városterületek övezeti kisajátítása tárgyában.

Mindkét esetben mely rendelkezések vonatkoznak: a) a tulajdonosra (javítás céljára szolgáló előleg kisajátításnál vagy lakhatatlanná nyilvánításnál kártérítés); b) a lakóra (más lakás kijelölése a község anyagi támogatásával vagy anélkül). Amennyiben a kilakoltatott lakók részére az építkezés a község terhére vagy

annak támogatásával történt, azokat korábbi lakóhelyük közelében helyezték-e el? Mily alapelvek szerint állapították meg a lakásbéreket? A lakások állandóan azok javára váltak, akiknek számára azokat építették? Amennyiben a kilakoltatottak elhelyezése céljából nem építettek, mi volt ennek az oka? Közvetett úton gondoskodtak-e arról, hogy a kilakoltatottak a község pénzügyi támogatásával vagy anélkül lakáshoz jussanak? avagy ez a különös gondoskodás szükségtelenné látszott? Ha igen, miért s vajjon ez a feltevés be is igazolódott-e? Kényszerít-e a törvény a községeket, hogy a nevezett rendelkezések valamelyikét foganatosítsák s ha igen, melyek e törvényes rendelkezések? A kormány a szóban forgó rendelkezések folytán fölmerült költségek egy részét átvállalja-e? Mily tanulságok vonhatók le a hazájukban tapasztalt eredményekből?

III. Túlzsufolt lakások. Mit értenek országukban túlzsufolt lakások alatt? A túlzsufoltság fogalmát a törvény vagy helyi szabályzatok állapítják-e meg? Mily rendelkezések vannak érvényben országukban a lakások túlzsufoltsága ellen? Milyen hatóságok bocsátották ki ezeket a rendelkezéseket? E rendelkezések keresztülvitelére mily eszközök szolgálnak s mily eredményeket érnek el azokkal? Amennyiben a rendelkezések foganatosítására semmiféle eszközzel nem törekednek, mi az oka ennek a hiánynak? A lakászsufoltság ellen foganatosított intézkedések kapcsán fölmerült-e a nagy családok elhelyezéséről való különös gondoskodás szüksége s ez a gondoskodás miben állott? Miféle tapasztalati tanulságok vonhatók le az országban érvényes törvényhozásból és közigazgatási gyakorlatból?

IV. A városfejlesztés joga. Van-e országukban a községeknek joguk arra, hogy városépítési tervek készítésével az új városnegyedek keletkezését szabályozzák? Kötelesek-e a községek városszabályozó tervek készítésére? Ha igen, mily esetekben s a törvény e rendelkezés eredményességét mily eszközökkel biztosítja? A szabályozó terv mely vagyontárgyakra terjed ki? A község mily eszközökkel akadályozhatja meg azt, hogy a telkek a szabályozási tervtől eltérőleg parcelláztassanak? Mily címen követelheti a község földek felosztását? (kisajátítás, tagosítás). Van-e a telektulajdonosnak joga a felosztáshoz, ha a szabályozási tervhez hajlandó alkalmazkodni? Kívánhatja-e a tulajdonát képező telekre vonatkozólag szabályozási terv készítését, ha ez arra a területre nézve még nem készült el? Miképp szabályozták e kérdéseket? Van-e törvényes intézkedés arra nézve, hogy a községi tulajdonban levő háztelkeket hogyan kell hasznosítani?

Milyen tapasztalati tanulságok vonhatók le az országukban érvényes törvényi és gyakorlati igazgatási rendelkezésekből?

V. A lakásügy fejlődése az utolsó években. Kivánnak a lakásügy fejlődéséről a bécsi IX. nemzetközi lakásügyi kongresszus elé terjesztett jelentés folytatásaként tömör és összefoglaló jelentést, amely az országokban az utolsó években a lakásügy terén tett minden haladásról beszámol. Ez a jelentés nyújtson mindenekelőtt tájékoztatást a törvényhozásnak és közigazgatásnak a lakásügy terén tett intézkedéseiről, ismertesse a közhasznú építkezési mozgalom gyakorlati eredményeit és mutassa be végül azokat az eredményeket, amelyeket a községek és más közhatóságok közvetlen építési akciójának köszönhetni.

A magyar bizottság elnökének, dr. *Bárczy István* polgármesternek felkérése folytán a kongresszus első kérdéséről, a mezőgazdasági munkáskérdésről *Ipolyi-Keller Gyula* gazdasági akadémiai igazgató, miniszteri biztos, a negyedik kérdésről, a városfejlesztés jogáról dr. *Harrer Ferenc* székesfővárosi tanácsnok, a magyarországi lakásügy haladásáról az utolsó években szóló összefoglaló jelentést pedig dr. *Ferenczi Imre* szociálpolitikai szakelőadó fogja a kongresszus elé terjeszteni.

F. I.

A tuberkulózis elleni küzdelem a középosztályban és a munkásosztályban. A »Deutsches Zentral Komitee zur Bekämpfung der Tuberkulose« legutóbbi közgyűlésének úgy a szociálhygiene, mint a munkásbiztosítás szempontjából igen nagy fontosságot kell tulajdonítanunk, mert a birodalmi biztosító szabályzat és a magántisztviselői biztosítás a tuberkulózis elleni küzdelemnek új útjait és lehetőségét jelölték meg. A magántisztviselői biztosítás megnyitja a szegényebb középosztály részére is a gyógyulás oly útjait, melyet azelőtt csak a munkásbiztosítás nyújtott tagjainak. Erre való tekintettel ezúttal a *tuberkulózis leküzdése a középosztályban* képezte a tanácskozás főtárgyát. Dr. Dietz titkos kormánytanácsos annak a szükségességét hangoztatta, hogy a tuberkulózis elleni küzdelemben a középosztályt is tekintetbe kell venni és hogy a »középosztály«

fogalma a legtágabb értelemben veendő, úgy, hogy nemcsak a kis- és közép-rangú állami és városi tisztviselők, a magántisztviselők minden rétege, kereskedők, iparosok, földművesek, de az akadémiai képzettségűek nagy tömegei: jogászok, lelkészek, orvosok, részben magánvagyonnal nem bíró katonatisztek is ideszámítandók. Ezen osztályok némelyikében a tuberkulózis igen gyakori. A középosztály számára azonban külön gyógyintézetek létesítendők, mert különböző társadalmi körű páciensek együvé hozása azzal a hátránnyal járna, hogy gyakori volna a politikai civódás. Nehézséget okoz a pénzkérdés. Ajánlatos volna, hogy a középosztály a biztosítást gyakrabban használja, mint eddig. Az előadást követő vitában azt a javaslatot, hogy a középosztály részére külön gyógyintézetek állítandók fel, általánosságban helyesléssel fogadták, úgyszintén ama javaslatokat is, melyek a pénzszerzés megkönnyítését célozzák azáltal hogy a kötelező biztosítás mellett az önkéntes biztosítást is lehetővé teszik. Lenhoff professzor Svédország példájára utalt, hol egyes életbiztosító társaságok a biztosítási díjak felemelése fejében a biztosítottakat szanatóriumi kezelésben részesítik. Az intézeti gyógyítás költségeit a biztosított összegre adott előlegnek tekintik és a betegség tartama alatt a tagok a díjfizetés alól fel vannak mentve. A hollandiai általános betegség elleni és életbiztosító társulat ugyanígy jár el. A költségek előteremtésénél dr. Lenhoff szerint különösen tekintetbe jönnének a tisztviselő-egyesületek, valamint a kézmű- és iparkamarák és a kereskedelmi kamarák. Dr. Nietner tanár számolt be ezután a Komitee tevékenységéről és a beszámolóból kitűnik, hogy Németországban jelenleg 138 tuberkulózis gyógyintézet van 14.079 ágygyal. Örvendetesen emelkedik a közönség körében a tuberkulózis elleni küzdelem fontosságának megismerése, amihez a munkásbiztosításon kívül a vándormúzeumok által való felvilágosítás és a gondozó intézmények tevékenysége is hozzájárul. A tuberkulózis elleni küzdelemben a gyógyintézeteken kívül eme gondozó és felvilágosítást adó központoknak mindinkább fontosabb szerep jut. A központi bizottsághoz tartozó intézmények egy külön bizottságot alakítottak, melynek első ülését közvetlenül a bizottság főgyűlése után tartották. Gaffke titkos tanácsos, elnök megnyitó beszédéből kitűnt, hogy a gondozó központok száma, mely 1909-ben 244 volt, az utolsó években 720-ra emelkedett.

A születések számának csökkenése. Igen örvendetes, hogy a nőorvosok is beléptek a szociális higiéné harcosai sorába és figyelmüket ama magasabb összefüggésekre irányítják, melyeket éppen az ő speciális tudományuk a népesedési politika kérdéseiben nyújt. Ezért dr. Hirsch berlini nőorvos instrukтив munkáját örömmel üdvözljük, mint értékes anyagot a születéscsökkenés égető problémájának tárgyalásában. Poroszországban a termékenységi szám — 1.000 szülőképes nőnél — (15—45. életévben, 5 évre számítva 1876-tól 1905-ig) állandóan csökkent 174·6-ről 154·3-ra. Ezen csökkenést főképen a városok okozták. A törvénytelen szülések száma nem csökkent, a szülések számának apadását Németországban ezért a törvényes szülések kevesbedésének kell betudni. Ennek oka ismét a mindinkább terjedő hivatásos munka a nőknél, az átlagos házasságkötési kor kitolása, a késői házasság, melynek ismét gyakran a magtalanság vagy csekély gyermekprodukciónak a következménye. Minthogy a nők 50%-a csak a 30. életév után köt házasságot, ez magyarázatul szolgálhat a steril házasságok magas arányszámának. Prinzing számításai szerint a steril házasságok Németországban évente 220.000 gyermek veszteségét okozzák. A törvényes születések számának csökkenését természetesen a fakultatív sterilitás okozza főképen, így a fogamzást gátló szerek használata, a coitus interreptus és végül a kriminális abortus. Motivuma ennek a jelenségnek a népesség minden rétegében a gazdasági viszonyok alakulásában keresendő. A nép legnagyobb része a meg nem akadályozott szaporodás által inségbe jutna és gyakran — sajnos — ez által inségbe is jut. Ez nem a nagy tömegek rovására irandó, ellenkezőleg az állam felelős azért, mely az ő gazdasági politikájával a legszükségesebb élelmi és szükségleti szerek drágulását idézi elő és védvamos rendszerének kiépítésével a gyermekek számát csökkentette. Dr. Hirsch élesen támadja az új egészségügyi törvényjavaslat ama rendelkezését, mely a fogamzást gátló óvszerek használatát büntetéssel sújtja. Ezen tilalom teljesen hatástalannak bizonyulna és következménye csak az lehet, hogy az idegrendszerre oly káros coitus interruptust még gyakrabban használnák, amibe természetesen sem az állam, sem törvény bele nem szólhatna. A tilalom további következménye volna a művi abortusok igen nagy szaporulata, mely a nők életét és egészségét nagy mértékben veszélyez-

teti s végül e rendelkezés természetesen meghiusítaná a nemi betegségek elleni legjobb védőeszköz használatát. Hogy a nemzet fentartását elegendő születés-fölösleggel biztosíthassuk, erre csak két utunk van: a halálozási arányszám csökkentése a szociális higiéné kiépítése által és nagymérvű ápolása a racionális szaporodási és fajhigiénének.

Praktikus tanácsok iskolásgyermek táplálására. Az iskolásgyermek táplálásának kérdését nagyobb fontosságúnak tartják már most, mert a gyermekeknek iskolai étkezése, valamint az iskolaorvosok vizsgálatai és közleményei e tárgyra hívták fel a figyelmet. Különösen dr. Bernhard, berlini iskolaorvos vizsgálataiból kitűnt, hogy nem mindig a szülők szegénysége okozza a gyermekek hiányos tápláltságát, hanem sokszor hanyagság és célszerűtlen táplálás is okai a gyermekek rossz egészségi állapotának. Hogy a szülőket felvilágosítsa, dr. Poelhan charlottenburgi iskolaorvos egy dr. Baginskytól, az ismert gyermekorvosól revideált és jónak talált figyelmeztető lapot adott ki, mely általánosságban tanácsokat nyújt az iskolásgyermek táplálásáról és gyakorlati útmutatásokat tartalmaz arra vonatkozólag, miképpen állíttassanak össze az egyes étkezések, hogy a gyermeknek lehetőleg hasznára váljanak. Főképpen bőséges főzelék adását ajánlja, úgyszintén tápláló leveseket, gyümölcsöt, diót, húst keveset, alkoholt egyáltalán nem, és az egyes étkezések között kerülendőnek tart minden csemegét. A figyelmeztető lap tartalma nemcsak népiskolai tanulók szüleinek ajánlható, de a vagyonos osztályhoz tartozó szülőknek is, mert ezek sokszor vétkeznek a gyermekek túltáplálásával, túlbő húsledekkel vagy túlsok csemegével.

Az ifjúság alkoholmentes nevelésének kongresszusa érdekében a kezdeményező lépéseket most tették meg. Május 16-án Berlinben konferenciát tartottak, melyben az alkoholelles egyesületek számos képviselője vett részt. A kongresszus napirendtervezetét tárgyalták és annak alapelveit egyhangúlag megállapították. Az iskola és az általános ifjúsági gondozás feladatain kívül különösen a család feladatai tárgyalandók behatóan. A kongresszus előkészítésére egy munkabizottságot küldtek ki. A kongresszus idejét 1913 januárjára tervezik és pedig azon három napjára, melyen úgy a birodalmi gyűlés, mint a porosz országgyűlés ülészik, mert a parlamenti testületek részéről élénk részvételre számítanak.

Orvosi hivatalnokok és az ifjúság gondozása. Az ifjúsági gondozás kiépítésére Poroszországban külön helyi bizottságok és a kormány-kerületek részére kerületi bizottságok létesítése van tervbe véve, az előbbieken szükséges a körorvosok, az utóbbiakban a kormánytanácsosok és orvosi tanácsosok (kerületi orvosok) közreműködése. A körorvosok működése az ifjúsági gondozás terén már a kultuszminiszteri leirat megjelenése előtt is egy-egy kerületben igen élénk volt. A praktikus orvosi munka szempontjából első sorban kívánatos volna, hogy tisztáztassék azon kérdés minő hatással vannak a hivatás és a szociális életviszonyok a fiatal szervezetre, ami elérhető volna orvosi vizsgálatok, felülvizsgálatok és oktatások útján. Az iskolaorvosi intézményt ki kellene tehát terjeszteni a továbbképző- és szakiskolákra. Ezzel összefüggésben vizsgálatokat kellene végezni, hogy az ipari túlfoglalkoztatás és a tanítás a továbbképző- és az ipariskolák tanulóinál jár-e hátránnyal az egészségre.

Igen fontos továbbá fiatal egyének lakás és táplálkozási viszonyainak vizsgálata, mert ezeket még kevéssé ismerjük. Szükséges lehetne esetleg a gyárakban külön étkező helyiségek berendezése ifjú munkások számára vagy alkoholmentes éttermek létesítése nagyobb üzemek közelében. Mintául szolgálhat az ifjúsági gondozás terén Schmalkalden, mely elérte azt, hogy a sorozásnál a katonai szolgálatra alkalmasok száma, mely 15—20 év előtt átlag 30% volt, 10 év alatt 41%-kal emelkedett. Az ifjúsági gondozó bizottságokban megtalálják az orvosi hivatalnok a kellő szervezetet ama javaslatok részére, melyeknek keresztülvitelétől az ifjúság testi megerősödését remélheti.

Bejelentési kötelezettség nemi betegségeknél. A newyorki »Board of Health« f. évi febr. 6-iki határozata folytán ez év május elsejétől életbe lép a bejelentési kötelezettség nemi betegségeknél. Együttal elhatározták egy kórház létesítését nemi betegek részére. Nyilvános kórházak és intézetek vezetői és egyéb hivatalnokai kötelesek syphilis, ulcus, molle és gonorrhoea minden esetét a beteg nevével, családi állapotával, lakásával, a diagnózissal és lehetőleg az infekció

forrásának megnevezésével a Department of Healthnak bejelenteni. Ugyanily jelentést kérnek magánorvosoktól is a beteg nevének és lakásának megjelölése nélkül. A bejelentéseket szigorúan bizalmasan kezelik, az esetleg szükséges bakteriologiai és serologiai vizsgálatokat díjmentesen végzik.

A liszt porának belégzése és ennek veszélyei. Általában azt tartják, hogy a lisztpor belégzése a légzőszervekre igen hátrányos. Ezzel ellentétben dr. Ferranini a »La Riforma med.« orvosi szaklapban azt állítja, hogy ő legalább az alsó légutakra semmiféle hátrányt nem látott molnároknál a lisztpor belégzésétől, de hozzáteszi, hogy csak akkor, ha a lisztpor felszívására a körülmények kedvezőek. Másképp áll a dolog, ha a lisztpor a légutak gyulladással állapota következtében a finom tüdőhólyagcsákat és légsövecskéket befömi, mert ez természetesen csökkenti a gázok kicserélésére szükséges tüdőfelületet, miáltal az életképesség is csökken. A lisztport belégző egyének nyálában keményítő és fehérje kimutatható akkor is, ha tuberkulózis nincs jelen.

Magánbiztosító társaságok néphigiénikus törekvései Amerikában. Az amerikai biztosító társaságok, hogy a biztosítottak között a mortalitást leszorítsák, közöttük értekezéseket osztanak szét, melyek felvilágosítással szolgálnak bizonyos betegségekről pl. tüdőgyulladásról, tífuszról stb. Oly biztosító-talához, kiknek keresetképessége még fenáll, ápolónőket küldenek bizonyos időre tuberkulózis és más betegségek esetén. Tervbe vettek egyéb egészségügyi intézkedéseket is.

MUNKAVISZONY.

A magyarországi munkások gazdasági harcai 1911-ben.

A Magyarországi Szakszervezeti Tanács hivatalos lapja, a »Szakszervezeti Értesítő« legutóbbi számában közli az 1911. évi bérmozgalmak, sztrájkok és kizárások statisztikáját.

A statisztikában legfigyelemreméltóbb dolog, hogy a bérmozgalmaknak egy nagy része *békés úton* nyert befejezést. Az összes bérmozgalmak, sztrájkok és kizárások száma 571. Ezek közül 344 békés megegyezéssel — tehát munkabeszüntetés nélkül — fejeződött be, sztrájkokkal végződött 206, kizárással 21. Az összes mozgalmakban 57.990 munkás vett részt. Ezekből 18.049 lépett sztrájkba a követelése miatt, 3.468-at kizártak, 36.973-nak a követelése pedig békés úton nyert elintézését. A mozgalmakban résztvettek között 56.299 volt férfi és 1.691 nő. Az érdekelt üzemek száma 2.398.

Az előző évi adatokkal összehasonlítva, a mozgalmak száma emelkedést mutat. 1910-ben a sztrájkok száma 162, a kizárásoké 27, az összesen résztvevő munkásoké 20.884. A békés megegyezéseket az 1910-es kimutatás még nem regisztrálta, s ugyancsak nem mutatta ki külön a sztrájkokban és kizárásokban résztvevők számát sem. Az érdekelt üzemek száma 1910-ben 1.941 volt.

A mozgalmak *eredményeit* tekintve, mindenekelőtt ismét az a legfigyelemreméltóbb körülmény, hogy úgy munkaidőrovidítés, mint munkabéremelés tekintetében az eredmények nagy része a békés megegyezésekre esik. A békés megegyezések folytán 28.134 munkás nyert összesen heti 84.803 óra munkaidőrovidítést. A heti munkaidőrovidítés maximuma 4 óra (gyáripari vas- és fémmunkások, Budapest), minimuma 1 óra (kárpitások Budapest).

Béremelést nyert a békés megegyezés folytán 19.162 munkás, hetenkint összesen 58.461¹⁰ K-t. A béremelés maximuma 5²⁰ (gyáripari vas- és fémmunkások, vidék), minimuma 1⁵⁰ K (malommunkások).

Sztrájkok útján munkaidőrovidítést nyert 8.645 munkás, összesen heti 25.898^{1/2} órát. A munkaidőrovidítés maximuma heti 18 óra (kéményseprősegédek, azután cipészek heti 7^{1/2} óra), a minimuma 1^{1/2} óra (bőröndösök, grafikai munkások, könyvnyomdászok, sütők).

Sztrájkok útján béremelést nyert: 14.946 munkás, összesen 59.550'58 koronát. A béremelés maximuma 12'50 K (kéményseprők, utána 5 K kőművesek), minimuma 1'20 K (aranyozók, vidék).

A kizárással sujtottak közül 2.855 munkás nyert összesen 6.863 K heti munkabéremelést. Itt a maximum 4'40, a minimum 1'20 K, munkaidő-rövidítést nyert a kizárásoknál 1.483 munkás, hetenkint 4.449 órát.

A sztrájkok és kizárások következtében *elveszett* összesen 235.586 munkanap és pedig 97.983 munkanap a sztrájkok és 132.603 a kizárások következtében. Az elveszett munkabér értéke a sztrájkok folytán 433.501 K, a kizárások folytán 716.263 K. A sztrájkolók és kizártak segélyezése 173.248 koronába került.

Tünete annak, hogy a bérharcok intenzitása 1911-ben mégis csökkent, az a körülmény, hogy 1910-ben a kevesebb számú sztrájkolók és kizártak mellett a veszteségek nagyobbak voltak. A vesztett munkanapok száma ugyanis 367.612, a vesztett munkabér összege pedig 1.494.013 K volt.

A sztrájkok eredményeit az érdekelt munkások számával egybevetve, azt látjuk, hogy *átlag* hetenkint $\frac{1}{2}$ órai munkaidő-rövidítés s 40 munkanapot számítva egy évre, évi 135'14 korona munkabéremelés esik egy-egy munkásra.

A mozgalmak eredményeit tekintve, a kimutatott 206 sztrájk közül 112 (54'37%) a munkások győzelmével, 51 (24'75%) részleges győzelemmel, 41 (19'91%) eredménytelenül és 2 (0'97%) ismeretlen eredménnyel végződött. A 21 kizárás közül 13 (61'90%) a munkások győzelmével, 2 (9'53%) részleges győzelemmel és 6 (28'57%) eredménytelenül végződött.

Kollektív szerződést 171 esetben kötöttek. Ebből az asztalosoknak 44, az építőmunkásoknak 26 jutott. Az asztalosok 44 szerződése 3.747 és a kőművesek 26 szerződése 11.184 munkásra terjed ki.

Szakmák szerint tekintve, a mozgalmakban legnagyobb számmal (22.701 férfi és 58 nő) a gyáripari vas- és fémmunkások vettek részt Budapesten, utánuk következnek a kőművesek (11.384, vidéken), a festőmunkások 3.560 és az asztalosok, vidéken 3.310, Budapesten 675 résztvevővel.

Pályázat a közmunkák és közszállítások szabályozásáról, különös tekintettel a munkanélküliség csökkentésére. A *Munkanélküliség Elleni Küzdelem Magyarországi Egyesülete* nyílt pályázatot hirdet a következőképpen:

»Miképp kellene a közmunkákat és közszállításokat szabályozni, hogy különösen a megfelelő időbeli elosztásuk folytán a munkanélküliség a lehetséges legnagyobb mértékben csökkentessék.»

A pályadíj 300 korona.

Az egyesület felhívja mindazokat, akik e munka megírására pályáznak, hogy dolgozatuk tervezetét és legalább egy kidolgozott fejezetét 1913. évi március 31-ig az egyesület titkáránál, dr. Ferenczi Imréné (IV. Városház-utca 16. II. 2.) nyújtsák be. A bemutatott részletek írógéppel irandók, jeligével és jeligés levél kíséretében küldendők be. A megbízást az a pályázó nyeri el, akinek tervezetét az egyesület választmányától kiküldött bíráló bizottság a legjobbnak itéli.

Az orvosok vasárnapi munkaszünete. Berlinben néhány hónap óta dr. Kirchner egészségügyi tanácsos vezetése alatt mozgalom folyik az érdekelt egyesületek körében, hogy az orvosokat önszegély útján vasárnapi munkaszünethez juttassa. Meghatározott sorrendben az orvosoknak csak egy része álljon készen vasárnap orvosi szolgálatra, a többi pedig ünnepeljen. Az orvosválasztmány vezetősége rövid idő előtt felhívást intézett Berlin orvosaihoz a tervezett vasárnapi orvosi szolgálatban való részvétel tárgyában. Egész Berlin kerületekre osztatnék fel. Minden ilyen kerületben szigorúan szabályozott sorrendben vasárnap és ünnepnapon déli 12 órától éjjeli 12 óráig helyettesíti látogatásoknál és konzultációknál az ebben az intézményben résztvevő orvosokat. Ebben nemcsak gyakorló, hanem szakorvosok is részt vehetnek. A vasárnap szolgálatot tevő

orvosokat a szervezet honorálja. Dr. Munter, a berlini orvosi kamara tagja a »Berliner Tagblatt«-ban rámutat a Leipzig-i tapasztalatokra. Ott az összes résztvevő orvosok több nagy kerületbe osztották be magukat és a rendőrség, gyógyszerészek és hírlapok közlik, hogy melyik napon ki ad orvosi segélyt. Arról is gondoskodtak, hogy a kartársi szokásokat meg ne sértsék, hogy a tulajdonképpen kívánt orvos más napon átvegye a további kezelést. Ez az ünnepi szolgálat déli 12 órától éjjeli 12 óráig tart. Berlinben a kérdés rendezésénél természetesen néhány különös nehézséget kell leküzdeni, ami a betegpénztári gyakorlat következménye. Míg Leipzigban a szabad orvosválasztás csaknem minden pénztárban megvan, e tekintetben alig van más tekintetbe venni való, mint a szabad praxisban, addig Berlinben a legkülönbözőbb pénztári rendszer van gyakorlatban, éppen ezért ennek a kérdésnek megoldására még beható tanácskozásra lesz szükség, hogy se a tagok, se az orvosok ne károsodjanak.

A tizórás munkanapra vonatkozó javaslatnak Franciaországban, amely a képviselőházat régóta foglalkoztatja, sajátságos sorsa van. Az eredetileg egészen általánosságban készült javaslatnak érvényességi köre, amely javaslat az 1900-iki törvény kiterjesztéseképpen a tizórás maximális munkanap elvét a férfiakból és nőkből álló vegyes üzemekről minden munkásra ki akarta terjeszteni, a tanácskozások során mindinkább összezsugorodott. Így pl. a kivételes napok számát, amelyeken 10 óránál tovább is szabad dolgozni, 90-re emelték, ami a törvényes rendelkezések hatályon kívül helyezését az évi munkaidő majdnem harmadrészére emeli. Végül még mindazokat a műhelyeket, amelyek 10 munkásnál kevesebbel dolgoznak, kivették a törvény hatálya alól, állítólag, hogy ezen a különös módon tegyék a kisipart a gyáriparral szemben ellentállóképessé. Az előértekezletet tartó, a szociális haladás iránt érzékkel bíró kamarai választmány minden odairányuló fáradozása, hogy ez a kivétel legfőleg azokra a legkisebb üzemekre korlátoztassék, amelyek 5 munkásnál kevesebbet foglalkoztatnak, hogy ne vonjanak el teljes 800.000 munkást a 10 órás munkanap hatálya alól, a kamarában nem talált tetszésre. Június 27-én a kamara, amelyet erősen befolyásolt az a tény, hogy az 1900-iki törvény óta sok munkaadó, nőket és ifjú munkásokat teljesen kizártak a műhelyből, hogy hosszabb munkaidő mellett maradhassanak és ezáltal a tanoncsaporulat egyes iparágakban hanyatlott, 294 szavazattal 262 ellen a javaslatot olyan formában fogadta el, mely szerzőinek messzeczélzó gondolatának többé meg nem felel. Szociálpolitikailag azonban mégis figyelemreméltó az a tény, hogy Franciaországban felnőtt férfimunkások részére is rendszeresített a törvényes 10 órás munkanap az egészségre különösen ártalmas üzemeken kívül is.

A német munkaadószövetségek egyesületének 1911. évi jelentése az üzletmenet javulását megfelelő haszonemelkedés nélkül állapítja meg, azután az 1911. év sztrájkjait és kizárásait tárgyalja kimerítően. A szövetségek irodájának 186 mozgalmat jelentettek. A jelentés kiemeli, hogy ismét bebizonyult a munkaadószövetségek és a szervezeteik kiépítésének szükségessége. Különösen figyelemreméltók következő fejtegetései: Megnehezül a munkaadók harca azáltal, hogy a sztrájkoló munkások kizárását, mint ahogy az az elmúlt évben is számos esetben mutatkozott, nem teljesítik a szükséges gondossággal. Egynémely munkaadónak még mindig nehezebbé esik fokozódó üzleti tevékenység esetén sztrájkoló munkások alkalmazásától eltekinteni. A munkáshiány ilyen időkben fokozott mértékben nyilvánul meg és bizonyos körülmények között kapóra jönnek ilyen kizárt vagy sztrájkoló munkások. Ezeknek a munkaadóknak a sztrájkjal sújtott kartársak helyzetébe kellene magukat képzelni és meggondolni, hogy a munkások győzelme folytán, amelyet maguktartásával könnyen előmozdíthatnak, nekik is közvetlenül szenvedniök fog kelleni és éppen az esetben, ha a munkások sztrájkja kedvezően végződik, különösen nagy a veszély, hogy a mozgalom a szomszéd területekre is áttérjed. Ehhez járul még az is, hogy ezek a munkába állított sztrájkolók az üzemnek osztályharctól meg nem fertőzött munkásait is megnyerik a szervezetnek és sztrájkra izgatják. Sztrájkolóknak munkába állítása mindig rövidlátás marad, amely az illető munkaadón meg fogja magát boszulni. Ezért a szövetségek folyton figyelmeztessék tagjaikat, hogy kizárt munkásoknak munkába nem állítását, illetőleg vállalt kötelezettségeiket gondosan teljesítsék.

A jelentés azután a független és a sárga szervezetekkel, a május megünneplésével a sztrájk esetén való hírszolgálat megjavításával és a munkaadók erősen emelkedő munkaközvetítésével foglalkozik. Az egyesület által 1906-ban

munkabeszüntetések alkalmával kárpótlás nyújtásával alapított társulat 13 tagból állt 314.203 munkással az előző évi 19 taggal szemben. 7 kisebb szövetség megszüntette ugyanis közvetlen tagságát és a társaság egy nagyobb tagjával egyesült. A tagjainál alkalmazott munkások száma 1,269.000-re rugott, míg röviddel alakulása után 1904-ben a munkások száma 700.000 volt.

A londoni kikötőmunkások sztrájkja. Június végén több mint 14.000 munkás dolgozott már a kikötőkben és 159 hajón végeztek berakodási munkákat. A munkásoknak az a reménye, hogy a vasutasok sztrájkja fogja őket támogatni, nem teljesült. Egyes vasutak alkalmazottai elhatározták ugyan, hogy támogatni fogják a kikötőmunkásokat az esetben, ha a hajósvállalatok és a kikötőhivatal vonakodnának a szállítómunkás-szervezet képviselőit fogadni. A vasutas-szövetség főtitkára azonban kijelentette, hogy a szövetség vezetősége ebbe nem egyezik bele. A munkáspárt törvényjavaslatot terjesztett be, amelynek a célja az, hogy a munkaadó és munkásszervezetek között létrejött önkéntes szerződéseket törvényesen lehessen kikényszeríteni. Nem akar kötelező választott bírósági eljárást létesíteni, hanem törvényesen kényszeríteni a szerződéstköző munkaadók versenytársait, hogy ugyanazokat a megállapított munkabéreket fizessék, mint amazok. A szerződő felek által nyújtandó biztosítékok egymás között állapítandók meg. De a londoni kikötőhivatal is fáradozott a maga módján a sztrájk mielőbbi befejezése érdekében. A »Times« néhány adatot közöl arról, hogy a sztrájk mennyibe került az abban érdekelt szervezeteknek. A bérvesztesség állítólag 19 millió márkát a kifizetett sztrájksegélyek 2½ millió márkát tesznek ki. A sztrájkolók azonkívül 260.000 M.-t kértek kölcsön más szakszervezetektől, 450.000 M.-t kaptak a szakszervezetek általános szövetségétől és 100.000 M.-t a nagyközönségtől. Egyben azonban a kormányt is rá akarják bírni, hogy a dolgozni akaróknak több védelmet biztosítson. Egynehány nagy üzem értesítette a miniszterelnököt, hogy nyersanyag híján munkásaikat el kell bocsájtaniok, mivel a kikötőben a dolgozni akarók nincsenek kellően megvédve. Július 1-én az alsóházban a munkáspárt egy határozati javaslata, amely a ház véleményének kívánt kifejezést adni, hogy kívánatos volna a munkaadók és munkások összefüvetele, 254 szóval 188 ellen elfogadtatott.

A női foglalkozások előmozdítása. A magyar feministák az országgyűlés régi termében előadási sorozatot tartottak az egyes női foglalkozásokról. Szolgálni akarták ezzel a nő önálló keresetének ügyét. Tökéletesebb módszerük van erre a svájci nőknek. A berni kantonbeli nőegyesület kebelében egy 17 tagú a kanton minden vidékét képviselő bizottság alakult, amely feladatává fogadta, hogy első sorban fiatal leányoknak jó tanulási helyet keres és a fölöttök való védnökséget gyakorolja, azután ügyelni akar arra, hogy a női tanoncok megfelelő, törvényes tanulási időt töltsenek ki, hogy szakmájokban derekas eredményt tudjanak felmutatni. A bizottság tagjai arról is gondoskodni akarnak, hogy a lányoknak új hivatásokat tegyenek hozzáférhetővé, mint pl. a könyvkötészetet, kárpitosságot és díszítést, butorfényezést, továbbá arany- és ezüstművességet ipari rajzolás stb. Ezen foglalkozási ágaknak a lányok között való meghonosításával azt a célt akarják elérni, hogy a gyárakba való özőnlés elé gátat vessenek és a pincérnői visszasságokat megszüntessék, a lányoknak több önállóságot szerezzenek, szorgalomra ösztökéljék, lehetőleg derék, hasznavehető emberekké neveljék, akik későbbi férjhezmenetelök esetén is képesek lesznek háztartási munkájok mellett a férjnek a létért való küzdelmet megkönnyíteni.

A bizottság szabályzatának főbb határozmányai a következők: Ezen bizottság célja, hogy a lánynak, tekintet nélkül arra, hogy melyik társadalmi osztályhoz tartozik, új foglalkozási ágakat nyisson meg és segítségére legyen, hogy valamely foglalkozást vagy kézműipart alaposan megtanulhasson, hogy későbbben abba a helyzetbe jusson, hogy kiterjedtebb hatáskört és jobb kereseti viszonyokat szerezzen magának. Az iskolából való kilépés után tanoncszerződés alapján alkalmazott leány köteleztessék, hogy a községben fennálló szak- vagy ipariskolát látogassa és a tanítási idő befejezése után tanoncvizsgát tegyen. Ahol lányok részére felállított továbbképző-iskolák vannak, alkalom nyújtandó nekik, hogy azokat látogassák. A bizottság oda fog törekedni, hogy kiváltképpen a parasztlányok részére a földműves- és háztartási iskolák is hozzáférhetőek legyenek. A bizottság közvetve vagy közvetlenül tárgyal a tanítókkal és hatóságokkal, közvetíti a tanoncszerződések megkötését és elvállalja a női tanoncok fölött a védnökséget. A bizottságra háromlik az a feladat, hogy a nő szociális helyzetén általánosságban is javítani segítsen.

Munkarend és szabadságotási idő az osztrák államvasutas munkások részére. Míg a műhelyszolgálatban és a különböző segédintézetekben már huzamosabb idő óta rendezve volt a munkaviszony munkarend által, az építő- és pályafentartó szolgálat, az állomási és forgalmi szolgálatban, valamint az anyagszolgálatban hiányzott ez. Ennek a három nagy szolgálati ág munkásainak ismételten kívánságára az osztrák vasuti minisztérium ezeknek a munkásoknak is bocsájtott ki munkarendet. Ez általánosságban, amennyiben csak az illető szolgálati ágak speciális viszonyai megengedték, a már fennálló munkarend szerint készült, tartalmaz azonban egész sor olyan szociális intézkedést, amelyre az eddig fennálló munkarendben nem gondoltak még. Az utóbbi három szolgálati ág állandó munkásai jogot nyertek évenként három-hatnapi szabadságra a munkabér fizetése mellett. Ez a határozat egyidejűleg az államvasuti szolgálatban állandóan foglalkoztatott egész munkásságra is kiterjesztett. Szabályoztatott továbbá ebben a három szolgálati ágban a túlmunka fizetése is, amit eddig nem fizettek. A hivatalos igazgatói nyilatkozat szerint ennek a munkarendnek a kibocsájtásával az utolsó hézag is kitöltött, ami az államvasuti alkalmazottak szolgálati viszonyaira vonatkozó szabályzatokban még fennállott.

A »fekete listát«, mint védekező eszközt közismert károkozók ellen bíróságilag ismerték el most Németországban. Olyan színházi vállalkozók jegyzékéről van ez esetben szó, akik valamiképpen megbizhatatlanoknak, nemfizetőknél bizonyultak. A színháztulajdonosok szervezete egy idő óta rendszeresen közöl ilyen listát és egy berlini színház volt főrendezője, aki színházat akart alapítani, személyzetét azonban elbocsátotta anélkül, hogy az egyezményes fizetést csak egyszer is megfizette volna, rákerült erre a listára. Pert indított a listáról való törlésért, de elutasított, mert a bíróság kimondta, hogy a kari képviselőnek meg kell lennie annak a jogának, hogy ilyen vállalkozótól való óvakodásra intsen a maga reputációja érdekében. De a figyelmes szemlélő mégis csak bizonyos aggodalommal olvasta ezt az ítéletet. A fekete listának még ennek a formájának a legalizálása is aggályos és alkalmat adhat mindennemű visszaélésre.

Munkások Svédország gyárfelügyeletében. A most nyári szünetét tartó svéd országgyűlés a gyárvizsgálat fontos kiterjesztését határozta el. Kiemelendő ezen határozatnál, hogy 18 új alvizsgálót alkalmaznak, akiket a munkások köréből vesznek. Ezek főképen a kis gyárakat és munkahelyeket, hol 10-nél kevesebb munkás van foglalkoztatva, fogják megvizsgálni, míg a nagyobb telepek közvetlenül a gyárvizsgálók hatáskörébe utaltatnak. A 18 alvizsgáló körülbelül 5.000 telepet vizsgál majd, úgy, hogy kiterjedt működési körük lesz, annál is inkább, mert a kis üzemekben gyakran nem teljesítik a törvény követelményeit. Havonta egyszer az alvizsgáló jelentést küld be a gyárvizsgálónak működéséről, úgyszintén arról, hogy minő utasításokat és tanácsokat adott. Az alvizsgálóktól alkalmaztatásukkor megkövetelik, hogy alapos praktikus kiképzésen kívül némi theoretikus tanításban részesüljenek. A kezdőfizetés 2.200 korona.

Háztartási cselédszerződést készített a müncheni háztartási cselédválasztmány a munkaadók és háztartási munkások közreműködésével és egy nyilvános gyűlés, melyet a müncheni gazdaasszony-egyesület és több más nőegyesület rendezett, ezt a szerződést el is fogadta. Jövőben a háztartási munkások és munkaadók közötti jogviszony tekintetében csakis ezen szerződés határozmányai, a törvényes rendelkezésekkel kiegészítve, lesznek mértékadók. A szerződés lényegesebb határozmányai ezek: A cseléd szobájánaklehetőleg közvetlenül a szabadba nyíló ablaka legyen és belülről zárhatónak kell lennie. A hideg időszakban a cselédnek napközben meleg helyiség álljon rendelkezésére. Minden két hétben egy szabad vasárnap délutánt igényelhet (legalább 4 órát délután 2—8 óra között), valamint minden két hétben délután 2—3 órát saját dolgai számára. A cselédnek rendszerint 8 óra éjjeli pihenő adandó, valamint elegendő idő az étkezésre. Élelmezés helyett pénz csak kivételesen adandó. Ha a munkaadó elutazása esetén a háztartás szünetel, ha más megállapodás nincs, élelmezés és esetleg lakáspénz fejében kevesebb mint napi egy márka, illetve másfél márka nem adható. A cseléd szavatol a munkaadónak a szándékosan vagy durva hanyagság folytán okozott kárért. A munkabérből való levonás csak szándékosan okozott kárért a fél havibér erejéig engedhető meg. Felmondani bármely napon lehet, még pedig 1-től 15-ig a következő hónap 1-ére. A munkaviszony mindkét részről felbontható fölmondási idő nélkül, ha erre nyomós ok forog fenn. A munkaadó lemond arról a jogáról, hogy a munkateljesítés megtagadása esetén a cselédet a rendőrség útján vezettesse vissza.

MUNKÁSBIZTOSÍTÁS.

A munkásbiztosítási törvény reformja.

A Nemzetközi Munkásbiztosítás Magyarországi Egyesületének szaktanácskozásai.

V. ülés, 1912. június 29.

Szterényi József elnök: Tisztelt értekezlet! Van szerencsém egyesületünk anketjének ötödik ülését ezennel megnyitni és az értekezlet tisztelt tagjait üdvözölni. Méltóztatnak emlékezni, hogy az utolsó ülésen több szónok hiányában a vitát berekesztettem. Ennek következtében most már az előadó úr kíván reflektálni a vita folyamán az ő javaslataira felmerült észrevételekre, azután pedig leszek bátor a vita anyagát összefoglalni és az összefoglalással kapcsolatban a magam észrevételeit is egyik-másik irányban megtenni. Az előadó urat illeti a szó.

Előadó záróbeszéde.

Kis Adolf előadó: Igen tisztelt uraim! Első sorban általánosságban kívánok reflektálni arra a szerfölött érdekes és tanulságos vitára, amely előadói javaslatom s annak indokolása fölött megindult. Azt hiszem, konstatálhatom, hogy a vita, amennyiben magára a tárgyra, a munkásbiztosítás szervezetére vonatkozott, főleg a centralizáció és decentralizáció kérdésére szorítkozott. Megállapítom, hogy a felszólalók többsége amellelt nyilatkozott, hogy a mai centrális szervezet volna megtartandó, szemben az én javaslatommal, amely a betegsegélyezés terén a decentralizációt óhajtja. Azonban kevés kivétellel minden felszólaló annak a meggyőződésének adott kifejezést, hogy a centralizációnak mai, merev formája semmi esetre sem felel meg sem amunkásbiztosítás céljának, sem pedig annak az intenciónak, amelyet a törvény a centralizáló szerv létesítésével elérni kívánt és általánosan felhangzott a kívánság, hogy a kerületi pénztáraknak, a helyi szervezeteknek az autonómiáját tágítani, a hatáskörét bővíteni kell és hogy az Országos Pénztár, mint centrális szerv irányítson, felügyeletet és ellenőrzést gyakoroljon, ahelyett, hogy mint ma, intézkedik azokban a kérdésekben is, akár joggal, akár jog nélkül, amelyek a kerületi pénztárak önkormányzatába úgyszólván belefoglaltatnak. Az én előadói javaslatom abból a szempontból indult ki, hogy a mai állapotok tarthatatlanok és ennek két irányban való fejlesztése lehetséges csak; vagy úgy, hogy a kerületi pénztárakat alárendeljük egészen, hogy pusztán végrehajtó közegei, be- és kifizető helyei legyenek az Országos Pénztárnak, vagy pedig, hogy az autonómiájukat visszaadjuk oly mértékben, amellyel együtt jár a pénzügyi önállóság. Az első feltevésre egyáltalában nem reflektált senki. Bizonyos hatáskört, némi önkormányzatot a kerületi pénztárnak még az Országos Pénztár szónoka is kívánt adni, figyelmen kívül hagyván azt, hogy ebből kifolyólag mindazok az összeütközések, amelyek eddig is előfordultak és amelyek a surlódások állandó anyagát képezték, a jövőben is kikerülhetetlenek lesznek.

Áttérve az egyes felszólalásokra, elsősorban dr. Papp Géza osztálytanácsosbíró úr nagyérdékű beszédével kívánok foglalkozni. Ő mindjárt felszólalása kezdetén kifogásolja, hogy a vitát nemcsak a szervezeti kérdésre magára, hanem olyan bajokra is kiterjesztettem, mint amelyek a mai törvény keretében is orvosolhatók. Hogy ez igaz, elismerem. Viszont azonban kérem, ismerje el ő is, hogyha a mai törvény keretében orvosolható is sok minden, amit felemlítettem, de tényleg nem orvosolhatik, és mivel így van, kénytelen voltam kifogásaimat előterjeszteni. Azonban magam is hangsúlyoztam, hogy a végrehajtás során sok minden elkerülhető lett volna, hogyha teljes hozzáértéssel és a törvény intenciójának megfelelően intézkedtek volna és nem pusztán attól a hatalmi vágytól vezetve, hogy az egész ország munkásbiztosítását egy kézbe koncentrálják és egy sablonba szorítsák bele.

A tanácsos úr kifogásolta, hogy a külföldi szakirodalom és szakirók adataira hivatkoztam, mondván, hogy az ilyen adatok nem lényegesek a törvény revíziójánál, az ilyen adatok csak akkor vehetők figyelembe, ha egy új intézmény létesítéséről van szó. És én elismerem azt, hogy hiba, ha valamely intézményünk megbirálásánál vagy bármely hazai intézmény megvitatásánál mindig a külföldre hivatkozunk és mindig a külföldet állítjuk oda, mint követendő példát és nem számolunk azokkal a speciális viszonyokkal, amelyekkel nálunk az intézményt étesíteni, fejleszteni, megítélni kell. Am két körülmény az én igazam mellett szól.

Először is én figyelmeztettem arra, hogy külföld alatt csak azt a külföldet értem, amelynek a szociális biztosítási törvényhozása a mienkével azonos elvek alapján épült, amelynek mintájára készült a mi törvényünk és figyelmen kívül hagytam azt a külföldet, amely nemcsak a centralizáció és decentralizáció kérdésében áll velünk homlokegyenest ellentétben, hanem még abban az elvi kérdésben is, amelyben köztünk eltérés nincs, hogy a biztosítás kötelező formában létesíttessék-e állami támogatással, államj felügyelettel vagy anélkül, vagy pedig magukra az érdekeltekre bizassék. És amikor a szakkörök véleményére hivatkoztam, akkor figyelemmel voltam arra, hogy a mi törvényünk indokolása is ezt teszi. A szervezet kérdésénél a törvényjavaslat indokolása hivatkozik a biztosítási tudományra és a szakkörökre, mint amelyek ezt a kérdést úgyszólván előkészítették, és meg kell állapítanom azt, hogy abban az időben, amidőn a törvényjavaslat készült, a biztosítási tudománynak és éppen ezen idézett szakköröknek tényleg az volt az álláspontja, hogy az egyes biztosítási ágakat egységesen kell kezelni, másrészt pedig az egyes munkásbiztosítási ágak között lehetőleg a centralizáció felé kell törekedni. A centralizációnál több felszólaló is hivatkozott a külföldre és mindig a centralizáció mellett a külföldi szakkörök argumentációját hozta fel, de mindannyian tévesen. Sehol e föld kerekiségén centralizáció alatt nem azt értik, amit nálunk; centralizáció alatt értik egy helységben vagy körzetben a munkások betegsegélyezésével foglalkozó szervek, a különféle betegsegélyező pénztárak centralizálását. Mert méltóztassék figyelembe venni, hogy Németországban magában 13 millió biztosított van 23.000 betegsegélyező pénztárban, ami azt jelenti, hogy átlag egy pénztárnak alig 500—800 tagja van. Tehát a decentralizáció e tekintetben olyan nagy, hogy Németországban alig van kis város, ahol nagyszámú betegsegélyező pénztár ne lenne. Ismétlem, minden kis helységben egész sora van Ausztriában és Németországban a betegsegélyező pénztáraknak, ezeknek centralizációja az, amellyel az irodalomban általában találkozunk és ez a centralizáció az, amelyre egyes pénztárak törekedtek, aminek példáját láttuk, Leipzigben, Münchenben, látjuk most Hamburgban és újabban Berlinben is. Én nem kerülhettem el a külföldre való utalást. Mert ha nálunk állandóan a külföldre és a biztosítási tudományra hivatkoznak, mikor a centralizációt védik, meg kellett mutatnom, hogy a külföldnek *ma már* más az álláspontja. Megváltozott pedig az álláspont akkor, amikor az elméletet a gyakorlatban meg akarták valósítani s kitűnt, hogy nem lehet, de az ügy érdekében nem is szükséges, mert azokat a hátrányokat, melyek a centralizációval járnak, távolról sem érik fel annak előnyei.

Ami a balesetbiztosítás országos szervezetét illeti, mint amelyet a t. Tanácsos úr nagyon helyesen és nagyon szépen adatokkal is indokolt, ebben teljesen egyetértünk. Hiszen úgyszólván a két, gyáripari vagy építőipari érdekeltségből kihangzó gyenge, de hozzáteszem, nem őszinte hangon kívül, Magyarországon úgyszólván semmi körülmény sem szól amellett, hogy decentralizálják a balesetbiztosítást. Már most, amikor a felszólaló úr kifejti, hogy milyen nagyszerű, áldásos hatása van a balesetbiztosítás centralizációjának a munkaadókra, felveti azt a kérdést, hogyha ez ilyen jó, akkor miért ellenezzünk mi, vagy ellenzem én a betegsegélyezési biztosításnak centralizációját, ami pedig a munkások javára volna. Csak egy hiba volt ebben a felvetett kérdésben, az, hogy semmivel sem mondta meg, hogy miért jó a betegsegélyezés centralizációja a munkásoknak. A balesetnél kifejtette, hogy miért jó a munkaadóknak, mert a biztosítás terhei országosan eloszolnak, de a betegsegélyezésnél egészen más a pénzügyi alap, az egész országban átlagos, igaz, ma még azonos napibérek szerint fizetik a járulékokat. De máris megvan a törekvés, hogy azokban a pénztárakban, amelyek krónikus deficitel küzdenek, amelyek mai bevételeik mellett boldogulni nem tudnak, a járulékokat felemelik. A rizikó egyetemessége azt megakadályozni nem tudja. A biztosítottnak garanciája nem is a »rizikó egyetemességében« van, és ez szerencse, mert különben igazán bajok származnának néhány nagyobb pénztár deficitje esetén. A hivatkozást a régi állapotokra és a mostanira én elhibázottnak tartom. Akik tudjuk, hogy milyen körülmények között jött létre az 1891. évi XIV. törvénycikk, ha tudjuk, hogy annak a végrehajtása miképpen történt s ha tudjuk, hogy a parlamentben úgyszólván a kormányhatalom erőszakával tudták a törvényjavaslatot elfogadtatni s hogy Baross Gábor halála után azok között, akik ezt a törvényt megcsinálták, senki sem volt, aki ennek a törvénynek végrehajtásával törődött is volna: azokat az állapotokat a mai fejlett munkásügyi viszonyokkal összehasonlítani, amidőn már a biztosítás iránti szükséglet jobban

kifejlődött, a munkaadók, a munkásság is érdekeiket e téren is felismerték, igazán nem lehet. Hiszen az 1891. évi XIV. t.-c.-nél nemcsak egyes iparhatóságok, nemcsak a munkaadók, de sok helyen maguk a munkások is ellenáramlatot fejtettek ki, hogy megtagadják a járulékok fizetését, hogy ott hagyják azt a munkaadót, aki a járulékokat levonja, a munkaadó azután hozzászókoott ahhoz, hogy ezt a járulékot ne vonja le. Ez nemcsak Magyarországon volt így, hanem Németországban is. Méltóztatnak tudni, hogy az úgynevezett kényszerpénztárak (Ortskrankenkasse, Gemeindeversicherung) ellen mily ellenállást tanúsítottak a munkások Németországban, hogy 10—15 évig tartott az az állapot, hogy még csak az igazgatóságban sem kívántak részt venni, hanem mindig magánegyesülés alapján álló pénztárakban akartak megmaradni. És csak később, amikor felismerték a kényszerbiztosítás előnyeit, csak akkor, nagy küzdelmek árán foglalták el az Ortskrankenkassekat. Ezeket az állapotokat a mai állapotokkal összehasonlítani nem szabad, különösen azért, mert hiszen mi volt a régi munkásbiztosítási törvénynek, az első betegsegélyezési törvénynek a legnagyobb átka. Az, hogy rendőrkapitányokra vagy főszolgabírákra bízta a törvény felügyeletét és végrehajtását. Hogy a rendőrhatalóságok milyen előszeretettel foglalkoztak e kérdéssel, vagy hogy a főszolgabírák milyen hozzáértéssel kezelték e kérdést, arról igazán nem szükséges sokat mondani. De különben is egy törvény végrehajtása nem mindenben függ a hatóságtól, függ az érdekeltektől is. Ha az érdekeltekben van elég intelligencia arra, hogy érdekeiket felismerve, a törvény végrehajtását sürgessék, akkor az végre lesz hajtva mindig, a törvény intenciójának és érdekelteknek leginkább megfelelően. Hiszen törvény nélkül is még a 70-es években volt már Magyarországon nyoma a munkásbiztosításnak. A történelmi előzmények ide vezetnek vissza és ha méltóztatnak elolvasni az 1891. évi XIV. t.-c. indokolását, látni fogják, hogy a törvényt ezekre építette, legalább is ily alapon igyekezett felépíteni a munkásbiztosítást, igaz, hogy teljesen ellentétes szellemben az 1907. évi törvénnyel. Mert 1891. év előtt centrális országos szervek léteztek, amelyeket az 1891. évi t.-c. megszüntetett ép a külföldi példák hatása alatt és csak helyi szerveket engedett meg, addig az 1907. évi XIX. t.-c. ép az ellenkező álláspontra jutott és országos szervezetet létesített az egyes helyi szervek önállóságának feláldozásával. A hiba tehát nem a törvényben, nem a szervezetben volt, hanem abban, hogy nem akadt ebben az országban más, aki ezzel törődött volna, mint éppen a szervezett munkásság, és azt látjuk, hogy mindazokban a városokban, mindazokban a helységekből, ahol szervezett munkásság volt, ott a régi betegsegélyező pénztárak igen eredményes, igen hasznos működést fejtettek ki abban a szerény keretben, amelyet a régi törvény nekik megadott. Sőt, igyekeztek ebből a keretből kinőni és dacára annak, hogy a családtagok segélyezését, a 20 héten túli segélyezést nem írta elő a törvény, mind ezeket saját erejükből, saját eszközeikkel igyekeztek megadni. Nem szabad tehát oly túlságosan leicsinyelni a múltat. Ami ma van, az onnan nőtt ki, amit tudunk, azt ott tanultuk s bizony voltak pénztárak, amelyeknek uttörő munkája hálát és elismerést érdemelt, de semmiesetre se legyalázást. Hogy azután egész sorozatáról a pénztáraknak, mint az egyik felszólaló mondotta, a munkásbiztosításnak karikatúrájáról lehetett beszélni, az igaz; voltak intézetek, ahol a pénztár kiegészített a munkaadóval bizonyos évi pauszalé erejéig, amelyből az adminisztrációt fentartotta. Az is igaz, hogy a régi törvény hatása alatt a pénztári tisztviselők, orvosok szegénytelenesen voltak fizetve. De viszont méltóztatnék összehasonlítani az akkori kereseti viszonyokat az akkori megélhetési viszonyokkal s ugyanezt tenni a mai állapotokkal: nem tudom, hogy akkor is nagyon szegényletesnek fogják-e tartani a régi korszak fizetéseit. Nem szeretném, ha félreértenének. A múltat én védeni nem kívánom, nem is lehet rá okom, hisz azok közé tartoztam, akik az 1891. évi XIV. t.-c. megalkotásának pillanatától küzdöttek a revízióért, de meg kell állapítani, hogy még ezen viszonyok mellett is több mint négy és fél millió korona tartalékalapot gyűjtöttek össze a régi pénztárak, pedig egész sorozata az ipartestületi pénztáraknak állott fenn, ahol munkaadóktól a járulékokat egyáltalán nem hajtották be és amikor a vállalati pénztárak úgyszólván teljesen ellenőrzés nélkül működtek és bevételeik felhasználását senki a világon nem ellenőrizte. De bármit mutasson is a statisztika, annyi bizonyos, hogy a múltban nem azért volt rossz a munkásbiztosítás, mert nem volt centralizáció, hanem, mert ezekkel az intézményekkel nem törődött senki.

Beismerem, az új törvény gyökeresen javított sok bajon. A segélyezési téren való javulást azonban nem az Országos Pénztár és nem az Állami Hivatal

működésének tulajdonítom, hanem a választott bíróság érdemének tudom be. Mert hogy volt ez azelőtt? A betegsegélyző pénztár elutasította a tagot segély iránti igényével. Ez ellen a választott bírósághoz volt joga felebbezni. A választott bíróság pedig azokból az elemekből állott, mint az igazgatóság; vállalati pénztárnál a vállalat kirendelt embereiből, itt tehát épúgy elutasították a munkás keresetét, mint az igazgatóságban. Ma a helyzet ebben a tekintetben lényegesen megjavult; a pénztári adminisztrációtól és igazgatástól teljesen független választott bírák bírálják el az igényeket és nem a saját körükben, hanem pártatlan bírák vezetése alatt. A választott bírósági elnök pártatlanságát biztosítja az, hogy semmi más érdeke nincs, mint az igazság keresése. De a javulással még ma sem lehetünk nagyra. A legtöbb pénztárban a táppénz összege nem lett nagyobb, az egy napra eső összeg sem növekedett arányosan, a bevételekhez viszonyítva kisebb százalékot fizetnek e címen, viszont az adminisztráció költségei mindenütt emelkedtek a centralizáció következtében és ezenfelül még komplikáltabb, bürokratikusabb lett a pénztári igazgatás. Régebben a pénztári igazgatás szemben találta magát a saját tagjaival és így mindig takarékoskodott. Minden rendszabály, amelyet hozott, akár a segély-kiszolgáltatás, akár ennek ellenőrzése, akár a gyógyszerek rendelése körül, mindez tisztán az illető helyi érdekelttség javára történt. Ebbe a tagok belenyugodtak. Ma ez a tudat megszűnt. És ez magát az igazgatásban vezető szerepet vivő személyeket is könnyelművé teszi olyannyira, hogy sokszor azok, akik a pénztár vezetéséért a közvélemény előtt felelősséggel tartoznak (az illetékes fórumokról nem szólok, mert azok előtt aktaszerűleg igazolhatják magukat), ezek az igazgatási szervek úgyszólván kétségbeesve látják ezt az állapotot, amelynek előidézésében ők teljesen ártatlanok és megszüntetésében tehetetlenül vergődnek.

A felszólaló Tanácsos úr által említett erkölcsi érzésben nincs hiány; a felelősségérzet is megvan, de éppen ez késztet arra, hogy elsősorban saját tagjairól gondoskodják s ennek nyújtson mindent. Egyébiránt erről lesz alkalmam még az ankét más részénél egyetmást elmondani.

A Tanácsos úr, amidőn az Országos Pénztárnak azt a jogkörét világítja meg, amellyel a helyi szerveknek minden ténykedésébe beleszólhat, nagyon helyesen jegyzi meg, hogy az Országos Pénztár viseli a kockázatot, képtelenség volna tehát tőle azt követelni, hogy minden ügy, amelynek a kockázatát viseli, ne menjen az ő vizsgáló retortáján keresztül, vagyis, hogy az Országos Pénztárnak beleszólása van a kerületi pénztárak minden ténykedésébe. Ha ez így van, akkor egyáltalában nem érthető ugyancsak a felszólaló úrnak mindjárt utána elhangzott áradozó dicsérete az autonómiáról. Hol marad az önkormányzata a pénztárnak tehát? Az Országos Pénztárban? Azonban én nem az Országos Pénztár autonómiájáról beszéltem, hanem a helyi szervek autonómiájáról és azt vitattam éppen, hogy a helyi szervek autonómia nélkül eredményes működést nem tudnak kifejtteni. Említést tettem arról, hogy az egyetlen pont, ahol a törvény önrendelkezést adott a kerületi pénztárnak, a segélyezési ügyek, azonban a gyakorlatban ez is illuzóriussá vált, mert igenis az Országos Pénztár még segélyezési ügyekbe is állandóan beleavatkozik, amire a felszólaló úr azt mondta, hogy ez ugyan igaz, de az Állami Hivatal ennek útját állja. Azonban, hogy mikor és hol állja ennek útját, ezt mi helyi szervek nem tudjuk.

Dr. Papp Géza: Tessék a Közlönyt elolvasni.

Kis Adolf előadó: Nagyon jellemző, hogy erre a felvetett kérdésemre közbeszólás alakjában a felszólaló úr azt válaszolja, hogy a Közlönyt kell olvasni. A Közlönyben tényleg olvasunk ilyen rendelkezéseket, de vajjon ki hajtja ezeket végre? Hiszen a Közlöny első oldalán olvasunk rendeletet, mit az Állami Hivatal bocsát ki, a 9. oldalon pedig utasításokat kapunk arra, hogy a világért se hajtjuk végre azt. Hogy a Közlönyben rendeletek megjelennek, ez még nem jelenti azt, hogy útját állja az Állami Hivatal az Országos Pénztár önkényének, de a gyakorlatból tudjuk, hogy a Közlöny dacára itt Budapesten, ahol legkevésbé volna szükség arra, hogy segélyezési ügyekbe beleavatkozzék, az Országos Pénztár mégis beleavatkozik állandóan, meg is vizsgálja a betegeket, munkaképességükről véleményt mond s azzal az utasítással küldi el a helyi pénztárhoz, hogy respektálja e véleményt.

A felszólaló t. Tanácsos úr minduntalan hivatkozik a helyi szervek adminisztrációjának fogyatékoságára, de nem kutatja, hogy mily körülményeknek tulajdonítható ez, ellenben vádat emel, hogy a felügyelet és ellenőrzés ellen irányuló ellenszenv, érzékenység és egyéb érdekekből táplálkozó hatalmi szem-

pontok irányítják a centralizáció elleni harcot. Megvallom, ez az argumentáció sem lep meg. Nálunk is, másutt is mindig kicsinyes személyi motívumok után kutatnak mindig, mikor elveket állítanak szembe elvekkal s tudományos érvek vagy a gyakorlatban leszűrt tapasztalatok hiányában gyanúsításokkal állnak elő. Engem meglepett csak az, hogy a vitatkozó Tanácsos úr e is térre tévedt, talán akaratlanul, mert hiszen az ő elismert tudományos készültsége s nagy szakismerete folytán az argumentációnak ezt a nemét mellőzhette volna. Annál is inkább, mert igazán nem hiszem, hogy ebben a nagy elvi kérdésben ő csak egyéni érzékenységet s »egyéb érdekeket« látna.

Amikor a t. Tanácsos úr a pénztárak cenzuralizációját minden lehető apparátussal támogatni akarja, ime egyszerre csak felveti a kérdést, hogy helyese-e az, hogy vannak túlnagy és túlkicsi pénztárak és arra a meggyőződésre jut, hogy túlnagy pénztárak tulajdonképpen nem is helyesek, nem is jók, mert a biztosított taggal nincsenek közvetlenül érintkezésben, nincs meg közöttük a közvetlen kapcsolat, nincs meg az az áttekintésük, tehát a nagy pénztárakat decentralizálni kell, fel kell osztani kisebb pénztárakra. Hogy ez mily ellentétben áll az ő előző felfogásával, annak vitatásába nem bocsátkozom, de hogy ellentétben áll a centralizáció követelésével, az feltétlenül bizonyos. Mert ha kívánja, hogy egy helységben egy pénztár, amelynek taglétszáma túlnagy, sokkal nagyobb, mint az illető pénztár vezetőségének látóképessége (mert csak ennyire lehet túlnagy), hogyan kívánja akkor az egész országnak munkásbiztosítását és betegsegélyezési biztosítását egy budapesti központba centralizálni, ahol nemcsak a közvetlen érintkezés nincs meg a pénztár vezetősége és a tagok közötti, de még csak nem is látják azokat a betegeket, a kiknek sorsáról döntenek?

Tagadja a t. Tanácsos úr, hogy súrlódások volnának az Országos és a kerületi pénztár között és állítja, hogy ő, mint az Állami Hivatal referense, nem tud az ilyen vitás ügyekről ha tehát vannak — mint szellemesen megjegyzi — akkor neki nagy restanciája lehet. Ismerem az osztálytanácsos-bíró úr nagy buzgalmát és példás szorgalmát, biztosan tudom tehát, hogy nincsen restanciája. Hanem, hogy nem tud ezekről a súrlódásokról, ez csak azt bizonyítja, hogy az Állami Hivatal csak azt tudja, ami aktáiban elébe kerül, de hogy az életben mi történik, arról nem tud vagy nem akar tudni. És ez a körülmény azután már teljesen érthetővé teszi előttem azt a nagy ékesszólást, és nagy buzgalmat, amellyel a felszólaló úr a centralizáció mellett tör lándzsát és biztos vagyok benne, hogy öt év múlva, talán korábban is, ha a felszólaló úr szintén kimegy az életbe és nemcsak aktákból szerez értesülést, hanem látja, hogy mi történik az életben...

Dr. Papp Géza: Mért nem panaszkodnak a Hivatalnál?

Kis Adolf előadó... ha megnéz egynéhány munkásbiztosítási intézményt és annak működését közvetlen figyelemmel kíséri, akkor, meg vagyok győződve, hogy még sokkal nagyobb ékesszólással fog a decentralizáció mellett dörögni és argumentumait sorakoztatni, mint ahogy most megtette.

Az osztálytanácsos-bíró úr közbeszólására az a feleletem, hogy azért nem panaszkodnak a pénztárak, mert nem biznak az Állami Hivatalban. Az Állami Hivatal tisztikara iránt ugyan a legnagyobb tisztelettel viseltetnek, nagyrabecsülik a Hivatal minden tagját, de nem biznak, mert nem látják az Állami Hivatalban azt az erélyt, azt a határozottságot, amivel az ilyen vitás ügyek elintézését egyszer és mindenkorra eliminálná. Ellenben látják azt, hogy minden fontosabb ügy évek múlva jön döntés alá, és látják azt, hogy az alatt, míg az Állami Hivatal a vitás kérdés felett töpreng, gondolkodik, amíg döntés alá viszi, az alatt az illető helyszerv az Országos Pénztár részéről, vagy az illető helyszervnek vezető tisztviselője, aki a vitát az Állami Hivatal elé vitte, annyi üldözésnek, annyi szekaturának van kitéve, amely ellen nem találja meg sehol sem a védelmet, sem a saját igazgatóságában, amely szintén el van telve a centralizáció áldásaitól, de nem találja meg sem az Állami Hivatalban, amely az ilyen kérdésekben sohasem állott határozottsággal a kerületi pénztárak védelmére.

Azonban felvetődött az a kérdés, hogy ha a pénztárak decentralizáltatnának, mi lenne a munkásbiztosítás további fejlesztésével, mi történik az aggkori és rokkantbiztosítással, amely, ha nem is a közel jövőben, de előbb-utóbb kell, hogy megérleljék és törvényhozás tárgyát képezze. Én csak erre azzal válaszolok, hogy sehol a világon centralizált munkásbiztosítás nincs és mégis csináltak rokkant- és aggkori munkásbiztosítást. A centralizáció ennek nem előfeltétele. Sőt mihelyt az aggkori és rokkant-biztosítás is az Országos Pénztár feladatává fog tétetni, mert egy más szerv létesítése e célra nemcsak felesleges, káros,

költséges, de lehetetlen is volna, akkor, hogy fog ez az egy központi szerv annyi mindent ellátni, betegsegélyezést, balesetbiztosítást, aggkori és rokkant-biztosítást? Az Országos Pénztár ma is roskadozik az ő feladatainak súlya alatt és ma sem tudja ezt a két biztosítási ágat kellően ellátni. Ami a munkásbiztosításnak egyik fontos célja, és ami a mi törvényünknek ékessége, még a balesetelhárításra sem terjed ki az Országos Pénztárnak működése, és, ahogy én az Országos Pénztár működését, munkakörét ismerem, bizonyára még sok idő fog eltelni, míg ezt is vállalhatja.

Egy másik érv a centralizáció mellett a kölcsönösség az egyes pénztárak között, amit a felszólaló úr igen nagyra tart. Én is. Az általa ócsárolt régi aera alatt a kölcsönösség megvolt, de nemcsak Magyarországon, de Magyarország és Ausztria között is, sőt ez a kölcsönösség sokkal egyszerűbben, sokkal kevesebb munkával, a tagokra nézve kevesebb zaklatással volt meg és a pénztári adminisztrációra nézve sokkal kevesebb költséggel volt meg, mint ahogy megvan ma. Sőt valósággal tarthatatlan állapotok vannak a kölcsönösségi viszony terén éppen az egyes pénztárak között, amelyeket a centralizáció még mai napig sem szüntetett meg.

A pénztáraktól a felszólaló Tanácsos úr azt kívánja s ezzel is a centralizáció mellett érvel, hogy egyenlő teherviselést vállaljanak és egyenlő segélyezést nyújtsanak. Az egyenlő teherviselés és az egyenlő segélyezés csak elvben van meg, mert hiszen nem olyan a mi törvényünk, mint pld. az angol, hogy minden biztosított egyenlő összegű járulékot fizet és ezzel szemben egyenlő segélyezést kap, hanem nálunk mindegyik a saját kereseti viszonyaihoz mérten fizeti a járulékot és ennek alapján kapja a segélyt. Ezt helyesnek tartom és az a meggyőződésem, hogy az angol rendszer hajótörést fog szenvedni és az az elv nem valósulhat meg nálunk sem. De ha valaki többet fizet s ennek fejében nagyobb segélyt kap, az egyenlő teherviselés és segélyezés elve nem szenved. Méltóztassék figyelembe venni azokat a viszonyokat, amelyek a főváros és egyes vidéki falvak között fennállanak. Az ipari vagy gyári munkás teljesen arra a keresetére van ráutalva, amit ő munkája után a gyárban vagy a műhelyben keres, tehát neki betegség esetére egy bizonyos nagyobb összegű táppénzre van szüksége, hogy ő és családja nyomorba ne jusson. Most tessék ezzel szembe állítani azt a kisvárosi vagy falusi pénztári tagot, aki szezononként megy dolgozni a gyárba, ellenben van neki földje, van neki valami otthoni munkája, házi munkája, mely azalatt, míg beteg, szintén tovább folyik. Az ő existenciájának alapja tulajdonképp nem az a kereset, amelyet ipari munkával keres, hanem az a másik kereset, amit földműveléssel vagy otthoni munkával keres. Miért ne lehessen a munkásbiztosítást is mindig a helyi viszonyokhoz, az illető speciális viszonyokhoz alakítani? Miért kell egy sablont az egész országra ráhúzni és mert nekünk Budapesten vagy Pozsonyban nagy járulékot kell fizetnünk, hogy tagjainkat gyógyfürdőbe elhelyezhessük, miért kell ugyanezt a magas járulékot fizetni annak az oláh vagy tót vagy bármely más pénztári tagnak is, a kit vasvillával sem lehet gyógyfürdőbe, de még csak fürdőbe se küldeni? Az egyenlő segélyezés elve tehát a centralizáció ellen szól, mert a járulékokat beszerzi olyanoktól, akik ezzel szemben semmi rekompenzációt nem kapnak és nem kaphatnak, szemben azokkal, akik ezt a rekompenzációt sokszor túlzott mértékben veszik igénybe. És ha méltóztatik célzatosan bizonyos helyi gazdálkodásról és rossz gazdálkodásról beszélni, ami a deficit oka, talán méltóztatnék egy kicsit figyelni arra a körülményre is, hogy ki szabja meg a segélyeket. Az Országos Pénztár alapszabályai írják elő ezeket s a helyi szerv kiszolgáltatni köteles, mert különben kötelezi a választott bíróság. Segélyt csakis orvosi utalványozásra lehet folyósítani, vagyis a segélyek kiutalványozása a helyi szervek adminisztrációjától teljesen független, a gyógyszerek kiszolgáltatása hasonlóképp, mert nem a helyi szerv állapítja meg, mely gyógyszereket szabad rendelni, hanem az Országos Pénztár. E téren sem lehet tehát a helyi szerveket felelősségre vonni. Most hátra marad az igazgatási és az orvosi költség. Tudnivaló, hogy az igazgatási költségeket sem a helyi szerv állapítja meg, mert hiszen minden egyes állásvéglegesítéshez az Országos Pénztár hozzájárulása szükséges; a tisztviselők illetményét, a személyzeti járandóságokat is a centrális szerv állapítja meg. Az orvosi költségekkel ugyanígy vagyunk. Most felmerül az a kérdés: hol marad terrénem arra, hogy a helyi szervek rosszul vagy jól gazdálkodjanak?

Nagyon sok vitatható kérdéstről tesz még említést a t. Tanácsos úr és azt állítja, hogy ezekről az előadó hallgatott. Igaza van, bevallom. Sőt az volt az én

álláspontom, hogy elsősorban eldöntsük azokat az elvi szempontokat, mint a centralizáció, decentralizáció, a helyi szervek autonómiája, a centrális szerv hatásköre és csak ezek után jöjjön a többi részletkérdés.

Humorosnak tartja a t. Tanácsos úr, hogy a dohánygyári pénztárak különös helyzetét meg akarom szüntetni, holott a kerületi pénztáraknak önállóságot akarok adni. A magam igazolására azt hozom fel, hogy a dohánygyári munkásoknak nincsen autonómiájuk és nincs beleszólásuk a saját ügyeikbe és ezért kívánom e különleges helyzet megszüntetését és autonómiát kívánok, mert azt akarom, hogy semmiféle privilégiuma egy munkásbiztosító intézetnek se legyen, hanem egyenlő jogokkal és kötelezettségekkel ruháztassék fel mindegyik. A t. Tanácsos úr nem lát nagy rizikó különbséget a bányamunkások és egyéb biztosítottak között. Mindjárt látni fog, mihelyt a bányamunkások megbetegedési és baleseti statisztikáját összehasonlítja a többi biztosítottakéval. Őszintén sajnálom, hogy nincs módomban dr. Papp osztálytanácsos úrnak érdekes és tanulságos felszólalásával még behatóbban foglalkoznom, de a t. hallgatóságot sem fáraszthatom túlságosan s különben is bízom abban, hogy egyesületünk további ánkéje során lesz alkalmam még beszélnem, most mellőzött részeit is megvilágítanom. Áttérek tehát a javaslatokra.

A t. Tanácsos úr ellenmondást talált javaslatomban, t. i. első sorban megállapítottam, hogy a munkásbiztosítási törvény revíziója a szervezet kérdése szempontjából ezidőszerezt még nem kívánatos, később mégis azt állítottam, hogy sürgőssé teszik a revíziót általam felsorolt bizonyos körülmények. Látszólag ez talán ellenmondás, én azonban a biztosítási szervezet módosítását, sőt radikális módosítását tartottam szükségesnek és indokoltam is. *Ezidőszerezt* azonban a törvény revízióját kívánatosnak nem tartom, mert az eddigi tapasztalatok még nem elégségesek arra, hogy a közvéleményben a szervezet formáját illetőleg egységes vélemény alakuljon ki. És hogy mennyire igazam van, azt bizonyítja az itt lefolyt vita, amelyből egységes vélemény kialakulását nem lehet állítani. Hiszem, hogy egynéhány évi tapasztalat a véleményeket egységessé fogja tenni és egyik, vagy a másik részről közeledés fog történni, mert az élet és a tapasztalat feltétlenül meg fog cáfolni egynémely álláspontot és tapasztalati tények elől elzárkózni bizonyára nem lesz lehetséges. Ami pedig javaslatom többi pontját illeti, csak abban az esetben állítottam fel a követeléseket, amelyeket én a törvény revíziója alkalmával figyelembe véteini akarnék, ha mégis meglesz a revízió, de ez nem tőlünk függ, mert hiszen a mi egyesületünk csak véleményező testület, amelynek a véleményét meghallgatják vagy nem hallgatják meg. Azt hiszem tehát, hogy javaslatomban ellenmondás nincs, ha a felszólalások nem is értenek velem egyet.

És végül még egyet. A t. Tanácsos úr javaslatomban kellően át nem gondolt, ki nem forrott eszméket talált. Nagyon könnyű volna a lándzsát megfordítanom s azt mondani, amit én javaslok, a teljes önkormányzattal rendelkező helyi szerveket, az nemcsak átgondolt s kiforrott kívánság, de az élet kipróbálta a biztosítási tudományt approbálta. Két nagy ország virágzó munkásbiztosítása tanuskodik mellettem. Ellenben az ő ideálja, a centralizáció, még csak kísérlet, amelynek eddig csak hátrányait érezzük, előnyeivel pedig még mindig csak biztatnak. Am a vitát én nem kívánom eldönteni. Az életre, a gyakorlati tapasztalatokra akarom bízni s ezt fejezi ki az én javaslatom is.

Farkas Elek úr felszólalására, noha sajnálatomra nincs jelen, néhány megjegyzést mégis akarok tenni. Farkas Elek úr állítólag tapasztalatai alapján lett ellensége az autonómiának. Én azt hiszem, hogy nem teljesen őszinte az a kijelentése, mert én Farkas Elek úrnak az autonómiában való közreműködéséből azt vélem megállapítani, hogy ő az ott szerzett tapasztalatok folytán lett híve az autonómiának. Igaz ugyan, hogy ő autonómia alatt az Országos Pénztár önkormányzatát érti, míg én azt állítom, hogy ő a kerületi pénztárak önkormányzatának híve, mert ott rossz tapasztalatokat nem szerezhették. Ami pedig az *államosítást* illeti, azt hiszem, hogy erre nekünk gondolnunk sem kell, mert Farkas úron, illetőleg az ő érdekeltségén kívül nem hiszem, hogy még valaki volna, aki az államosítást kívánná. Annak a vitatásába tehát nem is bocsátkozom, hogy a munkásbiztosítás államosítása hová vezetne. Én különben az államosítást teljesen lehetetlennek tartom. Amit a tisztviselők összeférhetlenségéről mondott, nem lehet az önkormányzat hibájának felróni, noha a helyzet nem oly sötét, mint ahogy ő festette. Én magam híve vagyok annak, hogy bizonyos összeférhetlenség a pénztári tisztviselői állással állapíttassék meg, de ép az, amit ő példakép fel-

hozott, bizonyítja, hogy a pénztári tisztviselők még a legexponáltabb állásban is megtartják függetlenségüket, mert azt állítja, hogy az aligazgató, aki eléggé exponált alakja a munkásságnak, a pénztári tisztviselői teendőiben különbséget tud tenni a hivatali és egyéb teendői között, de különben is a pénztári tisztviselői pragmatikával, azzal, ha a pénztári tisztviselői állás véglegessé vált, ha ők mindenféle állástól teljesen függetlenekké tételnek, méltóztassék elhinni, akkor a pénztári tisztviselő mindig meg fogja a helyes utat találni, hogy mit irnak elő a kötelességei a munkásbiztosításban és mit irnak elő az ő vágyai és kötelezettségei a munkásbiztosítási intézményen kívül. Különben is elég arra utalnom, hogy ma, amikor ebben a tekintetben rendezett viszonyok nincsenek, mégis könnyen el tudom számolni azokat a személyeket, akik miatt ez az összeférhetlenségi kérdés felmerülhetett. Nem lehet elhallgatnom azt sem, hogy munkás-elemeknek alkalmazása az adminisztrációban legtöbbször igen előnyösnek bizonyult. A munkásságot saját intézményének igazgatásából kizárni annyit jelentene, mint elidegeníteni őt az intézménytől. Ennek pedig sokkal súlyosabb következményei vannak, mint egyes tisztviselők »összeférhetlen« működésének.

Dr. Vályi Sándor kir. ítélőtáblai bíró úr felszólalásával röviden végezhetek, mert általában osztom nemcsak az ő felfogását, hanem javaslatainak nagy részét. Csupán egyben találok én is némi ellenmondást az ő konklúziója és javaslata között, t. i. egy helyen meg kívánja hagyni az Országos Pénztárnak a befolyását a helyi szervekre, másrészt pedig a helyi szervekre kívánja bizni teljesen még a baleseti járulékok megállapítását is. A helyi szerveknek hatáskörét pedig tágítani kívánja anélkül, hogy ez a szervezet törvényileg iratnék elő, vagy módosíttatnék a törvény. Ez szerintem nem lehetséges, mert a mai állapot olyan, hogy ha bővítenék a kerületi pénztárak hatáskörét és autonómiáját, de megmaradnak az Országos Pénztár helyi szervének, akkor államok fognak alakulni az államban, ha pedig szűkítik, akkor az autonómia teljesen oda fog veszni. Viszont azonban teljesen osztom a felszólaló úrnak fejtegetéseit a járadék megállapítására nézve és itt dr. Papp Géza úrnak is felelhetek, amidőn azt a kérdést intézte hozzám, hogy én mit szólnék ahhoz, ha a balesetbiztosításban a munkásoknak beleszólási jogát el akarnák kobozni? Hát tiltakoznám ez ellen, azt mondanám, hogy helytelenül cselekednek. Ha elvonják a munkások beleszólási jogát, akkor talán a balesetbiztosítást valamivel olcsóbbá tennék, de megszüntetnék annak szociálpolitikai értékét. Mert a munkásbiztosításnak szociálpolitikai értéke ép abban van, hogy megnyugvást kelt a munkásokban. Méltóztassék figyelemmel kísérni Magyarország munkásmozgalmát, hány népgyűlésen milyen izgató, lázító beszédek hangzottak el az állam és a társadalom ellen minden egyes nagyobb baleset alkalmával s noha erős harcok folytak munkások és munkaadók között a törvénynek már ezen kezdetleges korszaka alatt, ha nem is teljesen, de mégis mennyi megnyugvást keltett az, hogy balesetbiztosítás van. Pedig mily minimális összegek azok, amelyek járadékul meg vannak állapítva. Sőt oly minimálisak, hogy a választott bíróság, amely semmi esetre sincs a munkás pártján, mert az igazságot keresi, kénytelen az igazság érdekében ezt emelni. És ugyanezt teszi az Állami Hivatal is. Ha ezt a szociális értékét ennek a törvénynek meg akarják szüntetni, ám akkor vonják ki a balesetbiztosításból a munkások beleszólási jogát. De vajjon kifizetődik-e ez financialiter a munkaadókra nézve? Alig hiszem. Elnök úr Ó Excellenciája Németországot említette, mint olyan államot, ahol a munkásságnak a balesetjárulékok megállapításánál semmi beleszólása nincs, de Németországban állandóan harcban állanak a balesetbiztosítás miatt. És bizonyára méltóztatnak tudni, hogy a német balesetbiztosítási törvény 25 éves jubileuma alkalmából egyetlen munkást se tudtak rávenni arra, hogy ő is dicsőítse ezt a munkásbiztosítási törvényt, ép azért, mert ennek a törvénynek a munkásság szempontjából nem tulajdonítanak oly értéket, melyért ünnepelni érdemes volna. Azt mondják, hogy ez nem Unfallversicherung, hanem Rentenschinderei. Ha Magyarországon e törvény megalkotása alkalmából figyelembe vették ezeket a szempontokat, akkor nem hiszem, hogy akadjon újabb törvényhozás, amely ezt meg akarja semmisíteni. Dr. Vályi Sándor úr nagyon szépen kifejtette, hogy az államnak milyen nagy érdeke fűződik a munkásbiztosításhoz, ennek további kifejlesztése mindig újabb állami érdekeket fog érinteni és ez mindig szükségessé fogja tenni az állam minél hatályosabb közreműködését. És félek attól, hogy ez nálunk is arra fog vezetni, hogy reakciós állapot fog beállni a munkásbiztosításban és a munkásbiztosítás terén minden kis haladást az önkormányzati jogok csonkításával fogunk megfizetni. Ha ez így van és ha így várható ennek alakulása, akkor

én azt a tiszteletteljes kérdést intézem a felszólalásomat nagy érdeklődéssel és sűrű közbeszólással kísérő tisztelt Tanácsos úrhoz, hogy vajjon hol lesz az a dicsőített autonómia az Országos Pénztárban s mit fog ez érni ott? Dr. Vályi táblabíró elnök úrnak egyetlen javaslatát nem tudom osztani, ami a kerületi pénztárak életképességére vonatkozik. Én elismerem, hogy vannak kis pénztárak, amelyek életképessége nagyon problematikus. Szerintem azonban ezen úgy kell segíteni, hogy életképesse teszzük. Életképesse tehetjük pedig a biztosítási kötelezettség kiterjesztésével. A biztosítási kötelezettségnek jogosan várható további kiterjesztése minden kis pénztárt életképesse tesz és kívánatosnak tartom, hogy a munkás minden pénztárral a lehető legszorosabb kapcsolatban álljon, a legközvetlenebbül érintkezéssék, minden közvetítés nélkül.

Ami *Sarkadi Ignác* úrnak, az Országos Pénztár érdemes igazgatójának felfogását illeti, hogy *autonómia csak az országos pénztárban van, másutt nincs*, erre azt felelhetem, hogy akkor ne adjunk hatásköröket a helyi szerveknek, akkor ne csináljunk igazgatósági gyűléseket, közgyűléseket stb., hanem egész egyszerűen adja ki az Országos Pénztár rendeleteit s azokat a helyi szervek közegei hajtsák végre.

Sarkadi úr azt is állítja, hogy külföldön mindenütt centralizáltak, de erre megjegyzem, hogy úgy mint nálunk, csak Szerbia és Románia csinálta meg a centralizációt, másutt e kifejezés alatt — mint előbb kifejtettem — egészen mást értenek.

Szerinte a munkásbiztosításnak *legszebb* részét a helyi szervek intézik, a segélykiszolgáltatást. Szép hivatás ugyan, bár nem annyira szép, mint nehéz, de — e hivatásukat nem gyakorolják a helyi szervek önállóan, hanem mindenben az Országos Pénztár rendelkezései szerint.

E hely nem alkalmas arra, hogy vitába szálljak vele a fölött, hogy mi történt volna a kerületi pénztárakkal, ha nincs centralizáció? Szerinte csőd, szerintem, a pénzügyi helyzetnek járulékemeléssel való szanálása, amit különben az Országos Pénztár sem fog elkerülhetni.

Bossányi kir. tanácsos úr engem a vállalati pénztárak ellenségének tart. Elvileg sem vagyok ellensége minden a vállalati pénztárnak, sőt mint szakember, kénytelen vagyok elismerni, hogy vállalati pénztárak bizonyos neme nélkül a munkásbiztosítást végrehajtani vagy keresztülvinni nem is lehet. De vállalati pénztáraknak mindenütt való létesítése csupán csak azért, hogy a munkaadó a munkásait nagyobb függésben tartsa, vagy hogy a kerületi pénztárakat meggyöngítse, helytelen. A vállalati pénztárak Németországban fejlődtek, de nem azért, mert a munkásságban vagy a munkaadókban nagyobb előszeretettel nyilvánult meg a vállalati pénztárak iránt, hanem mert fejlődött az ipar, fejlődött a gyárüzem. Én tehát fentartom mindazt, amit a vállalati pénztárakról mondtam és javasoltam, *Bossányi* kir. tanácsos úr beszédének egyéb részével, mint amelyek az én álláspontomat erősítik, természetesen egyetérték.

Friedrich főorvos úr, *dr. Sarbó* tanár úr és *dr. Hahn* Dezső főorvos úr előadásaiban azt kifogásolom, amit nem adtak elő. Ők mint orvosok egyáltalában nem nyilatkoztak a szervezeti kérdésben, hogy miként alakul a centralizáció és decentralizáció kérdésében a tagok orvosi ellátása, pedig azt hiszem, hogy az ő felszólalásaik, ha különben érdekesek is voltak, enélkül a mi várakozásunkat nem elégítették ki. A másik kérdésre pedig, amivel ők a betegségélyezés és balesetbiztosításnak egy kalap alá vevését helyeslik abból az orvosi szempontból, hogy ugyanannak az orvosnak kezelése alatt marad a munkás betegség és baleset esetén, az a feleletem, hogy nem áll ez és épen rájuk hivatkozom, amikor azt mondom, hogy több esetben helyes, ha a sérült munkás más orvos kezelése alá kerül, hiszen a balesetek kezelése ma már egy speciális tudomány, amit az orvosok túlnyomó nagy része nem sajátíthatott el. Ami pedig azt a kívánságot illeti, hogy katonai ösztöndíjak módjára országos pénztári ösztöndíjak létesíttessenek műtők kiképzésére, én ehelyett sokkal helyesebbnek tartanám, ha az egyetemeken balesetbiztosítási tudományt, általában szociális biztosítást tanítanak az orvosoknak.

Dr. Schultz osztálytanácsos-bíró úr gyönyörűen fejtegeti, hogy az autonómia, az önkormányzat mennyire szükséges. E tekintetben sokkal tovább megy, mint *Papp Géza* osztálytanácsos úr, azonban sajnos, ennek a fejtegetésnek a konkluzióját teljes mértékben ő sem vonta le. Ő is csak arra a konkluzióra jutott, hogy tekintettel azokra a nagy feladatokra, amelyek az önkormányzatra várnak, amelyeket ellátni állami igazgatással, közreműködéssel nem lehet, mert

senki más ellátni nem tudja, mint az illető, aki ezt érzi; ebből azonban mégis csak azt következteti, hogy a helyi szerveknek nagyobb autonómiát kell adni és hogy a hatásköröket e tekintetben szabályozni kell és nem jutott olyan megállapodásra, hogy ebből csak az következethet, hogy a helyi szerveket teljesen önállósítani kell. Ezen utóbbi tételből én nem következtetem, hogy bármily ellenőrzést feleslegesnek tartok, sőt ellenkezőleg az a meggyőződésem, hogy minél szélesebb autonómiát adnak az illető szervnek, — az állami ellenőrzésnek, vagy valamely megfelelő ellenőrzésnek annál hatályosabbnak és intenzívebbnek kell lenni és lehet is, ha az arra hivatott közegek csak ellenőriznek és nem kormányoznak.

Még egy körülmény van, amely az autonómia mellett szól és ez az, hogy autonómia nélkül, a helyi szervek igazgatása nélkül hiányozni fog az iniciativa. A helyi szervek minden működése ki fog abban merülni, hogy a bürokratikus rendeleteket végrehajtsa. Az iniciativa teljesen hiányozni fog, már pedig feltételezni azt nem lehet, hogy csak azok tudnak iniciálni, akiket a véletlen vagy a rátermetség a felső fórumba állított. Ezt nem lehet feltételezni, mert viszont az a nagy hatáskör, az a sokoldalú munkakör, amely a centrális szervekre vár és amely minden idejüket és minden energiájukat igénybe veszi, éppen alkalmatlanná teszi őket az iniciálásra. Aki a munkásbiztosítás fejlesztését új ötletekkel gazdagítani kívánja, az önkormányzat tekintetében teljesen arra a felfogásra fog jutni, amit nagyon szépen Schultz tanácsos úr kifejtett.

Még *Weltner Jakab* úr felszólalására akarok megjegyzést tenni. *Weltner Jakab* a centralizáció hívének vallja magát, de oly értelmezéssel, hogy a törvénynek biztosítania kellene a kerületi pénztárak önkormányzatát és az Országos Pénztárra csak a felügyeleti jogot kellene bízni. Ezt a felfogást még én is akceptálni tudnám, ha az a felügyeleti jog alaposan meghatározatnék. De a pénzügyi önállóságról, mely az önkormányzat alapja, ő nem nyilatkozik. *Weltner* ellen én csak *Garami Ernőre* hivatkozom, aki ellenkezőleg a centralizáció ellen nyilatkozott a törvényjavaslat anketjén és pedig hivatkozom azért, nehogy *Weltner* állásfoglalása olyannak tűnjék fel, mint annak az érdekeltségnek az álláspontja, amelyhez ő tartozik.

Dr. Barna Károly úr csak kérdéseket vetett fel és csak tisztázni akarta, hogy a vita mi körül forog.

Szemennyei Kornél úr, az Országos Pénztár aligazgatója oly ötletet vetett fel, amely alkalmasnak látszik a centralizáció és decentralizáció közti ellentétet áthidalni. Az ő javaslata tehát teljes figyelmet s alapos megfontolást érdemel.

Végül *Somló Jenő* úr véleményére, sajnálatomra, nem reflektálhatok, mert irásban adta be. Ő különben is szubjektív szempontokat vegyít bele a vitába, éppen ezen szubjektív voltánál fogva sem alkalmas a felszólalás arra, hogy vele foglalkozzam. De minthogy ezek a szubjektív szempontok más oldalról is felhozattak, én szükségesnek tartom megjegyezni, hogy végzetes hibának és szerencsétlenségnek tartanám magára az ügyre, ha ily fontos kérdés tárgyalásánál szubjektív szempontok dominálnának. Én például szándékosan kerültem a centralizáció elleni támadásokban az Országos Pénztár működésének kritikáját, mint amely nem erre a helyre tartozik, pedig e működésnek kritikájával nagyon súlyos argumentumokat tudtam volna saját álláspontom védelmére felhozni.

Én igyekeztem előterjesztésemben lehetőleg tárgyilagos maradni, igyekeztem, hogy megtartsam a vitának azt a színvonalát, amely akkor marad meg és akkor lesz értékes, ha minden melléktéket nélkül, minden személyi tekintet nélkül igyekszünk magát az ügyet tisztázni, magát a munkásbiztosítás szervezetének ma még bonyolult kérdését lehetőleg oly megvilágításba helyezni, hogy a jövő törvényhozásnak ez mintaképpül szolgáljon.

Elnöki záróbeszéd.

Szterényi József elnök: Igen tisztelt értekezlet! Köszönettel vesszük az előadó úr válaszát az egyes felszólalásokra. Bármily érdekes is volt és bár szubjektív szempontoktól szintén nem volt ment, mindazonáltal sokkal hosszabbra nyúlt, — amit nem kívánok szemrehányás gyanánt említeni, — semhogy most élhetnék azzal a feltett szándékkal, hogy a magam véleményét is elmondjam e kérdés felett, amely eddigi vitánk tárgyát képezte. Ezt majd akkor fogom tenni, amikor több idő fog rendelkezésemre állani. Sajnálom, hogy erre most nincs mód, úgy, hogy tisztán csak a rezümére fogok szorítkozni, annak az összefoglalására, ami az egész vita anyagából, mint konkrét javaslat, hogy úgy fejezzem ki

magamat, kikerült. Kizárólag az előadó urnak utolsó szavaira kívánnék mégis csak annyiban reflektálni, hogy én nem osztom azt a véleményt, amit ő ama bizonyos szubjektív szempontok alá foglalt, mert hisz nagy elméleti vitatkozások, nagy szónoklatok tartásával ezt a kérdést ama konkrét cél szempontjából, amit mi el akarunk érni, nem fogjuk elérni. Éppen ellenkezőleg, a magam részéről arra fektetnék súlyt, hogy ha a magunk állításait, akár tetszik például az Állami Hivatalnak, akár kedvező az Országos Pénztár, vagy kedvezőtlen a helyi szervekre, vagy fordítva, akár hízelgő a törvény megalkotóira, akár nem, konkrét adatokkal és példákkal illusztrálnók a gyakorlati életből vett tapasztalatokból, mert azok a tapasztalatok, tisztelt Uraim, sokkal helyesebben beszélnek, sokkal igazabban szólnak, sokkal több bizonyító erővel bírnak, semmint egyik vagy másik egyéni álláspont, amely bármily tiszteletreméltó is legyen, de oly meggyőző erővel nem bírhat, mint a törvény vagy a törvény végrehajtása során felmerült rendelkezéseknek a gyakorlati élet szempontjából való helytelen, célszerűtlen voltának ad oculos való demonstrálása.

Jövő tárgyalásaink szempontjából súlyt fektetnék tehát inkább erre, nem pedig, hogy a külföldi példákkal, külföldi auktorokkal, hazai auktorítások idézetével bizonyítsunk, mert ezek, tisztelt értekezlet, semmit sem bizonyítanak, ezek egyéni felfogások mind, sőt a külföldiek a hazai viszonyok teljes ismerete, teljes alkalmazása nélkül az ottani viszonyokra alkalmazva keletkeztek. Tisztán ezekre a megjegyzésekre szorítkozom csak jövő tárgyalásaink szempontjából és rátérek immár magára a rezümére. Kivételt csak egyetlen esetben fogok tenni és azt is tisztán csak a nyilvánosságnak a felvilágosítása szempontjából, amennyire a nyilvánosság egyáltalában érdeklődik ezen kérdések iránt, és pedig a pénzügyi kérdésnél tartok szükségesnek néhány adatot felhozni, annak a megvilágítása szempontjából, hogy tényleg áll-e az a legsúlyosabb vád, amelyben a munkásbiztosítást részesítik, hogy az pénzügyi csőd előtt áll?

Tárgyalásaink eredményeit nem szónokok szerint, hanem a tárgykörök szerint fogom csoportosítani, mert szerintem ez adja meg a tiszta képet, ismét abból a praktikus szempontból, amelyet értekezleteink, ankétünk maga elé tűzött.

Az első csoportba tartozik az az alapkérdés, hogy vajjon a szervezet szempontjából, mert hiszen ma csak azzal foglalkozunk, a törvény revíziója szükséges-e és ha igen, miért? Itt konstatálni kívánom, tisztelt értekezlet, hogy különösen három szempontból, három felszólaló részéről domborodott ki ez a kérdés, három felszólaló, mindegyik más-más szempontból tárgyalta azt, az előadó uron kívül, aki maga nem tartja szükségesnek a szervezet szempontjából a revíziót. És örömmel kell konstatálnom, illetőleg bizonyos elégtétellel, hogy magam is szubjektív szempontot keverjek bele, hogy az egész tárgyalás során a törvény szempontjából a revízió szükségesnek nem hangoztatott; úgy a munkaadók érdekeit képviselő felszólalások, mint a munkások érdekeit védő képviselők egyértelműleg konstatálják, hogy ha vannak is a törvénynek hézagai és hiányai, a túlnyomó baj a végrehajtás rendjén mutatkozik és a végrehajtás terén mutatkozó körülmények, surlódások stb., amelyekre rátérni később fogok, ezek okozzák azt, hogy a közvéleményben téves felfogások kapnak lábra a törvényt illetőleg és a közvélemény nagy része tévesen itéli meg a revízió szükségét a törvény szempontjából. Sőt, míg a munkaadók képviselője nyomatékosan hangsúlyozza, hogy a közönség, a kritika összetéveszti az okot az okozattal és a hamis ítéleteknek súlypontja a végrehajtás terén mutatkozó tévedésekből és hibákból fakad, addig a munkások képviselője, nem hivatalos képviseletet, hanem a munkásosztályhoz tartozó tagtársunkat értem alatta, nyomatékosan hangsúlyozza, hogy magában a törvényben vajmi kevés a hiba, ami javításra szorúl, és csak igen kevés módosítás szükséges, hogy a törvény viszonyainknak, igényeinknek teljesen megfeleljen. Van azután egy felszólalás, amely sürgősen szükségesnek kívánja a revíziót orvosi részről, ismét azonban nem a törvényből véve az indokolást hozzá, hanem úgy fejezve ki magát, hogy a végrehajtás körül származtak surlódások, melyek a törvény helyes végrehajtását megnehezítik, ez okból szükséges maga a revízió. Midőn ezt konstatálom, tisztelt értekezlet, áttérek most már a második csoportra, az autonómia kérdésére.

Két álláspont áll itt a legridegebben egymással szemben. Az egyik, amely elszigetelten áll, amely a munkaadók egy csoportjának nézetét képviseli, amely nézet kifejezésre jutott két nagyobb ipari testület határozatában is, értem alatta a magyar építőiparosok országos szövetségét és a kisiparosok vagy ipartestületek országos szövetségét, mint testületeket, amelyek azt kívánják, hogy a beteg-

segélyezést államosítani kell, ez felelvén meg ezen nézet szerint leginkább a munkások érdekeinek. Ezzel szemben áll a túlnyomó felszólalók összessége úgyszólván, amely ellenzi az államosítást és inkább az autonómia kiépítésében látja a jövő fejlődésének alapjait.

Méltóztatnak emlékezni, hogy megnyitó gyűlésünk alkalmával egy kérést intéztem az értekezlet tisztelt tagjaihoz, nevezetesen, hogy a tervezett tárgyalások kapcsán méltóztassék állásfoglalásaik körébe bevonni azt a kívülről, gróf Tisza István mostani képviselőházi elnök úr részéről egy politikai szépirodalmi folyóirat hasábjain felvetett eszmét, nevezetesen az angol biztosítási szervezetnek kérdését: hogy mennyiben felel ez meg a mi viszonyainknak és mennyiben volna kívánatos a törvény revíziója alkalmával ezt is megfontolás tárgyává tenni. Ennek a kérésnek úgy munkaadó-, mint munkásrészről méltóztattak eleget tenni és konstátálom, hogy mindkét oldalon ez az eszme a legmerekvebb visszautasításban részesült. Mindkét oldalról a szónokok hangsúlyozták azt, hogy ez a terv Magyarországon kivihetetlen, a mi viszonyaink ehhez nem érettek meg, sőt a munkások maguk nemcsak nem óhajtanák, hanem elleneznék a leghatározottabban ezt, mert ennek a természetes következménye az illető szónokok szerint az volna, hogy az állami hatóságok olymértvű beavatkozást, beavatkozási jogot igényelnének a munkásszervezetek belső életére és ügyvitelére, amely természetesen fel-fogásuk szerint a legnagyobb mértékben veszélyeztetné a maguk egyébkénti szakszervezeti tevékenységét, sőt szakegyleteik nincsenek is abban a helyzetben, hogy ily feladatot átvehessenek. Ezzel végeztem volna, tisztelt értekezlet, magával az autonómiával és az ezzel kapcsolatos kérdéssel.

Attérek a hatáskörök kérdésére, amely egyik domináló pontja, kiemelkedő pontja volt vitánk. A szónokoknak túlnyomó része abban látja a mostani törvénynek hibáját és azért tartja szükségesnek a törvény revízióját a szervezet szempontjából, hogy magában a törvényben a hatáskörök egyrészt az Állami Hivatal és Országos Pénztár, másrészt az Országos Pénztár és a helyi szervek szempontjából nincsenek elég szabatosan elhatárolva, hogy hol végződik az egyik és ebből folyólag hol kezdődik a másik, aminek természetes következménye az, hogy az Állami Hivatal beleavatkozik az autonómiának oly jogaiba, amelyeket az magára nézve sérelmesnek tart, az Országos Pénztár viszont látván, hogy az Állami Hivatal felszivja vagy törekszik felszivni az ő hatáskörét, felszivja viszont a helyi szervek hatáskörét, vagyis ebből oly kaotikus hatásköri állapot támadt, ami a felszólalók szerint a revíziót szükségessé teszi, abból indulván ki az egyes szónokok, hogy egy törvényrevízió esetén lehetséges lesz ezen hatásköröket ridegen elhatárolni. Hogy lehetséges-e, vagy nem, ebből a szempontból a magam részéről állást nem foglalhatok.

Az előadó úr, aki ebben a kérdésben szintén állást foglal, a törvény szempontjából nem tart semmit sem szükségesnek, tisztán a végrehajtás szempontjából javasolja azt, hogy az Országos Pénztár alapszabályai módosíttassanak úgy, hogy a törvény intencióinak megfeleljenek, a helyi szerveknek a törvényben intendált autonómiája kellően jusson érvényre és biztosíttassék, míg egy felszólaló ezzel szemben úgy állítja oda a kérdést — és ezzel szemben áll tehát ezekkel a javaslatokkal, melyek a revíziót ebből a szempontból tartják szükségesnek — mintha a törvény alapján csak egy autonómia léteznék, ennél fogva perhorreszkál minden reformot ezen a téren, mert helyes, hogy az az egy autonómia létezzék, míg a többi, a helyi szervek kizárólag ezen egy, az Országos Pénztár autonómiájának a végrehajtói, vagyis vitatja azt, hogy a helyi szerveknek egyáltalában autonómikus jogai volnának.

Ebbe a kérdésbe, a hatáskörök kérdésébe kapcsolódik azután bele, tisztelt értekezlet, az a csoportja a kérdéseknek, amelyek a kettős felügyeletre vonatkoznak. Míg egyik oldalon ugyanazon munkaadóérdekeltség képviselője, amely a munkásbiztosításnak államosítását kívánja, az Országos Pénztárt teljesen eltörölnőnek tartja, mert felesleges; egy másik javaslat úgy állítja fel a tételt, hogy vagy szüntessék be az Állami Hivatalt és vegye át annak teljes hatáskörét az Országos Pénztár, vagy megfordítva, úgy vélvén, hogy e két hatáskör imígyen is kiegyenlíthető, hogy egy és ugyanazon funkcionárius által ma az autonómiának adott hatáskör és az állami felügyelet elvégezhető. Azt hiszem, hogy helyesen interpretálom a felszólaló urak szavait. Ezzel a leghatározottabban szembeszállt három, illetve négy szónok is, akik a mai állapot fentartása mellett törnek lándzsát, igazolni akarva felszólalásaik által, hogy a kettős felügyeletre feltétlenül szükség van, mind a két felügyeleti módnak, illetve igazgatásnak megvan a

maga speciális, egymással össze nem tévesztendő jogköre, yiknél az állami főfelügyelet a maga fontos főfelügyelete szempontjából, amely át nem ruházható autonómikus körre, a másik oldalon pedig az autonómiának betetőzését képező Országos Pénztár, amely viszont az autonómikus jogoknak a törvény alapján természetesen őre.

A kérdések ezen kategóriájába tartozik, tisztelt értekezlet, mintegy bekapcsolódik abba az a nagy kérdés, melyet a leghosszabban méltóztattak vitatni, amelyvel ma az előadó úr is a leghosszabban foglalkozott válaszában, t. i. a központosítás, vagy a decentralizáció kérdése. Az előadó úr arra az esetre, ha a revízió bekövetkeznék, amit ismétlem, ma még nem tart szükségesnek, nem lévén szerinte elég tapasztalati anyag arra, hogy ezekben a nagy elvi kérdésekben ma már komolyan, a gyakorlati élet által megalapozottan lehessen újabb intézkedéseket tenni, arra az esetre azonban, ha a revízió mégis bekövetkeznék, t. i. a szervezet revíziója, akkor javasolja, hogy a betegsegélyezés kérdésében az Országos Pénztár hatásköre teljesen szüntessék meg és az kizárólag balesetbiztosításra szorítkozzék, abban a helyi szervezeteknek felügyelője és ellenőrzője legyen, a betegsegélyezés kérdésében pedig a régi kerületi pénztáraknak önálló köre legyen, helyesebben mondva az önálló pénztári intézmény állíttassék vissza, ahol minden egyes betegsegélyező pénztár külön és pénzügyi függetlenséggel bíró szervet is képviseljen.

Ehhez csatlakozik egy orvosi részről tett felszólalás, amely szintén kívánja a kettéválasztást, nem ugyanazon okokból, amelyeket az előadó úr hangsúlyozott a javaslatában, hanem inkább azért, amelyet az előbb voltam bátor említeni hogy az autonómia amúgy sem érvényesülvén abban az értelemben, amint az intendálva volt, ennél fogva sokkal célszerűbb, ha egyszerűen megszűnik a két intézmény és külön betegsegélyező pénztárak és külön balesetbiztosító pénztár lennének. Ezzel homlokegyenest ellenkező álláspontot foglalnak el egyrészt az Állami Hivatal bírói karához tartozó felszólaló urak, másrészt a munkásosztály képviselője, a központosítás mellett törve lándzsát, indokolva a maguk álláspontját a központosításnak a decentralizációval szemben való előnyével, indokolva azzal a szemponttal is, hogy amikor a harmadik biztosítási ág is bekövetkezik, azt is csak a meglévő szervhez lehet csatolni.

Még egy javaslat merült fel ebben a tárgykörben, az Országos Pénztár egy vezető tisztviselője részéről, t. i. visszatérés az eredeti törvényjavaslathoz. Méltóztatnak tudni, a törvényhozás ezt a törvényjavaslatot módosította, ő az eredeti törvényjavaslatnak ama alapvető intézkedését javasolja tehát visszaállítani, egységesíti magát a biztosítást is, amaz alapintenciót óhajtva megvalósítani, hogy aki betegség ellen van biztosítva, baleset ellen is legyen biztosítva, vagyis egységesítene a biztosítást, azt állítván, hogy a legtöbb baj, amely az adminisztrációt komplikálja, az eljárás nehézségében és az adminisztráció drága voltában van, abból származik, hogy a képviselőház megváltoztatta a törvényjavaslat ama rendelkezését, amely unifikálja magát a biztosítást; ha tehát a biztosítás egységesítették ismét, akkor abból a szempontból a legtöbb bajnak tagtársunk szerint eleje volna véve.

Ha így a központosítás kérdésében elfoglalt álláspontokat egymással szembeállítottam, úgy a természetes folyománya ennek már most a helyi szervekre és a vállalati intézetekre tett észrevételek csoportosítása. A helyi szervek tekintetében az előadó úr álláspontja folyik a központosítás kérdésében tett javaslatából.

Erre tehát külön kiterjeszkednem felesleges. Ezzel szemben munkaadó részről, t. i. a munkaadói képviselet részéről történt felszólalás a baj okát a helyi szervezetek illetőleg abban találja, hogy a kerületi pénztárak túlságosan, nagyok, nem tudják ellátni jól a maguk nagy területének biztosítási szükségleteit, minél fogva azt javasolja, hogy a mai túlságosan nagy kerületi pénztárak helyett kisebb pénztárakat kell létesíteni, körülbelül oly módon, mint a német Gemeinde- és Ortskrankenkasse voltak. Ezzel homlokegyenest ellenkezik több felszólaló úrnak az álláspontja, akik ellenkezőleg nagyobb alanyokat kívánnak a kerületi pénztárakban, úgy hogy csökkentés azok mai számát a nem életképes pénztárak felszámolásával, de elvi szempontból is, mert minél nagyobb egységek lesznek biztosítási szervek gyanánt, annál olcsóbb és gyorsabb lesz az eljárás és a munkások ellátása szempontjából sokkal jobb, ami elvégre mégis csak végcélját képezi a biztosításnak. Ami pedig a vállalati pénztárakat illeti, az előadó úr azon állásponton van, hogy csak abban az esetben engedélyeztessenek vállalati pénz-

táruk, ha azok a törvényes minimumnál többet akarnak nyújtani a munkásoknak, vagyis ha a törvény keretén túl terjednek, vagy ha nem okoznak konkurrenciát a kerületi pénztáraknak; ellenkező esetben azokra nincsen szükség; de ha a munkaadó munkásával szemben humánusabb akar lenni, mint amit a törvény előír, adassék neki arra mód, tehát a munkások jobb ellátása szempontjából a vállalati pénztárak engedélyeztessenek. Ezt az álláspontot támogatja a munkásság képviselője és egy orvosi felszólaló is, míg ezzel szemben állást foglal a munkaadók egyik képviselője is, aki a patriarchális együttélés és a munkaadó és munkás közti jó viszony fentartása szempontjából ellenzi az előadó úr indítványát és elősegítendőnek tartja a vállalati pénztárak létesítését, bizonyítani igyekeztve azt, hogy a munkaadók a vállalati pénztárakban nem hatalmi tényezőt keresnek, hanem csak eszközt, amelylyel a munkaadót munkásaihoz közelebb tudják hozni.

Ezzel végeztem volna azokkal a pontokkal, vitáinknak azzal az anyagával, amely a tulajdonképeni szervezetre vonatkozik, mert ami már most a pénzügyi helyzetet, az igazgatási költséget, a biztosítás körének kiterjesztését, a balesetkártalanításokat és a tisztviselők összeférhetetlenségét illeti, ezek inkább tágítják vitánk anyagát és nem magából a szervezetből folynak, hanem talán inkább abból a bevezető beszédből, amelylyel a magam álláspontját a törvény revíziója szempontjából jeleztem.

Az első pontja ennek az anyagnak a pénzügyi helyzetre vonatkozik. Ez a pont az, amit én szükségesnek tartok néhány adattal megvilágítani és amelyben a magam egyéni álláspontját röviden jelezni akarom.

A pénzügyi helyzet tekintetében különböző indítványok merültek fel. Általában dominál az a felfogás, hogy a pénzügyi helyzet, amely több oldalról túloztatik, más oldalról vitattatik, abból áll elő, hogy a takarékoság a központosítás következtében, annak folytán, hogy a pénztárak csak feleslegüknek egyharmadát tartják meg saját helyi céljaikra, a takarékoság érzetének szüksége teljesen csökkent a pénztár vezető köreinél és érdekeltségénél, minélfogva az a javaslat tétetett egyik oldalról, hogy az egyharmad helyett egy nagyobb % adassék rendelkezésére a helyi pénztáraknak, amelylyel a törvénynek kötelezettségén felüli segítyezést nyújthatnának, másrészt az az indítvány tétetett, hogy ha a mai szervezet fentartatik — maga felszólaló tagtársunk a központosítás mellett foglalt állást — akkor a feleslegeknél köttessék ki az, hogy azok ne fordíthatassanak a deficittel dolgozó pénztárak hiányának kiegyenlítésére, hanem bizonyos intézmények, munkásjóléti intézmények, szanatóriumok stb. létesítésére, ezzel fel akarván kelteni a munkásjóléti intézménynek szaporításának tervét az egész ország iparossága és munkássága körében. Ezzel szemben viszont egy oly javaslat is tétetett, szintén a központosítás híve részéről, hogy a mai felesleg beszolgáltatása helyett, akár egyharmad, akár nagyobb % legyen ez, minden pénztár köteleztessék tagjainak száma után egy fejenkénti évi járulékot az Országos Pénztárba befizetni, abból indulva ki, hogy ebben az esetben a takarékoság a saját érdekévé válik minden pénztárnak, mert egy fix számú taggal kell számolni; amit megtakaríthatnak, ami azonfelül marad, az saját pénztára rendelkezésére áll. Ebbe a kategóriába tartozik azután orvosi részről felhozott az a javaslat, hogy a pénzügyi helyzet romlásának oka nagy részben a rendetlen befizetés a pénztáraknak túlságos hátralékai révén, a törvény revíziója szükséges abból a szempontból, hogy a járulékok szabályszerű be nem fizetése súlyosabb büntető szankcióval láttassék el, abból a helyes elvből indulva ki, hogy tulajdonképen itt egy súlyos visszaélés követtetik el nemcsak a pénztár vagyonával, hanem harmadik személyeknek a levonásba helyezett összegével is, mert a hátralékban lévő munkaadó nemcsak a saját járulékrészletével van hátralékban, hanem nem szállítja be a pénztárba azt a járulékrészletet sem, a melyet a munkásság béréből már levonásba hozott. És idevonatkozóan ugyancsak orvosrésztől tétetett az a javaslat, hogy valamint az állam a gazdasági munkás- és cselédpénztárhoz közvetlen anyagi hozzájárulást nyújt, a szociálpolitikai egységes irányelvénél fogva az állam ugyanily módon járuljon hozzá ennek a munkásbiztosítási pénztárnak biztosítási terhehez is, vagyis körülbelül arra méltóztatik a felszólalónak utalni akarni, hogy több állam újabb időben már a biztosítási terhekhez állandó hányaddal hozzájárult, így például legutóbb Norvégia stb., járuljon hozzá nálunk is az állam.

A pénzügyi kedvezőtlen helyzet vádjával szembeállt azután a munkások képviselője, aki a pénzügyi helyzet súlyos voltát, de az adminisztráció nagy költségeit is tulajdonképen a hátralékok óriási mérvével hozza összefüggésbe,

mely hátralék behajtása igen nagy gondot okoz, az adminisztráció költségeit növeli; tehát azt javasolja, hogy radikális intézkedés teendő.

Midőn így a pénzügyi helyzetre vonatkozó javaslatokat igyekeztem összegezni, legyen szabad egy pillanatnyi figyelmet fordítani magára a pénzügyi helyzetre abból a szempontból, hogy igaz-e az, amit még aktiv államférfiak is mondtak a törvényhozás termében, sajnos nem lehettem jelen, hogy a megfelelő cáfolattal ott rögtön szolgálhattam volna, hogy magában a törvényhozás termében úgy állították oda a munkásbiztosításnak anyagi helyzetét, azzal a kifejezéssel éltek, hogy a csőd szélén áll a munkásbiztosítás, amelytől meg kell az intézményt menteni és ezért sürgős a revízió.

Sajnálatomra nem voltam abban a helyzetben, hogy az 1911. évi adatokat megkaphattam volna, azok most vannak feldolgozás alatt, csakis az 1910. év végéig terjedő adatok vannak birtokomban, amelyeknek néhányát leszek bátor itt felemlíteni. Az 1911. évi eredmény nem fog sokat változni, sőt javulni fog, mert a hat és hét napi járulékkülönbség rögtön megjavítja az 1911. évi pénzügyi eredményt. Az 1910. év végén úgy állott a Munkásbiztosítási Országos Pénztár, tehát a pénztárak összessége, mert hisz ebben az eredményben a helyi szervek pénzügyi eredménye is befoglaltatik, hogy deficit volt 1,289.542 korona és pedig 1909—1910. évben együttvéve, mert az 1907—1908. kezelési év akkor egymillió és néhányszáz ezer korona plusszal végződött. 1910. év végén tehát felemésződött ez a plusz és hozzájött a deficit. Ezzel szemben követel a munkásbiztosító pénztár az államtól biztosítási követelés címén 2,444.185 koronát és igazgatási költség megtérítése címén 603.384 koronát, vagyis az állam azt, amit a törvény előír, nem tartja be. Az igazgatási költség tekintetében koncedálok, lehetnek bizonyos, a törvény hibás szövegezéséből, két paragrafusában eltérő elnevezésekből folyó eltérő felfogások, de abban, hogy biztosítási járulékok tekintetében az állam mit köteles az Országos Pénztárnak fizetni, abban eltérés a törvény alapján nem lehetséges; tehát ha az állam ezeket az összegeket kifizette volna a pénztárnak, akkor nem volna deficit, hanem ellenkezőleg 1,758.027 korona plusz volna. Tehát méltóztatnak látni, maga az állam okozza a deficitet, ugyanaz az államhatalom, amely a revíziót akarja eszközölni pénzügyi szempontból. Ha már most hozzávesszük azt a differenciát, amely a hat és hét napos véleményeltérésekből származott, mely az állami hivatal és az Országos Pénztár között sajnos lefolyt, ez kezdettől fogva 1908. évtől 1910. év végéig 7,450.000 korona lett volna, úgy hogy ha ezek a differenciák, amelyek felmerültek, de kiegyenlíthetők lettek volna kölcsönös jóakarattal, a helyett, hogy súrlódásokat mesterségesen idéztek fel az Állami Hivatal és az Országos Pénztár között, a nélkül hogy arra komoly ok fenforgott volna, a helyett, hogy az ilyen differenciák elosztatására koncentrálták volna erejüket, abban az esetben pénzügyi csődről még csak beszélni sem lehetett volna. Sőt ellenkezőleg a pénztárak legalább is 9,000.000 korona plusszal bírtak volna. (Egy hang: Papiroson!) Azért lenne ez a plusz csak papiroson, mert eben a hátralékos összegek is benne vannak. A hátralékokról sem feledkezem meg. De előbb még rá kell mutatnom arra, hogy abban az egymillió deficitben a Magyar Királyi Államvasutak 633.000 koronával szerepel. Bocsánatot kérek, tisztelt értekezlet, lehetséges álláspontok-e azok, amidőn az ország egymillió munkását és százezernyi munkaadóját megterheljük szociális terhekkkel, amikor a munkás véres verejtékével fizeti a maga járulékát, hogy akkor az államnak legnagyobb intézménye 633.000 korona deficitet okozzon, amely deficitet a többlettel bíró munkáspénztáraknak többletéből kell kiegyenlíteni, csak azért, hogy az államvasut meg ne terheltsék.

Ezek az állapotok, amelyekre rá kellett világítanom. Már az első tekintetre rikítóan feltűnik az, hogy mesterségesen szított állapotokkal állunk szemben és a legcsekélyebb jóakarattal, amelyet az állam részéről tapasztalnánk az intézménnyel szemben, elsöpörné azokat az alaptalan támadásokat, amelyek a pénztárak pénzügyi gazdálkodásával szemben felhozattak. Sajnos, hogy az előbb említett 9,000.000 korona plusz nagy része csak papiroson volna meg, mert az óriási hátralékok azok, amelyek más oldalon bénítják meg a pénztárak működését és teljesen áll tehát az a kívánság, amely hangoztatott a büntető szankció szempontjából, hogy a legenergikusabb intézkedéseket kell tenni, nem szabad visszariadni semmiféle ellenakciótól, mert ha bünteti a törvény azt a szegény inast, vagy szegény anyát, aki az utcán éhségtől gyötörve a kofától vagy a péktől két-három zsemlét ellop, hogy a maga vagy gyermeke éhségét csillapítsa, ugyanakkor sokkal szigorúbban kellene büntetnie azt, aki a más munkabérért levonja,

de nem szállítja be. Ez minden, csak nem szociális felfogás; ez minden, csak nem igazság; ez minden, csak nem egyenlőség!

A hátralékok 1910. év végén kitétek 6,117.874 koronát. Hát ez lehetséges modern közigazgatás mellett? Ezzel szemben nem osztom azt, ami a szervezet rovására felhozott, hogy t. i. az árverési követeléseknél több a követelés, mint a vagyon; hisz nem a vagyonból, hanem a fizetéséből eszközöltetik a levonás, a munkaadónak sem a vagyonából, hanem a keresetéből, amelyet áthárít a fogyasztóra, ebből történik a fizetés, abból kell tehát eszközölni a levonást; ő tehát bevette a fogyasztótól, levonta a munkásaitól a többletet, de nem szállította be a pénztárakba.

Ez egyszerűen közpénzek sikkasztása.

Ezzel végeztem a pénzügyi részzel is és visszatérek tanácskozásunknak az igazgatási költségekre vonatkozó részére. Az igazgatási költségek tekintetében az előadó úr azt a követelést állítja fel, hogy az Országos Pénztár összes igazgatási és kezelési költségeit fizesse az állam. Egyetlen felszólalás sem volt ezzel szemben, sőt ellenkezőleg több szónok mellette foglalt állást. Itt magam is kénytelen vagyok utalni arra, hogy igenis a törvénynek ez irányban egy hézaga, amely korrigálást igényel, amely a 103., 115. §-oknak bizonyos ellentmondásából keletkezett, az egyik helyen igazgatási költségekről, a másik helyen kezelési költségekről van szó, úgy hogy ebből merültek fel azok a differenciák, amelyek kiegyenlítést igényelnek.

Méltóztassék megengedni, hogy az imént a pénzügyi helyzetre vonatkozólag és az igazgatási költségeket illető összegezés kapcsán ráutaljak arra, hogy a helyzet, ugylátszik, mégis csak tisztázatni fog és a pénztárak pénzügyi helyzete javulni fog a közel jövőben. A Munkásügyi Szemle ezidei 9-ik számából ugyanis azt látom, hogy az Országos Pénztár május 7-iki igazgatósági ülésen az elnökség előterjesztést tett a pénzügyminiszteriummal létesített megegyezéséről, amely szerint a pénzügyminiszterium hajlandó megegyezni az Országos Pénztárral és kerek összegben 2,000.000 koronát folyósítani a pénztárnak, hogy kiegyenlítsse ezzel az összes eddig függő követeléseket, akár igazgatási, akár biztosítási követelések legyenek azok, amely összeg 3,000.000 koronát tett ki körülbelül, és másrészt a pénzügyminiszterium nem zárkózik el az elől sem, hogy jövőben az igazgatási költségeket viselje, azon kiszámítási kulcs szerint, melyet a kereskedelemügyi miniszter az Országos Pénztár által az Állami Munkásbiztosítási Hivatal útján teendő előterjesztés alapján meghatározott. Ez igen örvendetes esemény és cáfolatul fog szolgálni mindazoknak, akik a harangokat megkongatták a pénztári intézmény állítólagos pénzügyi csődje miatt. Sőt, — ami azóta már bekövetkezett, — egy másik örvendetes körülmény, hogy t. i. az állam, a kormány egy törvényjavaslatot nyújtott be a Házhoz, a munkásszanatóriumok, a tüdővész elleni intézkedések számára tekintélyesebb összeget juttatva, amelylyel egy régi tartozásnak teszünk eleget.

Mindössze négy pontja van még vitánknek, amelyeket röviden összegezni akarok. Egyike ezeknek a biztosítás körének kiterjesztése, amelyben az egyik felszólaló tagtársunk a törvény 10. §-ában foglalt korlátozást kívánja megszüntetni, amely az állami és törvényhatósági vagy községi alkalmazottak biztosítására vonatkozik. Másrészt orvosi részről hangzott az a kívánság, hogy a biztosítás további rétegekre is kiterjesztessék, de a 2400 korona háfárösszeg fentartásával.

A balesetkártalanítások kérdése is belevonatott vitánk körébe a szervezet kapcsán, a hatáskörök kérdése kapcsán a budapesti választott bíróság elnöke részéről, aki azt javasolja, ehhez csatlakozott orvosi részről is felszólalás és az előadó úr is részben hozzájárult, hogy a balesetügyi járulékkügyek ruháztassanak teljesen a kerületi pénztárakra, de ezzel egyidejűleg nagyobb kerületi pénztárak létesítendőek a mai szétagoltak helyébe, ezt kívánja az Országos Pénztárnak túlságosan centralisztikus és alapos elintézést lehetlenné tevő eljárása helyébe. Indokolja ezt az álláspontját azzal is, hogy a kártalanítások megítélésének a mai megosztott hatáskörben való elintézése nem áll a munkások érdekében, sőt ellenkezőleg valóságos kálváriajárás az, míg az illető munkás hozzájut a maga végleges kártalanításhoz, de egyúttal komplikálja a szervezetet is és konfliktusra vezet a különböző tényezők között, minélfogva ezt a megoldást javasolja.

Utoljára hagytam a tisztviselők összeférhetlenségére vonatkozó részét tárgyalásainknak, melyet a munkaadói érdekeltség egyik képviselője hozott a vitába, követelvén azt, hogy törvényileg biztosítandó, miszerint a pénztár alkal-

mazottai teljesen pártatlanok legyenek, semmiféle pártmozgalomban részt ne vehessenek, mert a mai állapot veszélyezteteti épp a munkások által féltett autonómiát, hangsúlyozván a maga felszólalásával azt az álláspontot, hogy valameddig a pénztárak tisztviselői a munkás szervezetek érdekeit fogják a pénztárakban képviselni, addig a munkaadók mindig bizalmatlansággal fognak viseltetni a pénztárak iránt. Ezzel szemben áll a munkások képviselője, aki azt hangsúlyozza, hogy bár a pártatlanság tekintetében maga is elfogadja azt az álláspontot, hogy a pénztári tisztviselők ne kedvezhessenek se jobbra, se balra, viszont annak feltétlenül szükséges voltát állítja, hogy miután a munkásbiztosítási intézetek munkásintézmények, ennél fogva meg kell adni a módot a munkásoknak a maguk bizalmi emberei által a maguk érdekeinek megóvására a pénztárakban.

Végeztem, t. Uraim, a rezümével és csakis az előadó úrnak javaslatai második csoportjába tartozó pontozatait kell még külön kiemelnem, amelyek ellenzésre egyetlen oldalról sem találtak, t. i. a dohánygyári munkások különleges helyzete szüntettessék meg és a bányapénztárak reformja követeltessék, még pedig olyképen, hogy a többi munkásokkal egyforma jogot nyerjenek és helyeztessenek az Országos Pénztár rendelkezése alá a bányapénztárak is.

Tisztelt értekezlet! Ezekben voltam bátor összegezni vitánk eredményét és midőn fentartom magamnak, hogy az egyes javaslatok tekintetében saját álláspontomat más alkalommal körvonalazhassam, mert az idő nagyon előhaladván, nem vehetem tovább igénybe az urak türelmét, de a magam idejével sem rendelkezem ma már tovább, ennél fogva méltóztassék megengedni, hogy őszinte köszönetet mondjak szives közreműködésük- és kitartásukért, és arra kérem, hogy ugyanazt az érdeklődést méltóztassék majd tanusítani az ősszel folytatandó további vitáink alkalmával is, ugyanazzal a nyíltsággal, kritikával méltóztassék a törvény és végrehajtásának hibáit, hiányait tárgyalni. A mi célunk nem az, hogy szépeket mondjunk egymásnak, hanem hogy feltárjuk az esetleges bajokat, amelyekből a közre és a munkásbiztosításra csak előnyök származhatnak.

(Éljenzés és taps.)

Nemzetközi munkásbiztosítási értekezlet. A zürichi »szociális hét« tárgyalásainak idején, mint már közöltük, a munkásbiztosítás nemzetközi egyesületének központi bizottsága is értekezletet hívott egybe. Ez az értekezlet szeptember 10–11-én lesz. Az értekezlet a később megtartandó ankétek anyagát fogja előkészíteni s napirendjére egyelőre a következő tárgyak vannak kitéve: I. A szociális biztosítás kiterjesztése a) a magasabb bért élvező munkásokra, b) a félig önálló, félig nem önálló egyénekre, c) a kis jövedelmű önállókra. II. A szabad főkebiztosítás (szociális népbiztosítás) szervezése, a kötelező járadék biztosítás kiegészítése gyanánt. III. A szociális biztosítás terheinek hatása a munkások, az ipar és az állam háztartására. IV. Szimulálás és a munkaképtelenség; a »kis balesetek« és az alkalmazkodás. V. A nemzetközi balesetstatisztikát illető több részletkérdés tárgyalása.

Az értekezleten a m. kir. kormányt Gaál Jenő főrendiházi tag, az Állami Munkásbiztosítási Hivatalt dr. Pap Géza miniszteri osztálytanácsos fogja képviselni.

Építőiparosok a munkásbiztosításról. Több ízben ismertettük már az építőiparosok állásfoglalását a munkásbiztosítás ellen. Legutóbb Szegeden tartottak gyűlést, amelyen megállapították a kormányhoz intézendő memorandum szövegét. Ebben nemcsak panaszukat sorolják fel, de javaslatokat is tesznek a munkásbiztosítás reformálására. Legfőbb kívánságuk az *államosítás*, a be- és kijelentések megszüntetése, a járulékoknak a bérlajstromok alapján való megállapítása, az állam hozzájárulása a biztosítási terhekhez stb. Lesz alkalmunk még a memorandumot bővebben ismertetni, a mikor megjegyzéseinket is meg tesszük.

A vizitársulatoknál (öbölzeteknél) és a m. kir. földművelésügyi tárca keretében házi kezelésben végzett munkálatoknál alkalmazottak biztosítása. A földművelésügyi miniszter az 1912. évi VIII. t.-c. 13. §-ában adott fölhatalmazás alapján 4.000/1912. sz. rendeletével szabályozta a vizitársulatoknál (öbölzeteknél) és a m. kir. földművelésügyi tárca keretében házi kezelésben végzett munkálatoknál alkalmazottaknak betegség esetén való segélyezését és baleset esetére való biztosítását. Az ideiglenes rendelet külön fejezetben intézkedik a

betegsegélyezésről, külön a baleset esetére való biztosításról és külön választva tárgyalja a nyugdíjbiztosításra vonatkozó szabályokat.

A betegség esetén nyújtandó segélyezés mérve bár nagyrészt azonos azokkal a segélyezési nemekkel, melyeket az 1907. évi XIX. t.-c. nyújt, mégis itt-ott oly megszorítást találunk a rendeletben, mely nincsen arányban azzal az előnnyel, hogy a segélynyújtás fejében a vizitársulatok (öbölzetek) és munkáltató (munkát vezető) hivatalok az alkalmazottak fizetéséből, illetőleg béréből semmit sem vonhatnak le. A keresetképtelenség esetére fizetendő táppénz, valamint a halálozás esetén nyújtandó temetkezési segély nem átlagos napibér osztály szerint számíttatik, hanem a szolgáltatás mindig az illető alkalmazott fizetése egy napra eső részének, illetőleg napibérének fele összegét, temetkezési segéllyel pedig a huszszorosát teszi ki. Az 1907. évi XIX. t.-c. intézkedéseivel szemben szűkebbre fogja a szabályzat az alkalmazottak jogát annyiban, hogy a családtagok részére ingyen orvosi gyógykezelést, gyógyszert csak akkor engedélyez, ha azok az alkalmazottal — *alkalmaztatásának helyén* — egy háztartásban élnek. A gyermekágyi segélyre a nem állandóan alkalmazott csak akkor tarthat igényt, ha a lebetegedést megelőző hat hónap alatt legalább három hónapig volt az illető ugyanannál a munkaadónál alkalmazva. Lényegesen megszorító intézkedést tartalmaz a rendelet azon pontja, mely kimondja, hogy az ideiglenes alkalmazottak családtagjaira nézve a betegsegélyezésre való igény csak akkor kezdődik, ha ily alkalmazott a családtagja megbetegedésének idejétől visszafelé számított egy éven belül legalább 30 napig teljesített az őt alkalmazó vizitársulatnál (öbölzetnél), illetőleg munkáltató (munkát vezető) hivatalnál szolgálatot.

A baleset esetére való biztosítási kötelezettség kiterjed mindazokra, kik a főt megnevezett munkálatoknál teljesítenek szolgálatot, kivéve a vizsgázott gépeseket (képesített gépkezelőket), akik minden esetben az 1907. évi XIX. t.-c. szerint biztosítandók. Az alkalmazottak bejelentése nem egyéenként történik, hanem a szabályzat megadja a módot az országos gazdasági munkás- és cselédsegélyező pénztár központi igazgatóságának arra, hogy a munkáltató hivattalal *ügynevezett átalánybiztosítási szerződést* köthessen. A sérült első tíz heti gyógykezeléséről és napi 1 korona segély kiutalványozásáról a munkáltató tartozik gondoskodni, joga van azonban az ily módon fölmerült költségeket a központi igazgatósággal megtéríttetni. A segélyezésre vonatkozólag az 1912. március 1-én kelt 1.500/eln. szám alatt kibocsátott rendelet nyer alkalmazást.

A nyugdíjbiztosításra vonatkozó intézkedés az önkéntes biztosítás eszméjén épült fel.

Nagy hiánya a szabályzatnak, hogy a segélyszolgáltatás körül fölmerülő vitás kérdések elbírálása nem választott bíróságra, hanem az 1907. évi XLV. t.-c. 62. §-ában megjelölt hatóságok (szolgabírák, rendőrkapitányok) hatáskörébe tartozik.

Kerületi Pénztárak önkormányzata. A késmárki kerületi pénztár igazgatósága az Országos Pénztárnál több ízben felmerült nézeteltérés miatt lemondott. A nézeteltérés helyszínen történt megállapodás után eloszlott, mire az igazgatóság a lemondást visszavonta.

A verseczi kerületi pénztár vezetését az Állami Hivatal az önkormányzatnak visszaadta, a lugosi pénztár autonómiájának visszaállítását pedig kilátásba helyezte.

Az Országos Pénztár költségvetése. Az Országos Pénztár elnöksége ismételten eljárta a kereskedelemügyi miniszternél az igazgatási költségek meghatározása végett. A miniszter nem találta teljesíthetőnek a pénztár abbeli kérelmét, hogy az igazgatási költségeket az átlagos taglétszám szerint állapítsa meg, ellenben ezt a számítási módot figyelembe fogja venni a költségek viselésének jövőbeni meghatározásánál. Az 1913. évi költségek mértéke hozzávetőlegesen 1,400.000–1,500.000 koronában jelöltetett meg, kijelentette azonban a miniszter, hogy az Országos Pénztárt mentesíteni akarja a jövőben az igazgatási költségek viselése alól.

Balesetvizsgálati költségek viselése tárgyában az Országos Pénztár fölterjesztéssel fordult az Állami Munkásbiztosítási Hivatalhoz és a Hivatalt annak kieszközlésére kérte, hogy a *csak baleset esetére biztosított* alkalmazottak balesetének közigazgatási hatóságok és iparfelügyelő általi megvizsgálása minden esetben a *kincstárt* terhelje, az ily tagokat ért baleset ugyanis minden esetben kártalanítást von maga után.

Gyógyszerrendelés az Országos Pénztár orvosi osztályában.

Gyakran fölmerül annak szüksége, hogy az Országos Pénztár orvosi osztályában felülvizsgálat vagy egyéb panasz előadása céljából jelentkező pénztári tagok részére gyógyszer rendeltessék. A gyógyszerrendelés lehetővé tétele végett az Országos Pénztár elhatározta, hogy lépéseket fog tenni az irányban, hogy a pénztár főorvosa és helyettes főorvosa gyógyszert rendelhessen.

Az így rendelt gyógyszert az Országos Pénztár az igényjogos tag segélyezésére köteles pénztár terhére negyedévenként számolná el.

A vállalati pénztárak szövetsége. Betegsegélyző Pénztárakat Fenntartó Vállalatok Országos Szövetsége a múlt hónapban tartotta meg első évi rendes közgyűlését. A közgyűlés megállapította, hogy a Szövetséghez 42 vállalati pénztár tartozik összesen 115.038 biztosított taggal. Bár az elért eredményt kielégtőnek tartják, mégis a munkát folytatni kívánják mindaddig, míg azt a célt el nem érik, hogy a szövetségből egyetlen vállalati pénztár se hiányozzék.

A jelentés szerint a Szövetség megalakulásának szükségességét bizonyítja az a tény, hogy az alapszabályok jóváhagyása után úgy a munkásbiztosítási intézmény hivatott fórumai részéről az Állami Hivatal és az Országos Pénztár, valamint a gyáripari érdekeltség körében a megalakulás általános rokonszenvvel találkozott.

A Szövetség múlt évi működése főleg arra irányult, hogy a gyártulajdonosokat vállalati pénztárak létesítésére buzdítsa, illetőleg az ily szándék megvalósítását ott, ahol arra tényleg szükség forog fenn, előmozdítsa. A Szövetség ily irányú működése eredménnyel is járt, amennyiben a múlt év folyamán két vállalati pénztár alakult. Működési körébe vonta a tagok érdekében való eljárást, mikor is úgy az Országos Pénztár, mint az Állami Hivatalnál a legteljesebb előzékenységgel találkozott, úgy hogy az e téren tapasztalt sikerre véli alapítani azt a törekvést, hogy a jövőben bizonyos közvetítő szerepet töltsön be mindazon ügyekben, amelyek tekintetében közös érdekek forognak fenn a betegsegélyző vállalati pénztárak és a munkásbiztosítási intézmény fórumai között.

A jelentés szerint erre a közvetítő szerepre annál nagyobb szükség van, mert az Országos Pénztár autonómiájának szervezetében bizonyos tendenciákkal találkoztak, amelyek kétségkívül a vállalati pénztárak ellen irányzottaknak bizonyultak és amelyekkel mindjárt jelentkezésük alkalmából szembehelyezkedni és a vállalati pénztárak jogosultságát, működésük hasznosságát kifejezésre juttatni tartották szükségesnek.

A Szövetség alapszabályszerű céljának, hogy a munkásbiztosítási törvényhozás tökéletesítését és a betegsegélyzés minél intenzivebb keresztülvitelét propagálja — ugyancsak eleget tett. E cél megvalósítása végett felkérték tagjaikat, terjesztenék be a munkásbiztosítási törvény életbeléptetése óta tett mindazon tapasztalásaikat, amelyek a törvény módosítását a gyáripar érdekeinek szempontjából igényelnék. Ez akció eredménye abban foglalható össze, hogy 10 vállalati pénztár igen becses anyagot gyűjtött egybe és küldött meg az Egyesületnek.

Az évi jelentés előterjesztése után a közgyűlés a jövő évi költségvetést állapította meg, majd a választások megtörténte után a gyűlést *Zsolnay Miklós* elnök zárszava rekesztette be.

Baleseti poliklinikának a budapesti kerületi munkásbiztosító pénztár székházában leendő felállítására vonatkozó országos pénztári határozatot az Állami Hivatal »egészségügyi és általános orvosi szempontból« nem találta jóváhagyhatónak. Az Országos Pénztár föltétlen szükségesnek tartván a poliklinika felállítását, felhatalmazást adott igazgatójának és főorvosának arra, hogy újabb tárgyalásokat kezdeményezzenek, s tegyék lehetővé, hogy a poliklinika esetleg az eredeti határozattól eltérő formában de mégis megvalósíttassék.

A szociális biztosítás bizottsága permanenciában. Az osztrák szociálisbiztosítás javaslatát tárgyaló reichsrati bizottság permanensnek jelentette ki magát. A bizottság ennél fogva a plenáris ülések szünetelésének idején is tárgyalhat. A bizottság mindemellett úgy határozott, hogy július és augusztusban pihen s csak augusztus közepén kezdi meg újból a tárgyalásokat, melyeket a plenáris ülések szünetelése idején is folytatni fog, hacsak tagjai a tartománygyűléseken nem lesznek elfoglalva.

Orvosok a centralizáció ellen. Az osztrák orvosok szövetsége beadványban fordult a belügyminiszterhez, melyben az ellen panaszkodik, hogy a bécsi betegsegélyző pénztárak szövetsége a környékre is kiterjesztette a működését s a szövetségbe bevonta a környékbéli kerületi és ipartestületi pénztárakat is.

A szövetség működésének kiterjesztése csak javíthatja az orvosi szolgálatot s ha ez ellen az orvosok szervezete tiltakozik, az nem nagyon jó világításba helyezi az illető szervezet törekvéseit.

Az üzemtulajdonos magángazdaságában előforduló balesetek kártalanítása. Az alsóausztriai munkásbalesetbiztosító intézet elhatározta, hogy czentül az olyan balesetek után is fizet kártalanítást, melyek az üzemtulajdonos vagy valamely üzemvezető magángazdaságában (háztartásában) végzett foglalkozásnál érik a különben biztosításra kötelezett munkást, ha az üzemtulajdonos, az összes ilyen munkálatokra eső bérösszeget is belefoglalja a munkabér-kimutatásba. Nem tekinthetők azonban ilyen magángazdaságban végzett munkáknak az olyan munkák, melyek az illetőnek keresetet eredményeznek, avagy melyek valamely üzemben (például mezőgazdaság) végeztenek.

A biztosítási hivatalnokok előképzettsége került szóba a porosz képviselőház egyik ülésén. *Tinkorn* képviselő kifejtette, hogy a Reichsversicherungsordnung életbeléptével tisztázni kell azt, hogy a biztosítási hivatalok (Versicherungsamt) megbízott hivatalnokai milyen kvalifikációval bírnak. A miniszteriumok feladata lesz az, hogy foglalkozzanak a kiképzés lehetőségeivel és felvilágosítsák a szociális törvényeket végrehajtó tisztviselőket, miképen szerezhetik meg a feltétlenül szükséges szakképzettséget. Felhívja az illetékes körök figyelmét a kölni közigazgatási főiskolára, mely a kereskedelmi főiskola egyik külön osztálya. E főiskola a szociális törvények végrehajtásával külön előadásokban foglalkozik. Szükségesnek és jogosnak véli, hogy a jogi képzettségű és mérvű kis diplomával bírók mellett e főiskola abiturensai is, valamint a gazdasági főiskolát végzettek is a szociális biztosítás hivatalnokai lehessenek különösen akkor, midőn igazolják a szociális biztosítás beható tanulmányozását. *Dr. Meister* kormánybiztos utal arra, hogy a biztosítási hivatalok egyelőre az országos tanács-hivatalok (Landratsamt) részei és így egyelőre ezekkel azonos előképzettséget kell megkövetelni, nem kétli azonban, hogy ha különleges előképzettség iratnék elő, a gazdasági főiskolák a többiekkel egyenrangúaknak fognak tekinteni.

Betegsegélyző pénztárak nagygyűlése. A németországi betegsegélyző pénztárak szövetsége f. évi augusztus hó 18—21-én tartja XIX. taggyűlését Kölnben. A gyűlésen tárgyalni fogják az ipari betegségek és a munkásbiztosítási törvény, a rokkantbiztosítási járulékoknak a betegsegélyezési pénztárak részéről való beszédése, a pénztárak és az orvosok, a pénztárak és a gyógyszerészek, valamint a pénztárak centralizációjának kérdését, továbbá a magánalkalmazottak biztosításáról szóló törvény és a szolgálati szabályzatok ügyét.

Betegsegélyző pénztári alkalmazottak szolgálati szabályzata. Az új német munkásbiztosítási törvény határozmányai szerint a betegsegélyző pénztárak kötelesek szolgálati szabályzatot alkotni, melyeket a felsőbb biztosítási hivatalok (Obersicherungsamt) hagynak jóvá. A törvénynek a betegsegélyző pénztárakra vonatkozó második könyve ugyan minden vajószínűség szerint csak 1914 január elsején fog életbe lépni, az életbeléptetéshez szükséges előmunkálatokat azonban az összes érdekeltek már megkezdték. A pénztári tisztviselők szervezete most egy minta szolgálati szabályzatot dolgozott ki, amelynek célja, hogy úgy a tisztviselők, mint az autonómia érdeke kellően megóvassanak. A mintaszabályzatot a pénztári tisztviselők egyesületének s a pénztárak szövetségének hivatalos lapja közli.

A munkásbiztosítási törvény ellen Angliában is hangulatot csinálnak s az életbeléptetés megnehezítésére törekednek azok, akik a biztosítás terheitől szabadulni szeretnének. A házi cselédek biztosítási kötelezettsége ellen nagy tiltakozó gyűlést rendeztek az arisztokrata hölgyek, amelyen meg akarták győzni a cselédeket a biztosításnak rájuk nézve káros voltáról. A protestáló hölgyeknek Lloyd George miniszter ugyancsak népgyűlésen felelt, melyen kijelentette, hogy a demokrácia legszebb feladata az, amit a biztosítási törvényekkel kezdeményezett s a legfőbb óhajta, hogy ez csak a kezdet legyen.

	JOGGYAKORLAT	
--	---------------------	--

BETEGSEGÉLYEZÉS.**Kölcsönösség orvosi költségek megtérítésénél — vitás kérdések eldöntése.**

I.

A győri ítéletábla 1912. június 17-én kelt 1911. Sp. I. 375/1. sz. végzése.

Végzés: A kir. ítéletábla a felebbezési bíróságnak 1911 január 29-én 1912. D. 10/2. sz. végzését megváltoztatja, a pergátló kifogásnak helyt ad és mind a két alsóbb bíróság ítéletének feloldásával a pert megszünteti.

Indokolás: A keresetből, valamint a felperesnek az 1911. Sp. I. 375/2. sz. jegyzőkönyvben foglalt előadásából kitűnik, hogy felperes, mint az alperes kerületi pénztár igazgatósága által megválasztott és a B) alatti »Egyezség« 7. a) pontja szerint »pénztári orvosnak« tekintendő szakorvos, alperessel létrejött megegyezése alapján követel díjazást orvosi ténykedéséért s ezen megegyezés szerinti díjazás tekintetében merültek fel a peres felek között a bírói döntés alá terjesztett vitás kérdések.

Az 1907. XIX. t.-c. 133. §-a értelmében a munkásbiztosító pénztárak és az orvosok között a pénztári orvosi teendők ellátása és a megegyezés szerinti díjazás tekintetében felmerülő vitás kérdésekben az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár e részben való hatásköre épségbentartása mellett az Állami Munkásbiztosítási Hivatal dönt s a 182. §. értelmében az egyezségből folyó magánjogi igényeknek rendes bírói úton való érvényesítése csak az Állami Munkásbiztosítási Hivatal döntése után foghat helyt. A törvénynek ezen rendelkezése értelmében a keresetbe vett követelés tárgyában a peres felek között felmerült jogvitát felperesnek előzetesen az Állami Munkásbiztosítási Hivatal döntése alá kellett volna terjesztenie. Minthogy felperes nem is állította, hogy a peres felek között vitás kérdésben az Állami Munkásbiztosítási Hivatal már döntött volna, az 1893: XVIII. t.-c. 27. §-ának 1. pontjára alapított pergátló kifogásnak az említett törvényszakasz első és utolsó előtti bekezdése értelmében helyt kellett adni.

II.

A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatalnak 1912 június 11-én kelt 4.120/912. sz. határozata.

Határozat: A m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal megállapítja, hogy a zs.-i kerületi munkásbiztosító pénztár köteles M. K. pénztári tag után orvosi költség címén 82 K-t a b.-i kerületi munkásbiztosító pénztárnak megtéríteni.

Megokolás: A b.-i kerületi munkásbiztosító pénztár a zs.-i kerületi munkásbiztosító pénztár 2.970/909. sz. a. kelt megkeresése alapján ennek tagját, M. K. betűszedőt betegségi segélyezésben részesítette. A b.-i kerületi munkásbiztosító pénztár ezen a címen a zs.-i kerületi munkásbiztosító pénztárral szemben felszámított tételek közül utóbbi az orvosi kezelés költsége fejében követelt 82 K megfizetését kifogásolta. A zs.-i kerületi munkásbiztosító pénztár megtérítési kötelezettségét azonban megállapítani kellett, mert a b.-i kerületi munkásbiztosító pénztár és orvosai között megkötött és a m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal által az 1908. évi május hó 14-én 1.244/908. sz. a. kelt intézkedésével nem kifogásolt orvosi egyezség 7. pontja szerint a b.-i kerületi munkásbiztosító pénztár orvosai a társpénztárak által a budapestihez utalt tagjaik gyógykezeléséért külön díjat számíthatnak fel, a felszámított összeg pedig nem haladja meg a belügyminiszter 135.000/900. sz. a. rendeletében megállapított díjtételeket.

Ezek a díjtételek pedig azért nyernek alkalmazást, mert az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár a megjelölt egyezség 7. pontjában említett országos díjtételeket eddig joghatályosan még meg nem állapította. Végül kiemeli a m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal, hogy a zs.-i társpénztárt nem mentesíti a b.-i kerületi munkásbiztosító pénztár joghatályos orvosszerződése alapján felmerülő orvosi kiadásainak megtérítése alól az a körülmény, amely szerint az előbb nevezett pénztár orvosszerződéséhez képest ennek orvosai

a társ-pénztári tagokat külön díjazás nélkül kezelik és amely szerint ennek következtében a zs.-i kerületi munkásbiztosító pénztár jogalap hiányában a társ-pénztári tagok orvosi gyógykezelése fejében nem szokott a társ-pénztáraktól megtérítést követelni.

Az 1907. évi XIX. t.-c. 7. §-ának j) pontjához. Tárgyaltatik B. E. önkéntes tag előterjesztése a b. kerületi munkásbiztosító pénztár igazgatóságának határozata ellen, melylyel B. E. önkéntes tagnak önként továbbfizetés iránti kérelme elutasítottatik.

Az országos pénztár határozata.

Az igazgatóság B. E. előterjesztésének helyt ad és nevezettnek önkéntes tagságra való jogosultságát megállapítja.

Indokolás. Megállapítást nyert, hogy B. E. 1907. évi március havában akkori munkaadójától kilépett s az 1897: XIV. t.-c. 33. §. 2. bekezdése alapján önként továbbfizető tag lett. 1907. év május havában B. E. önálló mester lett, a betegsegélyezési járulékot azonban 1907. év március havától kezdve megszakítás nélkül befizette egészen 1911. év július haváig, amikor is a b. pénztár arra való tekintettel, hogy B. E. segédszemélyzettel dolgozó iparos lett — a járulékok további befizetését nem fogadta el.

1907. év május havától kezdve B. E. önálló mesterré válván, önként továbbfizető tag nem maradhatott volna, ellenben az akkor érvényben volt alapszabályok 7. §-a szerint 70 napi időközben foganatosítandó kétszeri vizsgálat kedvező eredménye esetén megszerezhetette volna az önkéntes tagsági jogot.

A járulékoknak megszakítás nélküli befizetésén kívül megállapítja az igazgatóság B. E. egyéni lapjából és a b. pénztár felterjesztéséből, hogy B. E. 1907. május havától 1908. augusztus haváig (tehát több mint 70 napon át) a pénztártól segélyben nem részesült. Minthogy B. E.-től az önként továbbfizetésre való jogosultság megszűnése dacára orvosi vizsgálat s az önkéntes tagság szabályszerű megszerzése nélkül is elfogadta a pénztár éveken át a járulékokat s minthogy az a körülmény, hogy B. E. az önkéntes tagság szabályszerű megszerzésére nem utasított, ma már nem reperálható, mert ma már B. E. segédszemélyzettel dolgozó iparos s így az 1907: XIX. t.-c. 7. §-a értelmében önkéntes tagságot ma már nem szerezhethet; minthogy továbbá B. E.-től a járulékok akadály nélkül elfogadtattak és önálló iparossá válásától (1907. májusától) kezdve 70 napon át egészséges volt: az igazgatóság ez utóbbi két körülményt (járulékok befizetésének elfogadását és 70 napi egészséges állapotot) egy jelentőségűnek vette a régi alapszabályok 7. §-ában előírt feltételek teljesítésével s így meg kellett állapítania, hogy: B. E. az önkéntes tagságot az 1891: XIV. t.-c. 4. §-a alapján megszerezte s mivel B. az 1907. március 28-án kezdődött önkéntes továbbfizetést is beleszámítva, 1907. július 1-ső előtt 3 hónapon át pénztári tag volt: neki szerzett jogai vannak s ő az 1907: XIX. t.-c. §-ának j) pontja alapján önkéntes tagja lehet a b. pénztárnak, noha most segédszemélyzettel dolgozik is.

Igény elbírálása az elsőfokú határozat óta előfordult körülmények figyelembevételével.

A m. kir. áll. munkásbiztosítási hivatal 1912. iun. 12-én hozott 1912. P. 138/5. sz. ítélete.

Ítélet. A m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal a fölebbezésnek helyt ad, az I. bíróság ítéletét megváltoztatja és igénylőt gyógyintézetben való elhelyezése iránt az 1911. évi december hó 21. napján előterjesztett kérelmével elutasítja.

Megokolás. Igénylő, aki tüdőcsúcshurut miatt 1911. évi november hó 16. napjától kezdve táppénzes beteg volt, 1911. évi december hó 21. napján folyamodott gyógyintézetben való elhelyezéseért. Kérelmét az aradi kerületi munkásbiztosító pénztár igazgatósága, az orvosi tanács véleményéhez képest, 6522/911. sz. a. hozott határozatával elutasította.

Az I. bíróság azonban igénylő felebbezésének helyt adott, a pénztár igazgatóságának határozatát megváltoztatta, igénylőnek a szanatóriumi kezeléshez való igényét megállapította és a pénztárt kötelezte, hogy az igénylő szanatóriumi kezelésével felmerülő költségeket viselje. Az I. bíróság ítéletét az általa meghallgatott dr. A. L. orvosszakértőnek arra a pénztári orvosi tanácsával ellenkező véleményére alapította, amely szerint igénylőnek szanatóriumi kezelésétől gyógyulás remélhető.

A m. kir. munkásbiztosítási hivatal a pénztár felebbezése alapján fölülbíralt ítéletet megváltoztatta és a pörös igényt elutasította.

Igénylő ugyanis időközben az 1911. évi november hó 16. napján kezdődött és 1912. évi április hó 3. napján végződött husz héten át az alapszabályszerű segélyezést már kimerítette. (Országos pénztár alapszabályai 41. §.)

Igaz ugyan, hogy a segélyezési igényjogosultság rendszerint az igény előterjesztése idején fennforgó körülmények szerint nyer elbírálást; ehhez képest pedig igénylőnek 1911. évi december hó 21. napján, vagyis segélyezettetésének 36. napján az I. bírósági orvosszakértő véleményének helyessége esetén tényleg nem volt jogos igénye a kért segélyezési módra.

Minthogy azonban általános jogelv szerint minden kötelezettség és így a pénztár segélyezési kötelezettsége is megszűnik a teljesítéssel;

minthogy továbbá a pénztár segélyezési kötelezettsége időhatározmánnyal korlátozott, az időhatározmány — husz heti tartam — korlátai között pedig már is kiszolgáltatta a pénztár a kijáró segélyeket;

figyelemmel még arra is, hogy a hivatal a birói tanácsainak 17. sz. elvi határozata értelemben az ellátással járó fürdősegély és így a szanatoriumi ápolás tartamát is be kell számítani a táppénzigény jogszerű tartamába, amiből pedig következik, hogy a táppénz alapszabályszerű tartamának kimerítése után a pénztártól ugyanazon az alapon további ellátás már nem követelhető: mindezeknél fogva az igényt most már elutasítani és az ítélet értelmében határozni kellett.

*

Az állami hivatal ezen közölt ítélete sérti az ítélkezésnek azt az alapelvét, hogy az igényt minden bíróság a szerint a jogi állapot szerint bírálja el, amely a kereset idejében, az igény támasztásakor állott fenn. Ilyen módon a munkásbiztosítási bíraskodás bíraskodási jellege kérdéses. Lehet, hogy az anyagi igazság és a pénztár érdekei szempontjából helyes ez az ítélet, de még az állami hivatal által elvi álláspontként elfogadott hivatalbóli vizsgálat sem jelentheti az első fokú határozat óta történtek figyelembevételét. Ha azzal a ténnyel, hogy az állami hivatal ítélete bizonyos idővel később lép a dolog természetére szerint az első fokú határozat helyébe, a pénztárnak bizonyos anyagi érdekei sérelmezhetnek, p. o.: újabb segélyezés stb., ez a dolog természetéből folyik.

BALESETBIZTOSÍTÁS.

Visszatérítési igény a munkaadó mulasztása esetén.

A birodalmi bíróság 1911 jan. 25-én kelt ítélete.

Ítélet: A birodalmi bíróság alperest a kereset értelmében marasztalja.

Indokok: Alperes, ki mint fűrészmalomtulajdonos felperes Berufsgenossenschaft tagja volt. 15 éves fiát üzemében tanoncul alkalmazta. A fiú a munkánál elcsuszott, a körfűrésznel súlyos sérülést szenvedett és ezért felperes Berufsgenossenschaft havi 16.70 márka járadékot állapított meg. Felperes az ipari balesettörvény 136. §-a alapján alperes visszatérítési kötelezettségét vitatja, mert a balesetek elhárítása céljából megállapított szabályok ellenére a még 17 éven aluli fiút a körfűrész mellett alkalmazta és így gondatlanságával a balesetet okozta. Az Oberlandesgericht felperest keresetével elutasította, mert beigazolta, hogy a fiú testi és szellemi fejlődésénél fogva akár 18 évesnek is beillett volna és ezért a szabályzat áthágása menthetőnek vehető. A birodalmi bíróság a másodbíróság ezen álláspontját nem tehetette magáévá.

A gondatlanság kérdése az ip. b. b. t. 116. §-a értelmében bűnügyi alapelvek szerint ítélendő meg. A kérdés tehát az, elkövetett-e alperes minősített gondatlanságot? Ezen kérdésre a jelen esetben csak igenlőleg lehet válaszolni.

A Berufsgenossenschaft által törvényes hatáskörben kiadott balesetelhárítási szabályok nemcsak útmutatások vagy tanácsok jelentőségével bírnak, hanem a B.-G. tagjai részére kötelezők, ezek betartása kényszereszközökkel van biztosítva és be nem tartásuk esetén a B.-G.-nak bírságolási joga van. Ha különösen, mint ez esetben, fiatal munkások alkalmazása tekintetében *határozott tilalom* mondatott ki, a tagok köteleessége ezen tilalom feltétlen respektálása. Ha a szabályok be nem tartása által baleset idéztetett elő, az üzemvállalkozóval szemben jogosan állapítható meg, hogy gondatlanságot követett el és ezért a b. t. k. 230. §. 2. szak., illetőleg 222. §. 2. szak. értelmében felelős. A felelőzési bíróság tulságos súlyt helyez arra, hogy a fiú tizennyolc évesnek látszott. Tényleg csak 15 éves volt. Arra nézve, hogy a munkás bizonyos üzemi veszélyeket

elhárítson, nem fontos testi ereje, ügyessége és szellemi képessége, hanem inkább a *tapasztalat* és *gyakorlat*. Ezt egy 15 éves fiú, ki körülbelül fél év óta dolgozik az üzemben, nem sajátíthatta el oly nagy mértékben, mint egy 17 éves, ki már néhány tanuló éven keresztül az üzemben dolgozott és kinél már több körültekintés és higgadtság feltételezhető, mint egy 15 éves kezdőnél.

Alperes ismerte a többszörösen említett balesetek elhárítása céljából kiadott szabályokat, vagy legalább is ismernie kellett volna.

Ha alperes azt állítja, hogy a szabályokat tartalmazó küldeménynek, mint *nyomtatványnak* nem tulajdonított fontosságot és így figyelemre nem méltatta, akkor ez a tény nem mentesíti a felelősség alól.

Az üzemi baleset fogalmához.

A m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal 1912 június 12-én kelt 1910. P. 448/7. számú ítélete.

Ítélet: A m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal a fölebbezést elutasítja és az I. bíróság ítéletének a táppénz és temetkezési segély tárgyában tett rendelkezését pedig helybenhagyva, az időleges járadék tárgyában tett rendelkezését pedig megváltoztatva, kötelezi az országos munkásbetegsegélyző és balesetbiztosító pénztárt, hogy az 1908. évi december hó 15-ik napján... balesetet szenvedett...

Megokolás: A felső bíróság az I. bírósági ítélet megállapításait néhai U. J. biztosított jogállása, üzemi balesete és halálának, valamint ezt megelőző betegségének a balesettel való okozati összefüggése tárgyában az idevonatkozólag helyesen felhozott adatok alapján szintén bizonyítottanak fogadta el. Az okozati kapcsolatot a felső bíróság annál is inkább bizonyítottanak találta, mert a fölebbviteli eljárás során az állami munkásbiztosítási orvosi tanács is azt a véleményt nyilvánította, hogy U. J. halált okozott betegsége az elszenvedett balesettel okozati összefüggésbe hozható.

E vélemény szerint nem csak a tanuvalomások, de az a körülmény is, hogy nevezett a baleset elszenvedéséig a nagy fáradsággal járó kavicsbordó és rakodó munkát zavartalanul végezte, amellel bizonyítanak, hogy az elhalt a baleset megtörténteig egészséges volt. U. J. baleseténél a hasfalakban is kimutatott, vérömléseket okozó sérülést szenvedett és a kórházban hasa általában nagyon érzékeny volt; ebből a tünetből pedig bizonyosan következtethető, hogy a hasüri zsigerek is megsérültek és azok falazatában a bélfodorban is vérömlenyek keletkeztek, melyek az emészthető csatorna vérkeringését és táplálkozását megzavarták és esetleg a belekben fekélyképződéshez vezettek. Ily körlefoiyás még a leggondosabb orvosi kezelés és ápolás mellett is bekövetkezik és alkalmas talajul szolgálhat a gömőkórnak a belekben való megtelepedésre és innen a szervezet egyéb részeire való átterjedésére is.

Misem természetesebb tehát, mint az, hogy ily súlyos bántalom kifejlődése kedvezőtlen egészségügyi viszonyok és rossz táplálkozás mellett még inkább kifejlődhetik. A bal karnak az orvosilag első ízben 1909. évi február hó 17. napján megállapított izomsorvadással járt benuváása hasonlóan a balesettel hozható összefüggésbe. Az izmok, idegek, esetleg a vállizület zuzódása a baleset elszenvedése után a hasfalak és a has nagyobb fájdalmával járó zuzódása mellett elkerülhetette a beteg és kórházi orvos figyelmét, vagy esetleg csak jelentéktelen, muló, figyelemre nem méltatott ütődésnek minősítették, a komolyabb következmények pedig csak később fejlődtek ki.

E szakértői vélemény és az I. bíróság által már méltatott egyéb adatok és bizonyítékok alapján a felső bíróság bizonyítottanak látta, hogy néhai Ujfalusi János az 1908. évi december hó 15-ik napján szenvedett balesete következtében az 1908. évi december hó 16-ik napjától 31-ik napjáig tartott kórházi ápoláson túl haláláig keresetképtelen beteg volt.

MUNKAVISZONY.

Befizetett nyugdíjjárulékok visszatérítése bányatárládáknál.

A m. kir. Curia 1912. évi április hó 26-án kelt 5.171/911. sz. ítélete.

A kir. Curia: A kir. tábla ítéletét helybenhagyja.

Indokok: Az nem vitás a peres felek közt, hogy felperes 10 évnél kevesebb ideig volt az alperesi társzláda tagja, hogy ez alatt az idő alatt a keresetbe vett összeget fizette be az alperesnél, hogy továbbá felperes a szolgálattól a

Igénylő ugyanis időközben az 1911. évi november hó 16. napján kezdődött és 1912. évi április hó 3. napján végződött husz héten át az alapszabályszerű segélyezést már kimerítette. (Országos pénztár alapszabályai 41. §.)

Igaz ugyan, hogy a segélyezési igényjogosultság rendszerint az igény előterjesztése idején fennforgó körülmények szerint nyer elbírálást; ehhez képest pedig igénylőnek 1911. évi december hó 21. napján, vagyis segélyeztetésének 36. napján az I. bírósági orvosszakértő véleményének helyessége esetén tényleg nem volt jogos igénye a kért segélyezési módra.

Minthogy azonban általános jogelv szerint minden kötelezettség és így a pénztár segélyezési kötelezettsége is megszűnik a teljesítéssel;

minthogy továbbá a pénztár segélyezési kötelezettsége időhatározmánnyal korlátozott, az időhatározmány — husz heti tartam — korlátai között pedig már is kiszolgáltatta a pénztár a kijáró segélyeket;

figyelemmel még arra is, hogy a hivatal a birói tanácsainak 17. sz. elvi határozata értelemben az ellátással járó fürdősegély és így a szanatoriumi ápolás tartamát is be kell számítani a táppénzigény jogszerű tartamába, amiből pedig következik, hogy a táppénz alapszabályszerű tartamának kimerítése után a pénztártól ugyanazon az alapon további ellátás már nem követelhető: mindezeknél fogva az igényt most már elutasítani és az ítélet értelmében határozni kellett.

*

Az állami hivatal ezen közölt ítélete sérti az ítékezésnek azt az alapelvét, hogy az igényt minden bíróság a szerint a jogi állapot szerint bírálja el, amely a kereset idejében, az igény támasztásakor állott fenn. Ilyen módon a munkásbiztosítási bíraskodás bíraskodási jellege kérdéses. Lehet, hogy az anyagi igazság és a pénztár érdekei szempontjából helyes ez az ítélet, de még az állami hivatal által elvi álláspontként elfogadott hivatalbóli vizsgálat sem jelentheti az első fokú határozat óta történtek figyelembevételét. Ha azzal a ténnyel, hogy az állami hivatal ítélete bizonyos idővel később lép a dolog természetére szerint az első fokú határozat helyébe, a pénztárnak bizonyos anyagi érdekei sérelmeztetnek, p. o.: újabb segélyezés stb., ez a dolog természetéből folyik.

BALESETBIZTOSÍTÁS.

Visszatérítési igény a munkaadó mulasztása esetén.

A birodalmi bíróság 1911 jan. 25-én kelt ítélete.

Ítélet: A birodalmi bíróság alperest a kereset értelmében marasztalja.

Indokok: Alperes, ki mint fűrészmalomtulajdonos felperes Berufsgenossenschaft tagja volt. 15 éves fiát üzemében tanoncül alkalmazta. A fiú a munkánál elcsuszott, a körfűrésznel súlyos sérülést szenvedett és ezért felperes Berufsgenossenschaft havi 16.70 márka járadékot állapított meg. Felperes az ipari balesettörvény 136. §-a alapján alperes visszatérítési kötelezettségét vitatja, mert a balesetek elhárítása céljából megállapított szabályok ellenére a még 17 éven aluli fiút a körfűrész mellett alkalmazta és így gondatlanságával a balesetet okozta. Az Oberlandesgericht felperest keresetével elutasította, mert beigazoltott, hogy a fiú testi és szellemi fejlődésénél fogva akár 18 évesnek is beillett volna és ezért a szabályzat áthágása menthetőnek vehető. A birodalmi bíróság a másodbíróság ezen álláspontját nem tehetette magáévá.

A gondatlanság kérdése az ip. b. b. t. 116. §-a értelmében bűnügyi alapelvek szerint ítélandó meg. A kérdés tehát az, elkövetett-e alperes minősített gondatlanságot? Ezen kérdésre a jelen esetben csak igenlőleg lehet válaszolni.

A Berufsgenossenschaft által törvényes hatáskörben kiadott balesetelhárítási szabályok nemcsak útmutatások vagy tanácsok jelentőségével bírnak, hanem a B.-G. tagjai részére kötelezők, ezek betartása kényszereszközökkel van biztosítva és be nem tartásuk esetén a B.-G.-nak bírságolási joga van. Ha különösen, mint ez esetben, fiatal munkások alkalmazása tekintetében *határozott tilalom* mondatott ki, a tagok kötelessége ezen tilalom feltétlen respektálása. Ha a szabályok be nem tartása által baleset idéztetett elő, az üzemvállalkozóval szemben jogosan állapítható meg, hogy gondatlanságot követett el és ezért a b. t. k. 230. §. 2. szak., illetőleg 222. §. 2. szak. értelmében felelős. A felelősségi bíróság tulságos súlyt helyez arra, hogy a fiú tizenhét évesnek látszott. Tényleg csak 15 éves volt. Arra nézve, hogy a munkás bizonyos üzemi veszélyeket

elhárítson, nem fontos testi ereje, ügyessége és szellemi képessége, hanem inkább a *tapasztalat* és *gyakorlat*. Ezt egy 15 éves fiú, ki körülbelül fél év óta dolgozik az üzemben, nem sajtáíthatta el oly nagy mértékben, mint egy 17 éves, ki már néhány tanuló éven keresztül az üzemben dolgozott és kinél már több körültekintés és higgadtság feltételezhető, mint egy 15 éves kezdőnél.

Alperes ismerte a többszörösen említett balesetek elhárítása céljából kiadott szabályokat, vagy legalább is ismernie kellett volna.

Ha alperes azt állítja, hogy a szabályokat tartalmazó küldeménynek, mint *nyomatványnak* nem tulajdonított fontosságot és így figyelemre nem méltatta, akkor ez a tény nem mentesíti a felelősség alól.

Az üzemi baleset fogalmához.

A m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal 1912. június 12-én kelt 1910. P. 448/7. számú ítélete.

Ítélet: A m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal a fölebbezést elutasítja és az I. bíróság ítéletének a táppénz és temetkezési segély tárgyában tett rendelkezését pedig helybenhagyva, az időleges járadék tárgyában tett rendelkezését pedig megváltoztatva, kötelezi az országos munkásbetegsegélyző és balesetbiztosító pénztárt, hogy az 1908. évi december hó 15-ik napján... balesetet szenvedett...

Megokolás: A felső bíróság az I. bírósági ítélet megállapításait néhai U. J. biztosított jogállása, üzemi balesete és halálának, valamint ezt megelőző betegségének a balesettel való okozati összefüggése tárgyában az idevonatkozólag helyesen felhozott adatok alapján szintén bizonyítottnak fogadta el. Az okozati kapcsolatot a felső bíróság annál is inkább bizonyítottnak találta, mert a fölebbviteli eljárás során az állami munkásbiztosítási orvosi tanács is azt a véleményt nyilvánította, hogy U. J. halált okozott betegsége az elszenvedett balesettel okozati összefüggésbe hozható.

E vélemény szerint nem csak a tanuvallomások, de az a körülmény is, hogy nevezett a baleset elszenvedéséig a nagy fáradtsággal járó kavicsbordó és rakodó munkát zavartalanul végezte, amellel bizonyítanak, hogy az eihalt a baleset megtörténteig egészséges volt. U. J. baleseténél a hasfalakban is kimutatott, vérömléseket okozó sérülést szenvedett és a kórházban hasa általában nagyon érzékeny volt; ebből a tünetből pedig bizonyosan következtethető, hogy a hasüri zsigerek is megsérültek és azok falzatában a bélfodorban is vérömlenyek keletkezettek, melyek az emészthető csatorna vérkeringését és táplálkozását megzavarták és esetleg a belekben fekélyképződéshez vezettek. Ily kórfolyás még a leggondosabb orvosi kezelés és ápolás mellett is bekövetkezhetik és alkalmas talajul szolgálhat a gömőkórnak a belekben való megtelepedésre és innen a szervezet egyéb részeire való áttérjedésére is.

Misem természetesebb tehát, mint az, hogy ily súlyos bánatalom kifejlődése kedvezőtlen egészségügyi viszonyok és rossz táplálkozás mellett még inkább kifejlődhetik. A bal karnak az orvosilag első ízben 1909. évi február hó 17. napján megállapított izomsorvadással járt bénulása hasonlóan a balesettel hozható összefüggésbe. Az izmok, idegek, esetleg a vállizület zuzódása a baleset elszenvedése után a hasfalak és a has nagyobb fájdalmával járó zuzódása mellett elkerülhette a beteg és kórházi orvos figyelmét, vagy esetleg csak jelentéktelen, muló, figyelemre nem méltatott ütődésnek minősítették, a komolyabb következmények pedig csak később fejlődtek ki.

E szakértői vélemény és az I. bíróság által már méltatott egyéb adatok és bizonyítékok alapján a felső bíróság bizonyítottnak látta, hogy néhai Ujfalusi János az 1908. évi december hó 15-ik napján szenvedett balesete következtében az 1908. évi december hó 16-ik napjától 31-ik napjáig tartott kórházi ápoláson túl haláláig keresetképtelen beteg volt.

MUNKAVISZONY.

Befizetett nyugdíjjarulékok visszatérítése bányatárládáknál.

A m. kir. Curia 1912. évi április hó 26-án kelt 5.171/911. sz. ítélete.

A kir. Curia: A kir. tábla ítéletét helybenhagyja.

Indokok: Az nem vitás a peres felek közt, hogy felperes 10 évnél kevesebb ideig volt az alperesi társláda tagja, hogy ez alatt az idő alatt a keresetbe vett összeget fizette be az alperesnél, hogy továbbá felperes a szolgálatból a

saját hibáján kívül bocsáttatott el, hogy végül felperesnek alperessel szemben az alperesi alapszabályok szerint nyugbérhez nincs jogosultsága. Ezek szerint felperesre nézve az alperesi alapszabályokhoz képest a helyzet az volna, hogy felperes, habár őt a saját hibáján kívül bocsátotta el a bányatulajdonos, egyedül abból az okból, mert ez az elbocsátás a 10 év letelte előtt néhány hónappal történt, nemcsak, hogy nyugbérhez nem juthat, hanem keresményének a nyugbér alapra visszatartott részét is csak akkor nyerheti vissza, ha alperes ezt a saját tetszésétől függőleg engedélyezi, vagyis a társládai alapszabályok szerint a bányatulajdonos tetszésétől függ a bányamunkásnak az az életsorsa, hogy nyugbérképességhez szükséges tizedik év utolsó hónapjaiban a munkást ennek hibáján kívül a szolgálatból elbocsássa, őt ily módon a társ-pénztári tagságtól, a nyugbérhez való igénytől megfosztsza és a nyugbér-alapra befizetett összeget a társ-pénztár megtartsa.

Az a szerződéses jogviszony azonban, amelyben az egyik fél a másik önkényének akként van alávetve, hogy a munkaképtelenség napjaiban való megélhetés biztosíthatása okából befizetett összeg is a másik fél tiszta önkényétől függőleg tőle elvonható, az osztó igazsággal annyira ellenkezik, hogy ahhoz a jogszolgáltatató bíróság segédkezet nem nyújthat.

És minthogy a fentebb előadottak figyelembevételével mellett nem alkalmazhatja a bíróság ennek a pernek az elbírálásánál az alperesi alapszabályok 21. cikkének a vonatkozó intézkedéseit, a másodbíróság ítéletét a per főtárgyára nézve ezekből az okokból kellett helybenhagyni.

II.

A m. kir. Curia 1912 április 26-án kelt 5.246/911. sz. ítélete.

A fehértemplomi kir. törvényszék: A keresetet elutasítja.

Indokok: Felperes 1891—1910-ig az O. M. Á. V. szénbányászatánál volt alkalmazva és 1910 május 1-én a szolgálatból a saját elhatározásától független körülmények miatt az O. M. Á. V. részéről szabályszerű felmondás után elbocsáttatott. Felperes ezen szolgálatából folyólag 1897 augusztus 1-től 1910 május 31-ig az alperesi társládának rendes fizető tagja volt és a 154 hónapon át az alperes társláda nyugbérpénztárába 498 koronát fizetett be. Felperes kérte az alperest ezen tőkének és járulékainak a megfizetésére kötelezni, azt állítván, hogy, habár az alperes társláda alapszabályai szerint az elbocsáttatásával joga nyílt ahhoz, hogy a társláda nyugbérpénztárába általa befizetett összegnek kamat nélküli megtérítését igényelhesse, alperes annak megtérítését megtagadta. Alperes a kereset elutasítását kéri, mert éppen az alapszabályok értelmében volt és van joga a felperes által a nyugbérpénztárba befizetett összegnek visszatérítését a központi bizottságnak határozata alapján megtagadni. A kereset el volt utasítandó. A keresetbe vett jog az alperes társláda alapszabályainak 21. §-a értelmében bírálendő el. A jelen esetben az idézett §. 5—6. és 7. pontjai irányadók, mert felperes a szolgálatból való elbocsáttatása idejében a nyugbérképességhez szükséges, az alapszabályok 29. §. a) pontjában megállapított 10 évi tagsági évvel bír. A 21. §. 5. pontja szerint felperesnek úgy a saját, valamint netaláni neje és törvényes gyermekei alapszabályszerűleg szerzett igényei a keresetképtelenség esetén az elbocsáttatása után is teljes épségben fenmaradnak, vagyis felperesnek maga személyét illetőleg, amennyiben a 29. §-ban meghatározott keresetképtelensége akár máris beállott, akár később be fog állani, az a joga van, hogy a 30. §. értelmében megállapítandó nyugbérét igényelhesse, alperesnek pedig az a kötelessége, hogy azt felperesnek kiszolgáltassa.

Nem kötelezhető azonban alperes arra, hogy a felperes által az alperes nyugbérpénztárába befizetett összeget felperesnek visszatérítse: mert az alapszabályok 21. §. 6. pontja szerint felperes ezen összegnek kamat nélküli visszatérítését úgy a saját, mint netaláni neje és törvényes gyermekei nyugbér- és illetve nevelési járulék iránti igényeinek végkielégítéseként alperes központi bizottságánál kérelmezheti és illetve kérelmezhetette ugyan, de ezen kérelemnek teljesítése a 7. pont szerint alperes központi bizottságának engedélyezésétől függően és az engedély megadása vagy megtagadása kérdésében való hozatalára nézve az alapszabályok a bizottságot nem korlátozván, alperes a nyugbérpénztárba felperes által befizetett összegek visszatérítését központi bizottságának a visszatérítést nem engedélyező határozata alapján jogosan tagadja meg. (1911 június 28. 8.260/911.)

A temesvári kir. tábla: Az első bíróság ítéletét indokainál fogva és azért is helybenhagyja, mert felperesnek alperessel szemben való nyugdíjigénye a felperes befizetései alapján épségben fennállván, felperes azt, hogy alperes a felperesi nyugdíjigényen túl még a felperes által befizetett kereseti tagsági díjakat is visszatérítse, jogszerűen nem követelheti. (1911 október 18. 1.578/1911.)

A királyi Curia: A másodbíróság ítéletét az első bíróság ítéletében foglalt indokok alapján helybenhagyja.

ORVOSI VÉLEMÉNYEK.

Kisebb mérvű lábzúzódás után fellépő s ötödnappra halálos kimentelűvé vált alkoholos delirium közt az okozati összefüggés nem zárható ki.¹ P. J. 31 éves raktári munkásnak, az 1910 november 26-án kelt balesetbejelentés adatai szerint, ugyanazon napon, d. u. 4 órakor, heremagnak kocsira való rakásánál, a zsákkal elesve, bal lába megrándult, sérülése miatt a mentők a R. kórházba szállították, ahol »zúzódás a bal lábfejen« kórismével vették ápolás alá, az iratokhoz mellékelte kezelőorvosi zárójelentés szerint bal lábfejen külső sérülésnek semmi nyoma nem látszik, a III. lábközépcsont felett, egykoronásnyi területen, tapintással való vizsgálatnál sérültigen nagy érzékenységről panaszkodik, a gyógykezelés tartama alatt delirium tremens és dühöngés lépett fel nála, betegségének 5-ik napján, 1910 nov. 30-án elhalt.

P. J., akit a sérülés napján este 1/210 órakor D. J. rendőr kihallgatott, panasolta, hogy zsákolás közben egy zsák gabonával megcsúszott és elesett, bal lábán és derekán szenvedett zúzódást. K. J. mérlegmester 1912 ápr. 18-án tanuként kihallgattatván vallja, hogy P. J. 1910 nov. 26-án felügyelete alatt dolgozott, 8 napszámossal együtt zsákolással foglalkozott, napközben látta, amint P. J. a raktárból a kocsihoz egy zsákot vitt s a zsákkal együtt leült, mikor megkérdezte, hogy mi baja van, azt feelve: »semmi«, a zsákot feltette a kocsi s tovább dolgozott estig. P. J. állandóan ivott pálinkát, dühöngő vagy izgága nem volt, mindig rendesen lehetett vele beszélni, azonban az ital hatása állandóan, a jelzett napon is, látszott rajta. Tanu határozottan állítja, hogy P.-t sérülés nem érte, sőt amikor el akarta őt a munkából küldeni, kijelentette, hogy semmi baja nincs s tovább dolgozott.

A R. kórház alorvosa és igazgatója által 1912 május 13-án kiállított láttelelet szerint P. J.-t 1910 nov. 26-án mentők szállították a kórházba, felvételekor panasolta, hogy munkaközben megcsúszott és hogy egy súlyos vasdarab esett lábfejeére, a bal lábfej háti felszine tapintásra igen érzékeny, de külső sérülésnek semmi nyoma nem volt látható, a beteg 1910 nov. 30-án delirium tremens tüneteiben meghalt, az orvosrendőri boncolás elrendeltetett.

1910 dec. 1-én P. J. 31 éves, hullája boncolásáról felvett jegyzőkönyv tartalma: »septicaemia cryptogenes, haemorrhagiae pulmonum disseminatae, emolilitio pulposa lienis, degeneratio parenchymatosa myocardii, oedema pulmonum«, a boncjegyzőkönyv külső sérülésre való utalást nem tartalmaz.

A R. kórház alorvosa és igazgatója által 1912 máj. 24-én kiállított értesítés szerint P. J.-nál a »delirium tremens« diagnózisát oly tünetek alapján tették, amelyek alkoholos eredetre mutatnak.

Vélemény. P. J. raktári munkást a balesetbejelentés adatai szerint 1910 nov. 26-án d. u. 4 órakor munkaközben baleseti sérülés érte, rakodás közben zsákkal elesett és bal lába megrándult. Sérüléséről K. J. mérlegmester, akinek felügyelete alatt dolgozott, tudomással nem bír, sőt a baleset megtörténtét határozottan tagadásba veszi azzal a kijelentéssel, hogy látta, amikor P. a zsákkal leült, kérdezősködésére azt felelte, hogy semmi baja s tiltakozott, amikor haza akarta küldeni. Ugyazon a napon P. J.-t mentők szállították a R. kórházba, a kihallgatása végett megjelent rendőr és a kórházi orvosok előtt panasolta, hogy baleset érte: a rendőrnek azt mondta, hogy egy zsák gabonával megcsúszott, elesett, bal lábán és derekán zúzódást szenvedett, kezelőorvosai pedig a látteleletben azt írják, hogy munkaközben megcsúszva, állítólag súlyos vasdarab esett lábára. Ez az utóbbi kijelentés, nézetem szerint, tévedésből származhatik, mert zsákoláshoz vasszerszám nem szükséges, valószínű tehát, hogy P.-nak a rendőr előtt tett nyilatkozata autentikus. A mérlegmesternek az az állítása, hogy P. J.

¹) A Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár balesetvizsgáló osztályáról. Főorvos: dr. Friedrich Vilmos, egy. m. tanár.

»állandóan« ivott pálinkát, az ital hatása rajta »állandóan« látszott: elfogadhatóvá teszi az orvosi látélet azon kijelentését, mely szerint P. J.-nál a delirium tremens és dühöngés a klinikai tünetek alapján alkoholos eredetűnek tekintett. A R. kórház orvosai P. J.-nál sérülésre valló objektív elváltozásokat nem észleltek, megjegyzik azonban, hogy a bal lábfej háti felülete egykoronásnyi területen tapintással való vizsgálatnál igen érzékeny volt. — A boncjegyzőkönyv külső sérülésre valló utalást nem tartalmaz. Ezen adatok alapján csak arra lehet következtetni, hogy ha baleseti sérülés tényleg érte P. J.-t, az más alig lehetett, mint rándulás a lábtő- és lábközépcsontok közti ízületek valamelyikében. A hulla felboncolása rejtett származású evvérüség, a tüdőben szétszórt vérömlenyeket, tüdővizenyőt, a lép terimbelének lágyulását, a szív izomzatának terimbeles elfajulását derítette ki. A boncoló-orvos által is »rejtett eredetűnek« mondott evvérüség származására nézve a kórházi orvosok észleletei sem adnak útbaigazítást. A feltevésnek mezejére lépve sejteni lehetne, hogy a bal láb háti felületén leírt, egykoronásnyi területre kiterjedő érzékenység a lábtő- vagy lábközépcsontok közti ízületek valamelyikében fellépett genyes lobosodásnak volt tünete s mint ilyen, általános evvérüségnek részjelensége, ha a kórházi orvosok zárójelentésükben vagy látéletükben lázas mozgalmakról vagy a szervezet egyéb részein fellépett hasonló lobosodásokról említést tettek volna. Ennek hiányában a boncoló-orvos által is »rejtett eredetűnek« mondott evvérüség származása továbbra is rejtélyesnek kell, hogy tekintessék.

K. J. mérlegmesternek azon kijelentése után, hogy P. J. »állandóan« ivott pálinkát és annak hatása »állandóan« meglátszott rajta, következtetjük, hogy P. tényleg alkoholizmusban szenvedett s ennek folyamánya volt a kórházi ápolás idejében fellépett dühöngés és delirium tremens, ami a szív izomzatának elfajulása következtében, a kórházi ápolás 5-ik napján halálát okozta.

Általánosan ismert tapasztalati tény, hogy alkoholizmusban szenvedők külső sérülés után ágyba kerülve, a megszokott alkoholmennyiséget nélkülözve, igen gyakran válnak delirium tremens áldozatává. Ezeknek előrebocsátása után ki kell jelentenem, mely szerint annak lehetőségét, hogy P. J. 1910 nov. 26-án zsákhordásközben megcsúszva a bal lábtő- vagy lábközépcsontok ízületeinek valamelyikében rándulást szenvedett, e miatt kórházba kerülve itt a sérülésnek az idegrendszerre gyakorolt káros hatása és a megszokott alkoholmennyiségnek hiánya következtében delirium tremensbe esett s ez a szív izomzatának elfajulása révén halálát okozta: ily értelemben tehát a valószínűsítettnek vett baleseti sérülés és a halálos kimenetelű betegség közt a közvetett okozati összefüggés fenforgását kizárhatónak nem tartom.

A „Munkásügyi Szemle“ kiadása

A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS KÉZIKÖNYVE

A betegsegélyezés és balesetbiztosítás teljes joganyagának feldolgozásával írta: Dr. HALÁSZ ALADÁR ügyvéd, az Országos Pénztár ügyész-titkára

most jelent meg.

Második teljesen átdolgozott kiadás. ■ ■ Ára vászonkötésben 6 korona.
Megrendelhető a kiadóhivatalban (Budapest II., Fő-utca 23.) és minden könyvkereskedésben

HUNGÁRIA

**ÁLTALÁNOS BIZTOSÍTÓ
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG**

BUDAPEST, IV., Károly-körút 2. ■ ■ Részvénytőke: 6,000.000 korona.
KARTELLEN KIVÜL köt tűz-, élet-, baleset-, betörés-, szavatosság-,
jég-, üveg- és állatbiztosításokat. — TELEFON: 153-98. SZÁM.

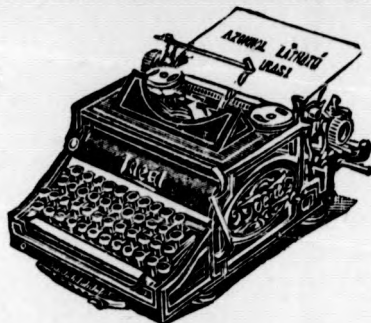
A szerkesztésért felelős: KIS ADOLF. — Főmunkatárs: Dr. SASVÁRI JÓZSEF.

Ideal

írógép

absolut látható irással.

Igen
célszerű
beteg-
pénz-
tárak
részére.

Vezérképviselet

SCHOTT H. ÉS DONNATH

cs. és kir. udvari szállítók
BUDAPEST, VI. KER., ANDRASSY-UT 53. SZ.

AEROLITH

KIS J. JENŐ

okl. mérnök szabadalma

Az „AEROLITH“

a modern építkezésnek *építőköve*,
mellyel nemcsak *gyorsan* és *olcsón*,
de az *egészségügyi* követelmények-
nek legmegfelelőbben lehet épít-
kezni.

Az „AEROLITH“-

falak szárazak, szellőztethetők és
kivül-belül bármely módon még
kiégetéssel is desinficiálhatók.

Az „AEROLITH“

ezért kiválóan alkalmas kórházak,
iskolák, munkáslakások, műhelyek
stb. építésére.

Bővebb felvilágosítással készségesen szolgál

KIS J. JENŐ

okl. mérnök, építési vállalkozó, szab.
Aerolith-, cementárú- és
terracit-gyáros

Budapest, V., Pozsonyi-út 1.

„MATADOR“

RUGGYANTA ÉS

BALATAMŰVEK

RESZV.-TÁRS.

POZSONY-LIGETFALU.

*Műszaki ruggyanta-
árúk és balataszif-
gyártása.*

Kizárólag viszonteladókkal dolgozunk.

Vezérképviselet és raktár

BARTA GYŐZŐ

Budapest, VI., Dávid-utca 1/B.

»Hunnia« magyar géptömítő- anyag-gyár részv.-t.

BUDAPESTEN, V. kerület, Visegrádi-utca 17-ik szám.

GYÁRT: Mindennemű tömítőanyagokat, szivattyúk, compressorok,
valamint alacsony-, magasnyomású és túlhevített gőzgépekhez. =

Különl.: »Hunnia« magasnyomású tömítőlemez.

A magyar királyi államvasútak, állami,
kincstári és városi üzemek szállítója.

Hazai gyártmány!

GUGLER ÉS FORRAY

Budapest, V., Váci-út 162.

Szállít **acélöntvényeket**

minden célra, kiváló szívós és hólyagmentes minőségben,

KOVÁCSOLHATÓ LAGYVASÖNTVÉNYVEKET

főleg tömeggyártási árút legjobb minőségben saját és beküldött minták vagy rajzok után. Mindennemű megmunkálások elfogadtatnak.

SEMPERIT GUMMIWERKE

G. m. b. H. WIEN.

Automobil-, kocszi- és motor-pneumatik kocsikerék-gummi

Vezérképviselő és raktár:

SALZBERGER SAMU
VI. ker., Andrásy-út 20. szám.

Használjunk csak **Bagoly és Emte** írógépszalagot,

mert azok a legjobbak.

Minden írógépkereskedőnél kaphatók.

Müller Testvérek
vegészeti gyár BUDAPEST.

KOVALD FEST, TISZTIT.

GYÁR és FŐÜZLET: VII. SZÖVETSÉG-U. 35-37.
BUDAPEST.

Gyűjtőtelepek a székesfőváros minden részén. || Képviselőtek a vidék legtöbb városában.

TELEFON 58-45 és 128-13.

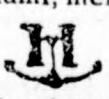
HIRMANN FERENC

FEMONTODE, RÉZ- ÉS ÉRCMŰÁRÚGYÁRA
BUDAPEST VII., CSÁNYI-U. 7-9.

KÉSZÍTEK mindennemű szerelvényeket, víz-, gőz-, légszusz- és fűrdőberendezések részére. Szőlő- és pincégazdasági gépeket és eszközöket. Szivattyukat. Vasuti kocszi- és hajó-szerelvényeket. Kereskedelmi réz- és vas-súlyokat. Öntvényeket minden ötvözet szerint. Allandóan raktáron: vízvezeték szerelvények, kovácsolt és öntöttvas-csővek. Öntöttvas tüdőkádadak és zománczott kiöntők. Egész-szerű berendezések. Fayence-árúk.

Aki igazán SZALAMIT akar venni, jó és ízletes az kérjen

HERZ-SZALAMIT

Ezen legjobb hírnévnek örvendő magyar szalámi a legtisztább kezelés mellett első rendű sertéshusból készül. Csak az a valódi Herz-féle szalámi, melynek rudja ólompecséttel van el- látható, a mire látva, melyen a úgy a rudakban, gyár védjegye mint a felvágott állapotban való bevásárlásnál ügyeljünk.

Herz Ármín Flai szalámigyár, Budapest.

MAGYAR TÖRLŐGUMMI

kapható minden papirkereskedésben

MAGYAR
RUGGYANTA-
ÁRÚGYÁR
RÉSZVÉNY-
TÁRSASÁG
BUDAPEST.

Magyar címer a védjegye,
Magyar diák csak ezt vegye!

„Daimler“

autogarage és javítóműhely.

Főtelep: IX., Páva-u. 10. Telefon 176—41 és 141—03.

Fióktelep: VI., Lehel-u. 8. Telefon 77—20. ○ ○ ○

Hivatalok, irodák, gyárak, üzle-
tek részére házhoz szállítunk és
hetenként pontosan tisztával felváltunk
hyg. tisztított

kölcsöntörülközőt

portörölőt, padlóruhát.

Külön vendéglői kölcsön-
fehérenemű osztály.

„A. B. C.“ EGYESULT FEHÉR-
NEMŰ KÖLCSÖNZŐ VÁLLALAT
VI., Eötvös-utca 30.

Telefon: 46—86.

TAURIL

MAGYAR MUNKÁS
MAGYAR MUNKÁJA

a legtökéletesebb TÖMITŐ LEMEZ

EXPORT AZ EGÉSZ VILÁGBA.
ÓVAKODJUNK UTÁNZATTÓL.

Tauril központi elárusítási iroda:
Budapest, VI., Gyár-utca 26. sz.

Dr. PAJOR-
szanatórium és
vizgyógyintézet

BUDAPEST,
VAS-UTCA 17. SZ.

A POSTYÉNI ISZAP
FŐRAKTÁRA.

BUDAI MÁRIA-FORRÁS

természetes sulfatos ásványvíz.

Ivókúra hidegen vagy melegen.

INDIKÁLT: 1. Szív és véredények bajainál, arteriosclerosisnál, asthmánál és agyvértorlódásnál unicum és specifikum. 2. Gyomor-, bél-, máj- és epeutak bajainál. 3. Vese-, húgy- és ivarszervi bántalmaknál (húgycső, húgycsőtakár, vesefőeny, vese- és húgyhomok és vesemedencelob eseteiben). 4. Prostatibajoknál, méhbajoknál, köszvénynél, (húgsavas diathesis, elhízásnál és cukroshúgyárnál. 5. Páratlan hatású gyermekhashajtó.
ELŐNYEI: 1. A vizeletet enyhén és biztosan fokozza, szabályozza és tisztítja (nátrium nitrát, magnesium sulfuricum és calciumchlorid tartalmánál fogva). 2. A bélműködést nagyobb tevékenységre serkenti. 3. Az étvágyat meglepően elősegíti. 4. Kevés szénsavat tartalmaz.

Continental Pneumatik

legjobb gyártmány kerékpárok, hín-
tők és automobilonok kerekei részére.

ÖSTERREICHISCH-
AMERIKANISCHE
GUMMIFABR. A.-G.
WIEN, XIII., BREITENSEE.

Raktár Budapesten:
DÉRY GYULÁNÁL,
VI. ker., Révay-utca 6. szám.

HIRSCH és FRANK

Budapest-salgótarjáni gépgyár és
vasöntő részvénytársulat. BUDA-
PEST, VI., ARÉNA-ÚT 132. sz.

□ Külön osztály: TÉGLAGYÁRI GÉPEK. □
Gyárt: FALITÉGLA- S CSERÉPSAJTÓKAT,
TÉGLAGYÁRTÓ- ÉS ANYAGMEGMUNKÁLÓ-
□ GÉPEKET, legújabb és legjobban bevált □
□ szerkezetekben. □

Elvállalja anyagvizsgálatok kivitelét és
TELJES TÉGLAGYÁRI TELEPEK LÉTESÍTÉSÉT

Tervek és költségvetések díjtalanul. □ ELSŐRANGÚ REFERENCIÁK.

!! EGYEDÜLI MAGYAR GYÁRTMÁNY !!

ELSŐ MAGYAR FÉMTÖMLŐGYÁR RÉSZV.-TÁRS. (POZSONY—LIGETFALU)

Gyárt egyszerű, kettős és átfonott fémtömlőket acél, bronz, vörösréz és bármely más fémből viz, gőz, olaj, kőolaj és savak részére.

Vezérképviselőt és raktár: **Barta Győző Budapest, VI. ker., Dávid-u. 1/B.**

TELEFONSZÁM 3-36.

TELEFONSZÁM 3-36.

**Elszakíthatlan
munkásöltöny**

Orvosi boncköpeny
Orvosi rendelő kabát
Gyógyszerészköpeny
Vegyészköpeny

GUTMANN J. ÉS TÁRSA

Budapest, Rákóczi-út 13.

Minta és árjegyek ingyen és bérmentve

GARAY SAMU ÉS TÁRSA

sebészeti-, mű-,
kötészer- és vil-
lanygép-gyártók. **BUDAPEST, IV.**
Kossuth Lajos-
utca 1. szám.
(Ferenciek bazára). Gyár ugyanott az udvarban.

Budapest, IV. ker., Károly-körút 26. 1. em.
fogtechnikai és fogorvosi

műtermünkben készí-
tünk (a gyökér eltávo-
lítása nélkül is) termé-
szethű fogpótlásokat
aranyban és (vulcanit)
kautschukban száj-
padlás nélküli fogpót-
lások, u. m. arany-
koronák, csapos fogak és aranyhidak a leg-
művészebb kivitelben. Továbbá arany, porcellán,
cement és amalgam töméseket (plombák), fog-
huzás teljes érzéstelenítéssel.

Edelmann József dr. és Már Fay Arthur
egyet. orvos — fogorvos.

Rendelés 9-6-ig. ☐ Ünnepnapi 9-1-ig.
Mérsékelt árak! Lift Villamos megálló.

A fogfájás és a modern fogpótlás című,
mindenkit érdeklő könyv most jelent meg dr.
Edelmann és Már Fay fogorvosok tollából (IV.,
Károly-körút 26.) 10 fillér ellenében díjtalanul
bárkinek megküldeték.

A budapesti és számos vidéki
kerületi munkásbiztosító pénztár
és betegsegélyező egyletek szer-
ződéses szállítói ajánlják saját
készítményű sérvekötő, haskötő,
orthopädia-gépeiket; mülábak,
műkezek, lábgépek, mellfűzők
és összes egyéb betegápolási
gyártmányaikat és orvosi mű-
szereiket, valamint rendelő-inté-
zeteknek szükséges vasbutor és
☐ egyéb berendezéseiket. ☐

JUTÁNYOS GYÁRI ÁRAK!

Javításokat gyorsan és olcsón teljesítenek.

PÁRTOLJUK A MAGYAR IPART!

:::: KÖRUTI FÜRDŐ ::::

Budapesten, VII., Erzsébet-körút 51. sz.

A főváros gócpontjában.

TISZTASÁGI- ÉS GYÓGYFÜRDŐ TELJESEN FELSZERELVE.

OSZTÁLYAI:

GŐZFÜRDŐ,
KAD * ÉS
HULLÁMUSZODA

VÍZGYÓGYINTÉZET,
FANGÓ *
SZENSAVAS ÉS

SÓS FÜRDŐK.

Mind a 7 osztály télen és nyáron egyaránt teljes üzemben. Orvosi rendelés és felügyelet.

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKAS-
VÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

TARTALOM:

CIKKEK:

SIR THOMAS OLIVER: Az angol munkásbiztosítási törvény hatása a beteg- segélyező egyesületekre	505
DR. GÁSPÁR FERENC: VII. nemzetközi tuberkulózis-kongresszus Rómában	510
A PROLETÁRGYERMEKEK TESTI VISSZAMARADOTTSÁGA.....	516
A MAGYARORSZÁGI MUNKÁSOK GAZDASÁGI HARCAI 1911-BEN	521
A MUNKÁSBIZTOSÍTÁSI TÖRVÉNY REFORMJA.....	526

SZEMLE:

<i>Szociális egészségügy</i>	516
A X-ik nemzetközi lakásügyi kongresszus Hágában. — A tuberkulózis elleni küzdelem a középosztályban és a munkásosztályban. — A születések számának csökkenése. — Praktikus tanácsok iskolásgyermek táplálására. — Az ifjúság alkoholmentes nevelésének kongresszusa. — Orvosi hivatalnokok és az ifjúság gondozása. — Bejelentési kötelezettség nemi betegségeknél. — A liszt porának belégzése és ennek veszélyei. — Magánbiztosító társaságok néphigiénikus törekvései Amerikában.	
<i>Munkaviszony</i>	521
Pályázat a közmunkák és közszállítások szabályozásáról, különös tekintettel a munkanélküliség csökkentésére. — Az orvosok vasárnapi munkaszünete. — A fizetés munkanapra vonatkozó javaslat Franciaországban. — A német munkaadószövetségek egyesületének 1911. évi jelentése. — A londoni kikötőmunkások sztrájkja. — A női foglalkozások elmozdítása. — Munkarend és szabadságolási idő az osztrák államvasutas munkások részére. — A »fekete lista« mint védekező eszköz. — Munkások Svédország gyárfelügyeletében. — Háztartási cselédszerződés.	
<i>Munkásbiztosítás</i>	526
Nemzetközi munkásbiztosítási értekezlet. — Építőiparosok a munkásbiztosításról. — A vizitársulatoknál (öbölzeteknél) és a m. kir. földművelésügyi tárca keretében házi kezelésben végzett munkálatoknál alkalmazottak biztosítása. — Kerületi Pénztárak önkormányzata. — Az Országos Pénztár költségvetése. — Balesetvizsgálati költségek. — Gyógyszerrendelés az Országos Pénztár orvosi osztályában. — A vállalati pénztárak szövetsége. — Baleseti poliklinika. — A szociális biztosítás bizottsága permanenciában. — Orvosok a centralizáció ellen. — Az üzemtulajdonos magángazdaságában előforduló balesetek kártalanítása. — A biztosítási hivatalok előképzettsége. — Betegsegélyező pénztárak nagygyűlése. — Betegsegélyező pénztári alkalmazottak szolgálati szabályzata. — A munkásbiztosítási törvény ellen.	
JOGGYAKORLAT	546
Betegsegélyezés. — Balesetbiztosítás. — Munkaviszony. — Orvosi vélemények.	

Megjelenik minden hó 10-én és 25-én. Előfizetési ár egy évre 20 korona. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, II. ker., Fő-utca 23. Telefon 93-99. Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911

Császárfürdő Budapest.

Nyári és téli gyógyhely az Irgalmasrend kezelése alatt. Kénes hév-
vizű gyógyforrásai páratlanok. Ezek a források bőségesen táplálják
vizükkel az intézet valamennyi fürdőjét, u. m. a gőzfürdőt és nép-
gőzfürdőt, az egyes és közös külön női- és férfi-iszapfürdőket (iszap-
borogatások), márványkád-, porcellán- és kőfürdőket, valamint török- és
horganykád-fürdőket, továbbá a hőlég-, szénsavas- és villamos-fürdőket.
Ezekből a dús gyógyforrásokból kapja vizét a kontinensen egyedül álló
női- és a férfiuszoda is.

A Császárfürdő kiváló gyógyító ereje nemcsak csúzos bántalmak és
idegbajok ellen, hanem sok más betegségeknek is általánosan elismert. Ivó-
kurája kitűnő gyógyhatású hurutos légzőszerveknél és altesti pangásoknál.

Lakószobái kényelmesek; berendezésük a különböző igényekhez
van szabva. Jutányos árak. Minden tekintetben szoliditás. Gyógy- és
zenedíj nincsen. Prospektust ingyen és bérmentve küld *az igazgatóság*

„TUBERIN“

orvosilag legideálisabb és legolcsóbb guajacol készítménynek
elismerve és javalva a légzőszervek összes bántalmainál. Gyer-
mekek is kellemes íze miatt szívesen veszik. — Tartalmaz: Kal.
sulfo. guajac. Natr. Telluric. Cognac. Aqua Naphae, Syr. Coffeae.

1 üveg 180 gr. ára 2'50 kor. — Egyleteknek 1'60 kor.

Főraktár:

SZENT HERMINA GYÓGYSZERTÁR
BUDAPEST, VII. KERÜLET THOKOLY-UT 28. SZÁM.

Téli fürdőkúra. A budai Szent-Lukácsfürdő

NAGY SZÁLLODÁJÁBAN ÉS THERMAL-SZÁLLODÁJÁBAN
olcsó lakás teljes ellátással. Minden szobából fűtött folyosók ve-
zetnek a gyógyfürdőkhez. Természetes forró-meleg kénes források,
iszapfürdők, iszapborogatások. **RADIUM EMANATORIUM.**

Prospektust küld a

SZT.-LUKÁCSFÜRDŐ RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG BUDAPEST.

A KRISTÁLY-forrás

szénsavval telített ásványvíze hasz-
nos ital ÉTVÁGYZAVAROKNÁL és
EMÉSZTÉSI NEHÉZSÉGEKNÉL.

A legtisztább és LEGEGÉSZSÉGESEBB asztali és borviz. — HATHATÓS SZOMJCSILLAPÍTÓ. — ÓVSZER
fertőző betegségek ellen.

SZT. LUKÁCSFÜRDŐ KÚTVÁLLALAT R.-T., BUDÁN.

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság

(Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrentie)

AMSTERDAM.

MAGYARORSZÁGI IGAZGATÓSÁG AZ INTÉZET
SAJÁT PALOTÁJÁBAN:

Budapest, Calvin-tér, Baross-utca 1., Üllői-út 2-4. sz.
Bejárat az Üllői-út 4. sz. kapun.

LEGOLCSÓBB DIJAK.

Az 1910-ik év végén 376 millió koronát :
a biztosítások összege 376 millió meghaladta.

A tartalékok
összege: 112 millió 507,077 K

Eddigi kifi-
zetések a
biztosítot-
: taknak: 107 millió 623,345 K